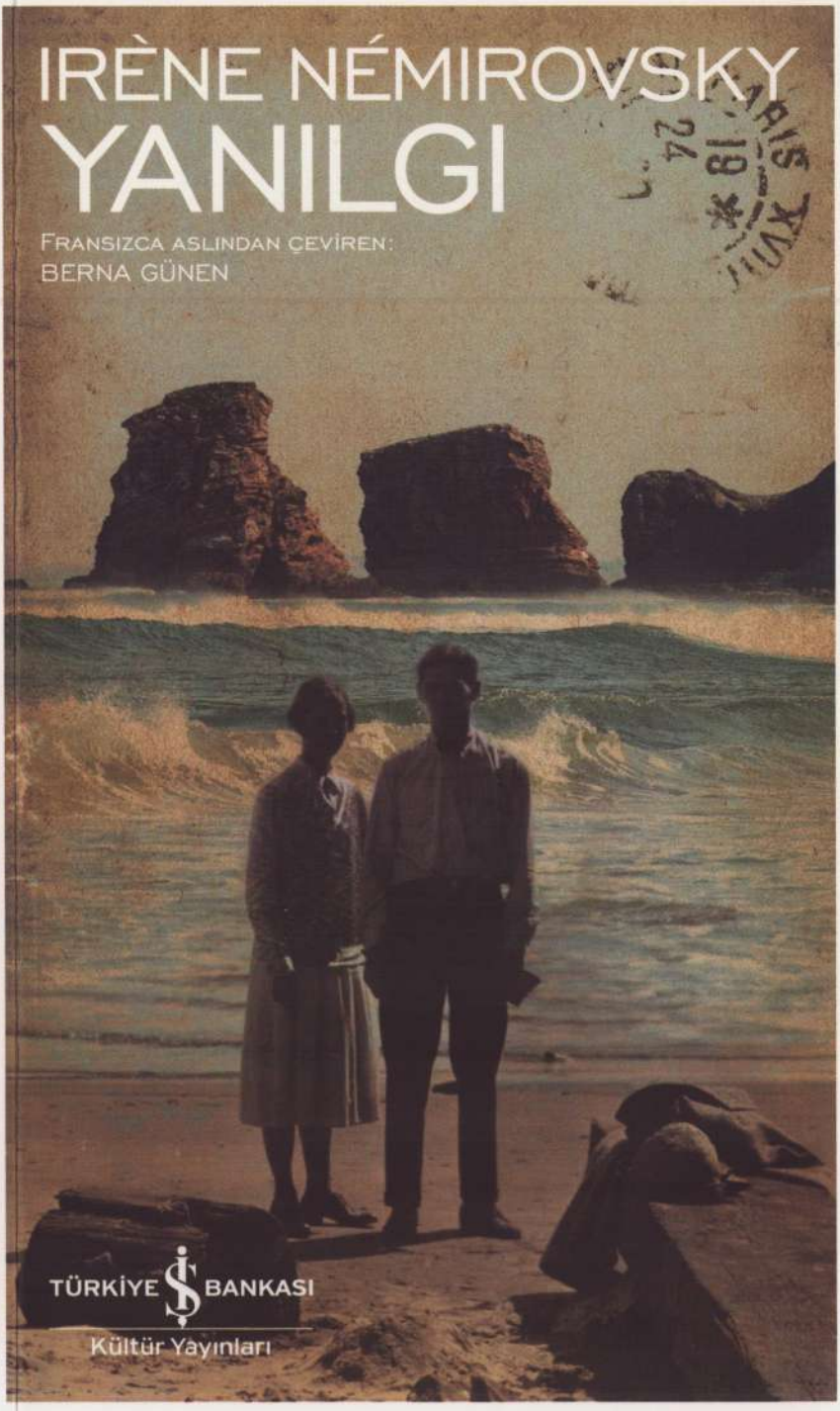
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 223

IRÈNE NÉMIROVSKY

YANILGI

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BERNA GÜNEN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5913

IRÈNE NÉMIROVSKY
YANILGI

ÖZGÜN ADI
LE MALENTENDU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2023
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
COŞKUN AK

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ARALIK 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-656-7 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-655-0 (KARTON KAPAK)

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1
Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BERNA GÜNEN

(1979): Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Galatasaray Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler okurken Robert Schuman Bursu'na hak kazandı ve eğitimine Fransa'da Institut d'Etudes Politiques de Paris'de (Sciences Po) devam etti. Aynı okulda XX. Yüzyıl Avrupa Tarihi üzerine lisans, yüksek lisans ve doktora yaptı. İngilizce ve Fransızcadan çeviriler yapmaktadır. Beaumarchais'nin Sevilla Berberi veya Nafile Tedbir eserini de Türkçeye kazandırmıştır.

Modern
Klasikler
Dizisi - 223

Irène Némirovsky

Yanılgı

Fransızca aslından
çeviren: Berna Günen

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Önsöz

Irène Némirovsky 1903'te o tarihte Rus İmparatorluğu sınırları içinde yer alan Kiev'de Yahudi asıllı zengin bir ailede dünyaya gelir. Némirovsky'nin zengin bir ailede başlayan, daha da zengin bir evlilikle devam eden, edebi şöhretle taçlanan, fakat sonrasında yaşadığı yüzyılın siyasi sancılarıyla bozulup acımasızlaşan ve nihayet Auschwitz imha kampında hazin bir şekilde sonlanan hayatının başlı başına bir roman konusu olabileceğini söylemek yanlış olmaz.

Benmerkezci, baskıcı, güzel fakat uçarı bir anneyle büyürken "küçük anne" yerine koyduğu Fransız mürebbiyesinin etkisiyle Fransız dilini ve kültürünü benimseyen genç Irène, Bolşevik devrimini takiben ailesiyle birlikte Paris'e yerleştiğinde kendini âdeta gerçek vatanına dönmüş hisseder. Aile burada Rusya'daki müreffeh hayatını sürdürürken Irène de tahsiline devam eder, Sorbonne'da Rus edebiyatı okur. Yazı alanında ilk adımlarını atarken, 1926'da kendi ailesinden de zengin, yine Yahudi asıllı Rus bankacı olan Michel Epstein'la evlenir. Çift, "çılgın yirmiler"in Paris'inde kaygısız ve rahat

bir hayat sürer, iki kızları olur ve Irène ilk romanlarını bu dönemde yazmaya başlar. Yayımlandığı anda çok satanlar arasına giren *David Golder* adlı romanı 1930'da beyazperdeye uyarlanır. Bu eseri, aralarında *Yalnızlık Şarabı* ve *Jézabel*'in de yer aldığı daha pek çok roman ve öykü takip eder ve Irène, Fransız edebiyat dünyasında kendine sağlam bir yer edinir.

Kendini Fransızların arasında yaşayan bir yabancı olarak değil de, bir Fransız olarak gören Irène'in bu yanılsaması 1938'de Fransız vatandaşlığı başvurusunun reddedilmesiyle ilk darbeyi alır. Fakat pes etmez ve bir yıl sonra Katolik mezhebine geçer. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nda Fransa'nın düşmesiyle birlikte, Fransızlığını kabul ettirmek için inatla reddettiği Yahudiliği gitgide yetkililerin gözünde bir sorun haline gelir. Kocası bankadaki mevkiini kaybeder, Irène'in kitapları basılmaz olur. Çift, Fransa'nın Alman işgalindeki kuzey bölgesi ile güneydeki kukla Vichy hükümeti bölgesini ayıran sınır çizgisinin hemen kuzeyinde yer alan Issy-L'Evèque'e yerleşir. Irène işgal bölgesinde kalmasının eserlerinin yayımlanmasını kolaylaştıracağına kendini inandırır ve var gücüyle üretmeye devam eder. Antisemit kanunlar kapsamında 1941'de Sarı Davut Yıldızı takmaya zorlanan Irène, ertesi sene 16 ila 45 yaş arasındaki *heimatlos* Yahudileri hedef alan genel baskınlar sırasında, muhtemelen ihbar üzerine, Fransız jandarması tarafından tutuklanarak önce Fransa sınırları içinde yer alan transit bir kampa, ardından Auschwitz'e gönderilir ve burada henüz otuz dokuz yaşındayken tifüsten hayatını kaybeder. Kendisinden birkaç ay sonra tutuklanan kocası da Auschwitz'e gönderilir ve trenden iner inmez burada gaz odasında öldürülür.

Bu tarihten sonra Némirovsky ve eserleri tamamen unutulur. Ta ki Epstein-Némirovsky çiftinin hayatta kalan kızları, annelerinden geriye kalan ve babalarının isteği doğrultusunda savaşın sonundan bu yana sakladıkları valizini 1990'ların sonunda nihayet açıp da içinde annelerinin yayımlanmamış elyazmalarını bulana kadar. Bu elyazmalarının arasında bugün

Némirovsky'yi yeniden meşhur yazarlar arasına sokan *Fransız Süiti* de vardır. Bu eser 2004'te yayımlandığı anda Fransa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde çok satanlar listesine girer, yine aynı yıl o zamana kadar sadece hayattaki yazarlara verilen Renaudot Edebiyat Ödülü'ne layık görülür. Kırka yakın dile çevrilen eser 2015'te sinemaya da uyarlanır. Böylece Némirovsky ölümünden sonra da olsa edebiyat dünyasında çoktan hak etmiş olduğu yere nihayet geri döner.

Yanılgı, yazarın henüz yirmi üç yaşındayken, yani 1930'lardaki şöhretine henüz ulaşmamışken yayımlanan ilk eseridir. Flaubert'in izinde satirik bir gerçekçilikle kaleme alınan bu eserdeki psikolojik çözümlemelerin derinliği yazarının edebi geleceği hakkında daha o tarihte sağlam sinyaller vermektedir. Epstein-Némirovsky çiftinin Fransa'nın Bask kıyılarında sık sık ziyaret ettiği Hendaye'in sıcak kumlarında açılan roman ilk bakışta savaş gazisi ve hayat yorgunu Yves Harteloup ile ömründe sıkıntı nedir bilmemiş, Yves'in ünlü ve zengin bir dostuyla evli, genç bir anne olan Denise Jessaint arasında yeşeren, sonrasında ise Paris'in yağmurlu ve gri sonbaharında hüzünle noktalanan sıradan bir yaz aşkını anlatır görünür. Ancak Némirovsky'nin gerek psikolojik gerek toplumsal gözlemleri romana henüz yirmi üç yaşındaki bir yazardan beklenmeyecek bir katmanlılık kazandırır. Roman özünde Birinci Dünya Savaşı'nda savaşmış, sefalete ve ölüme tanıklık etmiş, artık duygusal açıdan sakatlanmış genç bir erkek ile "çılgın yirmiler"in paraya para demeyen, umursamaz jet sosyetesi arasındaki aşılmaz bireysel ve toplumsal uçurumu ele alır. Amaç, insanın toplum içinde takındığı maskenin altında yatan ve hemen her zaman dış görünüşle çelişen asıl ruhunu yakalamaktır. Bu açıdan *Yanılgı*, her ne kadar Büyük Harp sonrası Fransa'sında geçse de, aslında okurun çoğu satırda kendini görebildiği zamansız ve mekânsız bir romandır.

Bugün Némirovsky'nin eserlerinin çevrilip okunması edebi bir kazanım olduğu kadar, tarihi bir hesaplaşmadır da. Yazarın büyük kızı Denise Epstein'ın (1929-2013) *Fransız Süi-*

ti'nin yakaladığı başarının ardından 2006 yılında BBC'ye verdiği röportajında dediği gibi: "Benim için en büyük sevinç kitabın okunduğunu bilmek. Annemi bu şekilde hayata döndürmüş olmak olağanüstü bir duygu. Bu, Nazilerin onu gerçek anlamda öldürmeyi başaramadığını gösteriyor. Bu intikam değil, fakat bir zafer."

Berna Günen

1

Yves tıpkı bir çocuk gibi tüm benliğiyle uykudaydı. Alnını kıvrık kolunun çukuruna gömmüş, eski günlerin derin ve güven dolu uykusuyla birlikte içgüdüsel olarak uykudaki küçük çocukların o masum ve ciddi gülümsemelerine varıncaya dek bütün hareketlerine geri dönmüştü. Rüyasında güneşin altında yanan dümdüz plajı, denizin üstündeki akşam güneşini, ılgınların arasından sızan gün ışınlarını görüyordu.

Oysa on dört seneden uzun bir süredir Hendaye'ı görmemişti. Dün gece vardığında Bask diyarının bu enfes köşesine dair karanlık ve gürültülü bir uçurum –deniz–, ılgın ormanı olduğunu tahmin ettiği daha yoğun bir karanlığın içindeki birkaç ışık ve de eskiden sadece balıkçı sandallarının salındığı yerde, dalgaların kıyısındaki daha başka ışıklar –Gazino– dışında hiçbir şey fark etmemişti. Fakat çocukluğunun güneşli cenneti hafızasında olduğu gibi kalmış, düşleri de o cenneti havasının o çok özel lezzetine kadar en küçük ayrıntılarıyla yeniden yaratmıştı.

Yves çocukken en güzel tatillerini Hendaye'da geçirmişti. Burada, büyülenmiş gözlerine dünyanın ilk çağlarındaki gibi yepyeni gözüken bir güneşle güzel meyveler gibi olgunlaşan, yaldızlı ve dolgun günler tatmıştı. O zamandan sonra dünya sanki yavaş yavaş taze renklerini yitirmeye başlamış, güneş

bile daha donuk bir hale gelmişti. Fakat bazı rüyalarında zarif ve canlı hayal gücünü muhafaza etmiş genç adamın o günleri bütün o ilkel ihtişamıyla birlikte yeniden hissedebildiği oluyordu. Böyle geceleri takip eden sabahlar âdeta nefis bir hüzünle efsunlanıyordu.

O sabah Yves, Paris'teyken saat her sekizi vurduğunda yaptığı gibi yine sıçrayarak uyandı. Gözlerini açtı ve yataktan fırlamak için bir hareket yaptı. Fakat panjurların yarığından başucuna kadar altın renkli bir ok gibi keskin bir ışığın sızdığını gördü ve aynı anda taşradaki güzel yaz günlerinin komşu bahçelerde tenis oynayanların gürültüleriyle ve başka hiçbir şey olmasa bile bir otelde, aylaklarla dolu büyük bir konutta olduğunu fark etmesini sağlamaya yetecek o özel, neşe dolu patırtılarla –zil sesleri, adım sesleri, yabancı sesler– karışık hafif uğultusunu algıladı.

İşte o zaman Yves yeniden yatağa uzandı ve enfes bir tembellikle dolu tüm hareketlerinin yeniden kavuşulan bir lüksmüşçesine tadını çıkararak gerindi. Nihayet yatağın bakır parmaklıklarının arasında asılı duran zili bulup bastı. Biraz sonra içeriye elinde kahvaltı tepsisiyle şarap garsonu girdi. Kepenkleri açtı ve güneş dev bir dalga gibi bütün odayı kapladı.

"Hava çok güzel," dedi Yves kendi kendine yüksek sesle, sanki hâlâ ortaokullu bir çocukmuş da bütün hazzı ve tasası hava durumuna bağlıymış gibi. Başta büyük hayal kırıklığı yaşadı: Hendaye'ı zamanında balıkçılardan ve kaçakçılardan ibaret, biri biraz ötede solda, Bidassoa* tarafında yer alan Pierre Loti'ninki, diğeri hemen sağda, tam da bugün sahte Bask tarzı yirmi kadar evin yükseldiği noktada kendi ebeveynininki olmak üzere sadece iki villası olan küçük bir köy olarak tanımıştı. Deniz kıyısında içine cılız ağaçlar dikilmiş bir bent inşa edildiğini, oraya otomobillerin park edildiğini gördü. Suratını asıp arkasını döndü. Dünyanın

* İspanyolca Bidasoa, İspanya'nın kuzeyi ile Fransa'nın güneyini kapsayan Bask bölgesinde bir nehir. (ç.n.)

tam da sadeliği, huzur veren güzelliği nedeniyle sevdiği bu kutsanmış köşesini niçin bozmuşlardı ki? Yine de açık pencerenin yanında durmaya devam etti ve yavaş yavaş, yılların değiştirdiği bir yüzde eski bir gülümsemeyi, eski bir bakışı tanıyıp, bunların yardımıyla, tereddüt ederek de olsa bir zamanlar sevilen o eski hatları yeniden bulurcasına, yumuşacık bir heyecanla dağların çizgilerini, farklılıklarını, konturlarını, körfezin yansımalı yüzeyini, ılgınların canlı ve hafif salkımlarını yeni baştan keşfetti. Ve havada yeniden Endülüs rüzgârıyla gelen o tarçın ve çiçek açmış portakal ağaçlarının kokusunu hissedince değişen zamanla tamamen barıştı, gülümsedi ve o eski neşe yüreğini ferahlattı.

Pencereden istemeye istemeye ayrılıp banyoya gitti. Bembeyaz boyalı ve bembeyaz taşlı banyo güneş içinde parlıyordu. Yves storları çekti. Bunlar karmaşık desenlerle süslü gipürler olduğundan yerde de bir anda aynı desenler beliriverdi ve zemin, perdeler denizin nefesiyle dalgalandığı her seferinde hareketlenen hafif ve zarif bir halıyla kaplandı. Büyülenen Yves gözleriyle bu ışık ve gölge oyununu takip ediyordu. Küçük bir çocukken bunun en sevdiği oyalanma şekli olduğunu hatırladı. Bugün dönüşmüş olduğu adamda o eski çocukça özelliklere rastladığı her defasında, insanın eski portrelerine bakarken hissettiği belli belirsiz bir kaygıyla karışık o hafif yürek sızlamasını hissediyordu.

Gözkapaklarını kaldırdı ve aynada kendini gördü. O sabah ruhu çocukluğunun o ışıltılı sabahlarındakiyle o denli aynıydı ki, aynada yansıyan görüntüsü onda can sıkıcı bir şaşkınlık uyandırdı. Dudağının kenarındaki küçük acı sırıtışıyla o ölesiye bezgin, donuk, mat renkli otuzluk yüzü, mavisi sönmüş gibi görünen gözleri, karanlık halkalarla çevrili, eski ipeksi ve upuzun kirpiklerini artık kaybetmiş gözkapakları... Şüphesiz hâlâ genç, fakat ergen tenin yumuşacık tazeliğinde usul usul, amansızca, âdeta gelecekteki kırışıklıkların sinsi bir taslağını çizercesine hafif bir ağ nakşeden zamanın çoktan değiştirmiş olduğu bir yüzdü bu. Yves eliyle daha şimdiden

şakaklarına doğru saçların seyreldiği alnını sıvazladı; ardından mekanik bir hareketle o noktada daha sert çıkmış olan saçların altındaki son yarasını, Belçika'da, o uğursuz, yanmış duvarın yakınında, ölü ağaçların arasında neredeyse canına mal olan havan topu mermisinin bıraktığı yara izini uzun uzun yokladı.

Fakat yemek tepsisini almak üzere içeriye giren şarap garsonu, onu, hani bazı yaz günlerinde fazla mavi gökyüzünün fark ettirmeden fırtınanın siyahımsı grisine dönüşene dek kararması gibi yavaş yavaş kararmakta olan düşüncelerinden kopardı. Yves bez ayakkabılarını ve mayosunu giydi, omzuna bir bornoz atıp plaja indi.

2

Çıplak ayaklarının altında gıcırdayan sıcak kumlara boylu boyunca uzanmış olan Yves, güneşin yaktığı derisinde, ağustos göğünün yoğun, sıcaktan solmuş ışığına dönük yüzünde eksiksiz, neredeyse hayvansı sevinçten kaynaklanan o eşsiz hissin tadını daha iyi çıkarmak için gözlerini kapatıyor, geriniyor, daha da hareketsizleşiyordu.

Etrafında çoğu genç ve güzel, güneşte olağandışı bir koyulukta yanmış, çevik, yarı çıplak kadın ve erkekler hareket edip duruyordu. Gruplar halinde uzanan diğerleri kendisi gibi ıslak vücutlarını güneşte kurutuyordu. Bellerine kadar çıplak ergenler dalgaların kıyısında top oynuyor, berrak plaj boyunca Çin gölge oyunu figürleri gibi koşturuyordu. Fazla uzun süren yüzmenin yorgun düşürdüğü Yves gözlerini kapadı. Öğle vaktinin aydınlığı kapalı gözkapaklarından içeriye giriyor, onu aynı zamanda hem karanlık hem alev alev iri güneşlerin döndüğü ateşten karanlıklara daldırıyordu. Hava güçlü kanat çırpışlarını andıran seslerle kumlara çarpan dalgaların gürültüsüyle doluydu. Yves tiz bir çocuk kahkahasıyla uyuşukluğundan sıyrıldı. Aceleyle koşturan küçük ayaklar hemen yakınından geçti ve akabinde üstüne bir avuç kum atıldı. Yves doğruldu ve dehşete düşmüş bir kadın sesinin şöyle haykırdığını duydu:

— Francette, hadi ama Francette, uslu duracak mısın sen? Çabuk buraya gel!..

Artık tamamen uyanmış olan Yves Türk usulü çömelip gözlerini iri iri açtı ve en fazla iki üç yaşında, gürbüz, afacan mı afacan, bir tutum sarı saçı güneşte iyice saman rengine dönmüş, tombul vücudu neredeyse zenci çocukları gibi kapkara kesilmiş küçücük bir kız çocuğunun çekiştirdiği siyah mayolu güzel bir kadın silueti gördü.

Yves onların denize doğru uzaklaşmalarını seyretti. Onları uzun süre annenin güzelliği kadar bebekten de kaynaklanan bilinçsiz bir hazla seyretti. Kadının yüzünü görmemişti; fakat güzel, küçük bir biblo gibiydi. Burada, deniz kenarında böylesine doğal bir şekilde karşısına çıkan bu manzaraya Paris'te rastlamak için gerekecek tesadüfler silsilesini düşününce gülümsemeden edemedi. Bu kadın, esmer ve pembe teniyle, vücudunun bütün çukurlarını ve bütün çizgilerini belli eden hafif mayosuyla bu genç kadın, karşısında en az âşığının karşısındaki kadar çıplak durduğuna göre kendisine de, yani bu meçhul erkeğe de biraz olsun aitti. Belki bu yüzden kadın yüzen kalabalığın arasında gözden kaybolduğunda içinde küçücük, geldiği gibi geçip giden bir endişe, bıçak yarasının yanında iğne batması ne ise büyük ümitsizliklerin yanında öyle kalan o tuhaf hüzünlerden birini hissetti.

Belli belirsiz ve ani bir can sıkıntısıyla yana dönüp uzandı; bir avuç sapsarı kumu parmaklarının arasından bir tutam hafif, ipeksi ve sinir bozucu saçmış gibi dalgın dalgın akıtarak oyalanmaya başladı. Ardından demin hayal meyal gördüğü genç kadını görmek umuduyla yeniden denize baktı. Kapkara ve pespembe kadın figürleri önünden geçiyordu; fakat istediği kadar kızsın, aralarında demin gördüğü kadını göremiyordu. Nihayet onu, ağlaması ve tepinmesi sayesinde dikkatini çeken çocuk sayesinde tanıdı. Şüphesiz bütün bu gürültülü patırtılı itirazlara zavallı yumurcağın bir ağız dolusu yuttuğu tuzlu su neden olmuştu. Anne hafifçe gülüyor, küçük kıza "seni küçük şapşal" deyip onu teselli ediyordu. Birden yere eğildi, çocuğu

kollarına alıp omzuna oturttu ve koşmaya başladı. Yves kadının yüksek ve biçimli göğsünü, ancak hayatlarında hiç korse takmamış, çok yürüyen ve ezelden beri dans eden bugünün kadınlarının sahip olduğu o esnek ve sağlam vücudunu açık seçik görebildi. Kadın hem güçlü kuvvetli hem ince görünüyor, bu haliyle omzuna dimdik yerleştirdiği amforasıyla vücudunu eğip bükmeden koşan bir Yunan kadını izlenimi uyandırıyordu. Kadın güzel çocuğunu bu şekilde taşıyordu ve bu sade ve güzel doğa içinde kendisi de çok sade ve çok güzeldi. Yves, yanından geçmek üzere olan kadını daha iyi görebilmek için bir tür kaygıyla dirseklerinin üzerinde yükseldi. Kadının yüzünü incelemek istiyordu. Önce onun güneşte neredeyse küçük kızı kadar kararmış tenini, tek gamzeli yuvarlak çenesini, tuz ve deniz serpintisi koktuğunu tahmin ettiği ıslak ve kıpkırmızı, yarı aralık ağzını, ancak çocukların ve kimi zaman da çok genç kadınların sahip olduğu o açık yürekli ve sert tavrını; ardından kısacık kesilmiş saçlarını, sert deniz rüzgârının etkisiyle daracık alnına dağılan ve bu katı ve asi görüntüsüyle Yunan delikanlı heykellerinin mermer buklelerini andıran siyah perçemlerini gördü. Kadın gerçekten çok güzeldi ve çoktan bir tentenin altında gözden kaybolmuştu bile. İşte o zaman Yves hayal kırıklığına uğradı, zira kadının gözlerinin rengini seçecek vakti olmamıştı.

Bir zaman sonra otelin bahçesini geçti. Açık hava ve güneş gözlerini kamaştırmış, rahatsız edici ve inatçı bir baş ağrısına neden olmuştu. Ağır ağır yürüyor, âdeta kirpiklerinin arasında kalmış olan ve Paris'in yarı karanlık göğüne alışık bakışlarını rahatsız eden bütün o korkunç ışıktan kurtulmayı başaramadan gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Hole girdi ve seçtiği ilk şey ona kum fırlatan, beyazlar giymiş bir beyefendinin dizlerinde yüksek perdeden kahkahalar atarak sıçrayan o çocuk oldu. Yves adama baktı; sanki onu bir yerden tanıyordu. Asansörü çalıştırmakla görevli otel görevlisine adamın adını sordu.

— Mösyö Jessaint, diye cevap verdi oğlan.

Yves o adamın plajda gördüğü o güzel yaratığın kocası olduğundan bir an bile şüphe etmedi. Fakat kendisinin kadınla böylesine basit, hızlı ve rahat bir şekilde tanışabilmesini sağlayacak bu tesadüfe sevinmek şöyle dursun, insana has bütün o mantıksızlık yetisiyle şöyle homurdandı:

— Tüh be! Yine oradan birtakım tipler... İnsan hiç olmazsa bir on beş gün yalnız ve huzurlu kalamaz mı canım?

3

Yves Harteloup 1890'da, Paris'te hâlâ hiçbir şey yapmayan insanların olduğu, itinayla sapkın, gururla kötü davranılan, hayatın çoğu insan için dar alanda ve huzur içinde, aşağı yukarı kaynağından itibaren dümdüz güzergâhı ve olası sürekliliği tahmin edilebilen bir dere gibi akıp gittiği "yüzyıl sonu"nun tam ortasında doğmuştu.

Yves, o zamanlar tüm benzerleri gibi meşgul ve aylak bir hayat süren safkan Parisliler için kullanılan tabirle "kulüp üyesi" bir babanın oğluydu. Bununla birlikte babasının iki tutkusu vardı: kadınlar ve atlar. İkisi de onda aynı baş dönmesini, kendinden geçişi ve tehlike hissini yaratıyordu. Atlar ve kadınlar sayesindedir ki ölürken Nice'e veya Trouville'e gitmek haricinde Paris'ten hiç çıkmamış, bulvarlar, hipodromlar veya Orman* dışında dünyaya dair hiçbir şey tanımamış, bakışlarını sadece kadınların gözleriyle, arzularını kadınların dudaklarıyla sınırlamış bir adam olarak, kendisine ebedi hayat vaat eden rahibe şu şekilde cevap verebilmişti: "Ne gerek var? Ben sadece huzur istiyorum. Her şeyi gördüm zaten."

Babası öldüğünde Yves on sekiz yaşındaydı. Onun yumuşak ellerini, şefkat ve alay dolu gülümsemesini, okşadığı

* Paris'in batısında yer alan ünlü Boulogne Ormanı. (ç.n.)

onca kadının aroması kıyafetlerinin kıvrımlarına sinmişçesine daima arkasında bıraktığı o hafif, rahatsız edici parfümünü hatırlıyordu. Yves de ona benziyordu. O da aylaklık ve aşk için yaratılmış aynı güzel ellere, aynı kurnaz ve parlak gözlere sahipti. Fakat bunlar babada o denli tutkuyla canlıyken, oğulda kimi zaman bir o kadar donuk, can sıkıntısı ve huzursuzlukla, en derin suların derinliğiyle doluydu...Yves çok erken kaybetmiş olsa da annesini de çok iyi hatırlıyordu. Her sabah dadısı saçları yapılmakta olan annesinin odasına götürürdü onu. Annesi yürürken kanat sesleri çıkaran fırfırlı ve dantelli incecik sabahlıklar giyerdi. Hatta Yves onun ufak tefek, güzel bedenini saran siyah saten korselerini, modaya uygun şekilde iyice dikleştirilmiş siluetini, kızıl saçlarını, pembe tenini de hatırlıyordu.

Zengin, sıhhatli, özenle büyütülen oğlan çocuklarına has, mutlu bir çocukluğu olmuştu. Ebeveyni onu sever, onunla ilgilenirdi. Bir gün onun da özgür, müreffeh ve aylak bir hayata sahip olacağından şüphe etmedikleri için ona erkenden, varoluşa asalet katan güzellik ve düşünce tutkusu ile yine varoluşu güzelleştiren, onu eşsiz bir letafetle süsleyen bin çeşit anlamsız zarafet ve lüks kuralı öğretmeye gayret etmişlerdi. Ve Yves iyi ata binmeyi, eskrim yapmayı öğrendiği gibi güzel şeyleri sevmeyi, iyi para harcamayı da öğrenerek büyümüştü. Babasından aldığı gizli dersler sayesinde kadınlara dünyanın yegâne nimeti, şehvete bir sanat dalı ve nihayet hayata bilge kişinin sadece nasıl haz alacağını bilmesi gereken tatlı, havai ve zarif bir şeymiş gibi bakmayı da öğrendi.

On sekiz yaşında yetim kalan Yves yeterince zengindi ve eğitimi bitmişti. Yas süreci onu göreli bir inzivaya mahkûm edince can sıkıntısından öylesine bir edebiyat lisansı hazırlamaya başladı, ardından aklına seyahat etme fikri geldi. Zira kendisi dünyayı Opéra Meydanı'ndan ve Sentier de la Vertu'den* ibaret görmemesiyle babasından ve bir önceki ku-

* *Erdem Patikası*, o tarihte Boulogne Ormanı'nda âşıkların buluşma noktası. (ç.n.)

şaktan ayrılmaktaydı. Onda yabancı ülkelere karşı babasının mütebessim bir küçümsemeyle "romantik" olarak nitelendireceği ateşli bir merak vardı. Böylece Yves aylarca İngiltere'de kaldı, Japonya'ya –sonuçta hiç yapmadığı– bir yolculuk hayali kurdu, Almanya'nın birkaç küçük, ölü şehrini gezdi, Sienna'da sakin ve büyülü günler, İspanya'da çocukluğunun o en güzel ilkbaharının içinde uyandırdığı arzuyla bütün bir ilkbahar geçirdi. Çocukluğu İspanya sınırındaki Hendaye'da, ebeveyninin onu dadısıyla birlikte yazı geçirmesi için gönderdiği tarihi bir evde geçmişti. Yves iki yıldan fazla bir süre bu şekilde, sürekli bir seyahat halinde yaşadı ve 1911 yılının başında Paris'e döndü. Nihai olarak buraya yerleşti ve askerliğini Versailles'da yapmanın bir yolunu buldu. İki üç sene hızla, güzel bir şekilde geçti. Yves şimdi o yılları kimi kısa fakat güneşli baharları, hemencecik geçiveren, içleri bomboş fakat bir o kadar tatlı aşk maceralarını anar gibi anıyordu. Ve sonra birdenbire savaş o hayatın tam ortasında, masmavi gökyüzüne düşen bir yıldırım gibi patlayıverdi.

1914: cepheye gidiş, ilk coşku, ölümün dehşeti. 1915: soğuk, açlık, siperlerin çamuru, tanıdık bir yoldaş haline gelen, yanı başınızda yürüyen ve sığınağınızda uyuyan ölüm. 1916: yine soğuk, pislik, ölüm. 1917: yorgunluk, kadere boyun eğiş, ölüm... Uzun, upuzun bir kâbus... Hayatta kalanlardan bazıları, burjuvalar, sakin kalanlar hiç değişmeden geri gelmiş, eskimiş terliklerini giyer gibi eski alışkanlıklarına, eski ruh hallerine dönmüşlerdi. Diğerleri, ateşliler, insanların arasına isyanlarını, hummalarını, fırtınalı arzularını getirmişti. Daha başkaları ise, Yves gibiler, sadece yorgun dönmüşlerdi. Önceleri bunun geçeceğini, hayatın yeniden sakin, normal, merhametli hale gelmesi nispetinde karanlık saatlerin hatırasının da silineceğini, bir sabah eskisi gibi sapasağlam, neşeli ve genç olarak uyanacaklarını sanmışlardı. Fakat zaman geçmiş, "bu" yavaş işleyen bir zehir gibi aynen kalmıştı. "Bu," tüm insani dehşetleri, bütün sefaletleri, bütün korkuları, hayatı hiçe sayıp onun en kaba, en tensel

zevklerine dört elle sarılmayı, tembelliği –ne de olsa orada yıllarca tek uğraş kolları kavuşturup ölümü beklemek olmuştu– görmüş o tuhaf ve uzak bakış, görmedikleri, dolayısıyla da acı çekmedikleri için diğerlerine, diğer herkese karşı bir tür acı husumet... Çoğu buna benzer düşüncelerle dönmüştü; çoğu, dirilip de canlıların arasında üstünde kefenle yürümekte zorlanan, kollarını ileriye uzatmış, göz bebekleri donuk bir dehşetle irileşmiş halde ilerleyen Lazarus* gibi yaşamaya devam etmişti.

Üç kez yaralanan ve Croix de guerre nişanı** alan Yves ancak 1919'da nihai olarak Paris'e döndü. İşe evrakını düzene sokmakla, servetinden geri kalanı hesaplamakla başladı. Yves reşit olduğunda serveti noter aracılığıyla iki parçaya bölünmüştü. Annesinden kalanlar zengin mi zengin bir sanayici olan dayısının fabrikasına yatırılmıştı. Bu tarafta artık hiçbir şey kalmamıştı: Dayısı 1915'te iflas edip ölmüştü. Geriye babasının savaştan önce çoğu Alman ve Rus olmak üzere yabancı hisselere çevrilmiş mirası kalıyordu. Bütün hesaplar yapıldıktan sonra Yves kendini ancak sigarasını ve taksisini ödemeye yetecek bir gelirle ortada kalmış buldu. Yaşamak için çalışmak zorundaydı. Bunu takip eden o karanlık saatleri daha sonra hep sırtında geriye dönük bir ürpertiyle hatırlayabilmişti. Dört yıl boyunca bir çeşit kahraman olan bu çocuk günlük çaba, dayatılan çalışma, yaşamın bayağı zorbalığı karşısında tam bir korkaktı. Elbette başkaları gibi o da iyi bir evlilik yapabilir, yeni zenginlerden bir kızla veya cepleri dolar dolu Amerikalı bir kızla evlenebilirdi. Fakat aldığı eğitim onu tıpkı diğer lüksler gibi fakat daha can sıkıcısından bir lüks olan bütün o çekincelerin ve inceliklerin yanı sıra, vicdanda çok sert, sırtı çok yüksek, çok güzel fakat çok rahatsız Gotik bir iskemle etkisi bırakan prensiplerle donatmıştı. Sonunda Yves büyük bir uluslararası haber ajansının bürolarında bir iş –ve asıl inanılmazı iki bin beş yüz franklık bir aylık– bulmayı başardı.

---

* Beytanyalı Lazarus, İsa'nın mucizesiyle ölümünden dört gün sonra diriltilen aziz. (ç.n.)

** *Savaş Haçı*, ilk kez 1915'te verilen Fransa askeri nişanı. (ç.n.)

1920'den beri –tarih Ağustos 1924'tü– Yves, kimi çok tembel ve çok duyarlı küçük oğlan çocuklarının yatılı okuldan nefret etmesi gibi nefret ettiği bir büro çalışanı hayatı sürüyordu. Hatıralarla, çiçeklerle, sevgiyle düzenlenmiş bir sürü güzel şeyle dolu eski dairesini elinde tutmuştu. Her sabah saat sekizde yataktan kalkması, aceleyle giyinmesi, o loş ve ılık evden sokağın vahşi soğuğuna çıkması, bütün günü emir alıp emir vermekle, yazmakla, konuşmakla geçireceği o hasmane ve çıplak büroya gitmesi gerektiğinde Yves hep aynı ümitsizliği, aynı kin dolu ve beyhude isyan patlamasını, aynı korkunç, simsiyah ve ezici can sıkıntısını hissediyordu. O ne hırslı ne de faal biriydi; yapması gerekenleri neredeyse ortaokulda ödev hazırlar gibi özenle yerine getiriyordu.

Ticaret yapabileceği, mücadele edebileceği, zengin olmaya gayret edebileceği aklına bile gelmiyordu. Zengin, aylak bir ailenin çocuğu, torunu olduğundan rahatın, tasasızlığın olmamasını açlık gibi, soğuk gibi sineye çekiyordu. Yavaş yavaş hayatına alıştı, zira insan iyi kötü her şeye alışır; fakat boyun eğişi ağır ve kasvetliydi. Günler hep aynı şekilde gelip geçiyor, akşamları beraberinde sonsuz bir bıkkınlık hissi, baş ağrıları, acı ve hastalıklı bir yalnızlık ihtiyacı getiriyordu. Restoranda veya şöminenin yanında, bacaklarının arasında yatan köpeği Pierrot'yla –koyun biblolarına benzeyen kıvır kıvır, bembeyaz bir fino– hızlı hızlı yemeğini yiyor ve erkenden yatıyordu; çünkü kabareler, dans salonları pahalıydı, çünkü ertesi gün erken kalkmak zorundaydı. Sevgilileri, en fazla iki üç ay süren, çabucak başlayıp çabucak bitiveren ilişkileri vardı. Hepsinden hemencecik sıkılıyordu. Sık sık kadın değiştiriyordu, zira sadece ilk kucaklaşmanın herhangi bir değere sahip olduğuna inanıyordu. Yves, adına "kadın bırakmak" denen o özünde modern sanatı harikulade bir şekilde icra ediyor, kadınları tatlılıkla başından atmayı çok iyi biliyordu. Bazen bir kadından nihayet tamamlanmış bir angaryanın verdiği o hafiflik duygusuyla ayrıldığında, hayatın anlamının o gözlerde, o göğüslerde, o kısacık kasılmalarda olduğuna inanmış

olan babasını hatırlıyordu. Kadın... Yves için kadın güzel ve kullanışlı bir objeden öte bir şey değildi. Her şeyden önce savaştan bu yana onlardan o kadar çok vardı ki, hepsi dünden razıydı... Hem sonra, gerçekten, hayır, hayır, o sevgi ve yalan dolu gözlere istediği kadar baksın, babasının ulaştığını sandığı ve kendisinin de belki belli belirsiz peşinden koştuğu o derin ruhsal ürpertiyi, o meçhul ışığı göremiyordu. Gözlerini yerde yaralı halde can çekişenlerin, ölmeden önce bir parça gökyüzü görebilmek için gözkapaklarını ümitsizce fal taşı gibi açanların gözlerine daldıran kişi için, işte o kişi için kadının hiçbir sırrı, hiçbir gizemi, hoşgörülü, güzel ve taze olmak dışında hiçbir büyüsü olmadığını düşünüyordu. Aşk... Bu bir huzur, sükûnet, sonsuz bir dinginlik olmalıydı... Aşk, istirahat olmalıydı... Tabii aşk diye bir şey varsa...

4

Yves her yaz birkaç hafta izin alıyor ve kışın son derece idareli bir hayat sürdüğünden tatillerini istediği yerde ve istediği şekilde geçirebiliyordu. Bu sene çocukluğunu geçirdiği o şirin plajı yeniden görmek arzusuyla Hendaye'a gelmişti. Ayrıca buranın günah bakımından diğer yerlere kıyasla daha kurak, fakat yine de Biarritz ve San Sebastián'a, yani kozmopolit panayırın bu en sevimli iki merkezine yakın olduğunu düşünüyordu. Kaldı ki Bask ülkesinin özgür ve vahşi dalgaları ile parlak ışığına eşit derecede tapıyordu. Nihayet, büyük otellerin o aylak ve zahmetsiz yaşamı onda uzun bir demir yolu seyahatinden sonra içi sıcak su dolu bir küvete dalarken uyanan o yeniden kavuşulmuş rahatlık hissiyle aynı tatlı hissi uyandırıyordu.

Hendaye'a gelişinin bu ilk sabahında, kişisel bakımıyla ince ince uğraşıp vakit kaybettiğinden odasından ancak saat ikiye doğru inebilen Yves, restoranın muazzam genişlikteki salonunda neredeyse tek başına öğle yemeği yiyordu. Geniş cam balkonları örten açık bej storlara rağmen güneş içeri giriyor, her tarafa yayılıyor, vahşi, harikulade saçlar gibi ışıl ışıl parlıyordu. Yves içinde beliriveren çocukça arzuyu, altın rengi ışınları parmaklarıyla şöyle bir okşama arzusunu bastırmaya çalışıyordu. Işınlar masa örtüsünün, sofra takımla-

rının üstünde dans ediyor, yıllanmış Burgonya şarabıyla dolu kadehinin dibinden yakutlar, kanlar fışkırtıyordu. Etrafında birkaç İspanyol aile gırtlaktan gelen seslerle çene çalarak yemeklerini bitiriyordu. Kadınlar kilolu ve solgun, gençler ise çok güzeldi. Fakat hemen hepsi de muhteşem gözlere, kadifeden ve ateşten gözlere sahipti ve Yves onlara bakarken hemen yakınlardaki İspanya'yı hatırlıyor, Ekim'de oraya gitmenin, o pembe evleri, çeşmelerinden su fışkıran patioları* yeniden görmenin hayalini kuruyordu. Neyse ki tam zamanında, içinde bulundukları 1924 yılının Ağustos ayında pesetanın ulaştığı rakamla izninin bitiş tarihi münasebetsizce de olsa aklına gelip bu belirsiz hayalini şiddetle böldü ve Yves, Pireneler tarafında gezinen bakışlarını uslu uslu, üzgün üzgün o sıra soymakta olduğu iri, sulu armuda geri döndürdü. Armudu yedi, ardından terasa çıktı.

Tek bacaklı, hasır masaların etrafında oturan birkaç grup kahve içip Paris ve Madrid gazetelerini karıştırıyordu; küçük bir platformun üstünde müzisyenler tembel tembel enstrümanlarını akort ediyordu; yorulmak bilmeyen ergenler çoktan bahçede tenis oynamaya başlamıştı; deniz rüzgârı gemi yelkenleri gibi şaklayan çadır bezinden yapılmış büyük storları şişiriyordu. Yves denize bakmak için korkuluğa yaklaştı. Denize bakmaya doyamıyordu.

Birden adıyla çağrıldığını duydu.

— Nasılsınız, Harteloup? Uzun zamandır mı buradasınız?

Yves arkasına döndü ve Jessaint'i tanıdı. Adamın yanında daha önce gördüğü genç kadın bir sallanan koltukta oturmuş sallanmaktaydı. Kadın tepeden tırnağa beyazlar giymişti, başı açıktı, bacakları çıplaktı, incecik ayaklarında kurdeleli sandaletler vardı. Küçük kızı hemen yanında, terasın ılık taşlarının üstünde hoplayıp zıplıyordu.

Jessaint:

— Karımı tanımıyor musunuz? diye sordu... Denise, seni Mösyö Harteloup'la tanıştırayım.

---

* İspanyolca "avlu". (ç.n.)

Yves eğilip selam verdi; ardından kendisine yöneltilen ilk soruya cevaben:

— Daha dün akşam geldim. Belli oluyordur, diye de ekledi bembeyaz Parisli ellerini gösterip gülümseyerek.

Genç kadın gülmeye başladı:

— Bu doğru! Biz burada Mağripliler gibi kapkara kesildik...

Sonra Yves'e daha dikkatli bakarak ekledi:

— Yanılmıyorum... Demin plajda kızımın kum fırlattığı kişi sizdiniz, değil mi? Hemen orada özür dilemem gerekirdi. Fakat uyuduğunuzu sanmış numarası yapmak işime geldi...

Bu kadar terbiyesiz bir kıza sahip olduğum için utanmıştım, diyerek sözlerini tamamladı ve yusyuvarlak, güleç yüzünü onlara doğru kaldırmış olan yumurcağı kendine çekti.

Yves sesini ciddileştirerek:

— Size hiçbir kötülüğü dokunmamış zavallı, sessiz sedasız oğlanları bu şekilde rahatsız eden siz miydiniz, Matmazel?

Küçük kız başını annesinin dizlerine gömüp kahkahalara boğuldu.

— Pek neşeli, dedi Yves.

— Pek çekilmez, dedi annesi gözlerinde tatlı bir gururla.

Parmağıyla eteklerine gömülmüş küçük yuvarlak çeneyi havaya kaldırdı ve şöyle dedi:

— Sonuç olarak pek haşarı, pek yaramaz da olsak bizi mazur görmek gerek, çünkü biz hâlâ çok küçüğüz, öyle değil mi, Matmazel Francette? Henüz iki buçuk bile olmadık.

— Kesinlikle olmaz, onu mazur falan görmeyeceğim, dedi Yves.

Ve küçük kızı kollarına alarak havaya atıp tutmaya başladı. Kız çıplak bacaklarıyla bütün gücüyle çırpınıyor, kahkahalar atıyordu. Yves onu yere bırakır gibi yaptığında yalvarmaya başladı: "Biraz daha, biraz daha, olmaz mı Mösyö?" ve Yves, bu pembe ve esmer et yığınıyla oynamaktan gayet memnun, oyunu daha da büyük bir coşkuyla yeniden başlat-

rının üstünde dans ediyor, yıllanmış Burgonya şarabıyla dolu kadehinin dibinden yakutlar, kanlar fışkırtıyordu. Etrafında birkaç İspanyol aile gırtlaktan gelen seslerle çene çalarak yemeklerini bitiriyordu. Kadınlar kilolu ve solgun, gençler ise çok güzeldi. Fakat hemen hepsi de muhteşem gözlere, kadifeden ve ateşten gözlere sahipti ve Yves onlara bakarken hemen yakınlardaki İspanya'yı hatırlıyor, Ekim'de oraya gitmenin, o pembe evleri, çeşmelerinden su fışkıran patioları* yeniden görmenin hayalini kuruyordu. Neyse ki tam zamanında, içinde bulundukları 1924 yılının Ağustos ayında pesetanın ulaştığı rakamla izninin bitiş tarihi münasebetsizce de olsa aklına gelip bu belirsiz hayalini şiddetle böldü ve Yves, Pireneler tarafında gezinen bakışlarını uslu uslu, üzgün üzgün o sıra soymakta olduğu iri, sulu armuda geri döndürdü. Armudu yedi, ardından terasa çıktı.

Tek bacaklı, hasır masaların etrafında oturan birkaç grup kahve içip Paris ve Madrid gazetelerini karıştırıyordu; küçük bir platformun üstünde müzisyenler tembel tembel enstrümanlarını akort ediyordu; yorulmak bilmeyen ergenler çoktan bahçede tenis oynamaya başlamıştı; deniz rüzgârı gemi yelkenleri gibi şaklayan çadır bezinden yapılmış büyük storları şişiriyordu. Yves denize bakmak için korkuluğa yaklaştı. Denize bakmaya doyamıyordu.

Birden adıyla çağrıldığını duydu.

— Nasılsınız, Harteloup? Uzun zamandır mı buradasınız?

Yves arkasına döndü ve Jessaint'i tanıdı. Adamın yanında daha önce gördüğü genç kadın bir sallanan koltukta oturmuş sallanmaktaydı. Kadın tepeden tırnağa beyazlar giymişti, başı açıktı, bacakları çıplaktı, incecik ayaklarında kurdeleli sandaletler vardı. Küçük kızı hemen yanında, terasın ılık taşlarının üstünde hoplayıp zıplıyordu.

Jessaint:

— Karımı tanımıyor musunuz? diye sordu... Denise, seni Mösyö Harteloup'la tanıştırayım.

---

* İspanyolca "avlu". (ç.n.)

Yves eğilip selam verdi; ardından kendisine yöneltilen ilk soruya cevaben:

— Daha dün akşam geldim. Belli oluyordur, diye de ekledi bembeyaz Parisli ellerini gösterip gülümseyerek.

Genç kadın gülmeye başladı:

— Bu doğru! Biz burada Mağripliler gibi kapkara kesildik...

Sonra Yves'e daha dikkatli bakarak ekledi:

— Yanılmıyorum... Demin plajda kızımın kum fırlattığı kişi sizdiniz, değil mi? Hemen orada özür dilemem gerekirdi. Fakat uyuduğunuzu sanmış numarası yapmak işime geldi...

Bu kadar terbiyesiz bir kıza sahip olduğum için utanmıştım, diyerek sözlerini tamamladı ve yusyuvarlak, güleç yüzünü onlara doğru kaldırmış olan yumurcağı kendine çekti.

Yves sesini ciddileştirerek:

— Size hiçbir kötülüğü dokunmamış zavallı, sessiz sedasız oğlanları bu şekilde rahatsız eden siz miydiniz, Matmazel?

Küçük kız başını annesinin dizlerine gömüp kahkahalara boğuldu.

— Pek neşeli, dedi Yves.

— Pek çekilmez, dedi annesi gözlerinde tatlı bir gururla.

Parmağıyla eteklerine gömülmüş küçük yuvarlak çeneyi havaya kaldırdı ve şöyle dedi:

— Sonuç olarak pek haşarı, pek yaramaz da olsak bizi mazur görmek gerek, çünkü biz hâlâ çok küçüğüz, öyle değil mi, Matmazel Francette? Henüz iki buçuk bile olmadık.

— Kesinlikle olmaz, onu mazur falan görmeyeceğim, dedi Yves.

Ve küçük kızı kollarına alarak havaya atıp tutmaya başladı. Kız çıplak bacaklarıyla bütün gücüyle çırpınıyor, kahkahalar atıyordu. Yves onu yere bırakır gibi yaptığında yalvarmaya başladı: "Biraz daha, biraz daha, olmaz mı Mösyö?" ve Yves, bu pembe ve esmer et yığınıyla oynamaktan gayet memnun, oyunu daha da büyük bir coşkuyla yeniden başlat-

tı. Dadı Matmazel Francette'i plaja götürmek üzere almaya geldiğinde ikisi de birbirlerinden ayrılacaklarına pek üzüldü.

— Çocukları seviyor musunuz? diye sordu Jessaint, küçük kız istemeye istemeye uzaklaştığında.

— Onlara bayılıyorum, hele sizinki gibi güzel, sağlıklı ve sürekli gülüyorlarsa.

— Hep değil, dedi Denise gülümseyerek. Bilhassa burada böyle... Deniz bizim ufaklığın başını döndürüyor... Kahkahadan gözyaşına beni ümitsizliğe düşüren bir rahatlıkla ve çabuklukla geçiveriyor.

— Adı nedir?

— Francette, France, ateşkesin yıldönümünde doğduğu için.

Jessaint söze girdi:

— Ufaklıkları sevmeniz çok tuhaf... Ben, doğrudur, benimkine deli divaneyim, fakat başkalarınınkine tahammülüm yok... Çok gürültü yapıyorlar, insanın kafasını şişiriyorlar...

— Peki ya sizinki? diye itiraz etti Denise. Tek başına bütün bir okuldan daha çok gürültü yapıyor!

— Bir defa, abartıyorsunuz... Hem sonra sizin de dediğiniz gibi o benim çocuğum, bilhassa da sizin, dedi Jessaint ve karısının elini hafifçe öptü.

Yves adama baktı ve Denise'le konuşurken yüzünün sevgiyle aydınlandığını gördü. Jessaint genç adamın kendilerine merakla baktığını fark etti ve onun bu sevgi gösterisini ucuz bulmasından korkup belli bir sıkıntıyla şöyle dedi:

— Beni pek ahmak buluyor olmalısınız... Yakında gidecek olmam beni böyle hassaslaştırıyor...

— Ah, gidiyor musunuz?

— Evet, Londra'ya... Birkaç haftalığına... Bu akşam yola çıkıyorum.

Ve sürekli kendisinden ve ailesinden bahsettiği için kendine kızarak sordu:

— Peki ya siz, sevgili Harteloup, o zamandan bu zamana neler yaptınız?

Yves eliyle belli belirsiz bir hareket yaptı.

Jessaint karısına hitaben konuşmaya devam etti:

— Harteloup ve benim Saints-Anges hastanesinde yataklarımız yan yanaydı, Belçika'da şimdi adını unuttuğum o küçük, simsiyah, korkunç şehirde...

— Wassin... ya da Lieuwassin?

— Lieuwassin... evet, buydu... Zavallı çocuk fena hırpalanmıştı...

— Sol ciğerden vurulmuştum, dedi Yves, ama şimdi iyileştim.

— Aman aman, neyse ki... Ama benim bacak hâlâ ağrıyor, bu yüzden ata binemiyorum...

Denise sordu:

— Peki ama o zamandan beri hiç görüştünüz mü?

— Evet, ara sıra Haguet'lerin evinde, sonra Bassano Sokağı'nda, öyle değil mi? Louis de Brémont'un evinde? Ama o sırada evli olduğunuzu bilmiyordum, Jessaint...

— Değildim zaten... Nişanlıydım sadece... Evlendikten sonra dışarı çıkmaz olduk... İş nedeniyle çok seyahat ediyorum...

— Biliyorum... İcadınızdan bahsedildiğini duydum, dedi Yves.

Söz konusu icat, fabrika bacalarından çıkan dumanı toplayıp yeniden kullanılabilir hale getirmekti ve savaş sırasında genç mühendis Jessaint'e büyük bir ün ve servet kazandırmıştı.

Jessaint hafifçe kızardı; sevimli de olsa biraz yavan, kaba darbelerle biçimlendirilmiş, fakat yumuşacık ve saf bakışlı mavi gözleriyle aydınlanan bir yüzü vardı.

Metrdotel kahve getirdi, servisi Denise yaptı. Güneş çıplak kolundaki ayva tüylerini ışıldatıyordu. Kadının küçük bir heykelinkini andıran ciddi bir gülümsemesi vardı. İşi bitince ellerini ensesinde birleştirdi, gözlerini kapattı ve sallanan koltuğunda uslu uslu, sessizce, hafif hafif sallanmaya başladı. Bu sırada erkekler alçak sesle savaştan, orada kalanlardan

ve dönenlerden bahsetmeye devam ediyorlardı. Biraz sonra Denise araya girdi:

— Çok affedersiniz... Saatin kaç olduğunu söyleyebilir misiniz?

— Birazdan dört olacak, hanımefendi.

— Ah o halde bir an evvel gidip giyinmem gerek... Size bavul satın almak için hâlâ Biarritz'e gidiyoruz, değil mi, Jacques?

— Elbette.

— Ben de gidip ikinci kez denize gireyim, dedi Yves de ayağa kalkarak.

— Kendinizi yormaktan korkmuyor musunuz?

— Asla, mümkün olsa suda yaşardım!

Jessaint kahvesini bitirmek üzere terasta kalırken ikisi birlikte çıktılar. Yves önünde yürüyen beyazlar giymiş kadını seyrediyordu; simsiyah saçları parlak ışıkta doğu sigaralarının duman halkaları gibi hafif ve mavimsi duruyordu. Taraçanın ilk basamağına geldiklerinde kadın gülümseyerek ona doğru döndü.

— Hoşça kalın, Mösyö... Şüphesiz çok yakında görüşmek üzere...

Yves'in çoktan fark ettiği ve hoşlandığı o güzel, dürüst ve direkt bakışıyla elini sıktı. Ardından onu orada bırakarak otelin döner kapısından içeriye daldı. Yves ise ağır ağır plajın yolunu tuttu.

5

Ertesi gün kadını siesta vakti sıcak kumların üstünde yeniden gördü. Jessaint dediği gibi çoktan Londra'ya gitmişti. Yves yanlarına gidip küçük France'ın sarı ve ıslak kafasını okşadı, annesiyle kocasından, biraz gayret edilince hemencecik keşfedilen ortak arkadaşlardan bahsetti.

Onunla yeniden karşılaştığı restoranda masalarının yan yana olduğunu fark etti. Holde onu tekrar bu kez gazete okurken gördü. Ve bu böyle devam edip gitti... Bundan böyle her gün, günün her saati ona rastlamaya başladı. Bunda şaşılacak bir taraf yoktu. Hendaye çok küçük bir yerdi ve ikisi de Hendaye'ın dışına çıkmıyordu. Denise kızından uzak kalmaktan hoşlanmıyordu; gerçek annelere has o endişeli yüreğe, kaygılı hayal gücüne sahipti. Yves, kimi mutlu rüyaların eşsiz hızıyla geçip giden bu tekdüze ve tatlı hayatla uyuşmuştu... Parıl parıl sabahlar, tembellikle ve güneşin altında geçen uzun günler, kısa alacakaranlıklar ve Endülüs'ün bütün parfümlerini denize taşıyan İspanyol geceleri...

Denise'in varlığı Yves için âdeta Okyanus kadar doğal, tuhaf şekilde onun kadar değerliydi. Kıpır kıpır ılgınlardan oluşan dekorda güneş ve gölgeden doğan zarif bir yansıma gibi süzülen kadın silueti artık Yves'i şaşırtmıyordu. Tıpkı alıştıkça fark etmemeye başladığı dalgaların ışıltısının ve

gürültüsünün günlerini ve uykularını şiddetli renklerle, vahşi bir müzikle doldurması gibi. Denise'in güzelliği onda heyecan uyandırmıyordu. Kadın sabahları plajda mayoyla, çevik ve yarı çıplak, çok genç ve çok güzel varlıkların o sakin edepsizliğiyle koşarken Yves hiçbir arzunun pençesinde kıvranmıyor, aşk başlangıcında erkeklere musallat olan o hiddetlenmeyi, yakıcı merakı hissetmiyordu. Kadın güzeldi, bilhassa sade ve sıhhatliydi ve bu sadeliği, sıhhati Yves'i neredeyse bilinçsizce büyülüyordu. Kadının namuslu olup olmadığını, bir veya birden fazla âşığı olup olmadığını sorgulamıyordu. Onu gözleriyle soymuyordu. Bu neye yarardı ki? Kadının bir sırrı yoktu, dolayısıyla da gizemden yoksundu. Kadın oradayken Yves onu düşünmüyordu. Zaten hep orada değil miydi ki? Sabahları onu gördüğünde mutlu oluyordu. O Yves için mutlu tatilin sembolü, gözle görülür simgesi gibi değil miydi? Hendaye'da henüz bir ortaokul öğrencisiyken her akşam dalgakıranların üstünden başlarında siyah mantillalarıyla* iki kadının geçtiğini görürdü, iki İspanyol kadının... O sırada anlamadığı o kaba ve boğuk dilde konuşurlardı. Gecenin karanlığında yüzlerini göremezdi, fakat deniz fenerinin ışıktan fırçası onlara vurduğunda kadınlar birden sanki sahnedeymiş gibi fazla parlak bir ışıkla aydınlanırdı. Sonra etekleriyle salına salına uzaklaşırlardı.

Yves onlarla hiç konuşmamıştı. Daha sonra onların otelde çalışan oda hizmetçileri olduğuna inandı. Aslında güzel bile değillerdi. On beş yaşındaki oğlan çocukları nasıl âşık olursa öyle âşık olmuş olsa bile, ilk sevgilisi olan nöbetçinin kızına ve kabinlerin arkasında dudaklarından öptüğü Amerikalı genç kıza çok daha vurulmuş olduğuna şüphe yoktu. Yine de o kızları unutmuşken, ergenliğinin o mevsimini her hatırladığında hafızasında hemen aralarında o meçhul dilleriyle konuşan, etekleriyle ve başlarındaki siyah mantillalarıyla salınan iki yabancı kadın canlanıveriyordu... Aynı şekilde, diyordu kendi kendine, daha ileride Denise'i Paris'te sokakta görecek

* İspanya'da kadınların başlarına taktığı uzun dantel örtü. (ç.n.)

olursa, Bidassoa'nın kenarında, bir yaz gününün vahşi ışıltısı altında uzanan yay şeklindeki sarı ve sıcak plajı olağanüstü bir kesinlikle hatırlayacaktı. Müziğin de geçmiş günleri bu şekilde canlandırma gücü vardır, diye düşünüyordu Yves, tercihen çok sade parçaların ve bir de bazı kadın yüzlerinin.

6

Bir gün Denise plaja gelmedi. Yves bunun hemen farkına varmadı. Her zamanki gibi denize girdi, gözleri dalgaların çukurunda dans eden altın parıltılı pullardan kamaşarak uzun uzun yüzdü; sonra kumlarda her zamanki yerine, Denise'in tentesinin hemen yakınına uzandı. Genç kadın orada değildi. Küçük Francette üstünde mayosu, kumdan hamurlar yapıyor, akabinde bunları vahşi ve yıkıcı bir enerjiyle kürekle vura vura yok ediyor, dadısı ise kitap okuyordu.

Yves kaygılı bir iç çekiş, rüya gören bir köpeğin iniltisiyle solundan sağına döndü. Nedenini tam olarak açıklayamasa da kendini asabi hissediyor, nefesi daralıyor, kalbi boğuk ve telaşlı atıyordu. "Suda fazla uzun kaldım," diye düşündü. Dirseğinin üstünde yükseldi, küçük France'ı yanına çağırmak için bir el hareketi yaptı. Kız onu tanıdı, gülmeye başladı, ayağa kalktı, iki adım attı, sonra çocukların o açıklanamaz muziplik içgüdüsüyle arkasını dönüp kaçıverdi. Yves öfkeden dudaklarını ısıracak kadar canı sıkılmış bir halde yeniden kumlara uzandı. Bu sırada duyduğu rahatsızlığa inatla fiziksel, doğal nedenler arayıp duruyordu. Hava sıcaktı, güneş omuzlarına kurşundan bir cüppe gibi çökmüştü; hafif ve yakıcı rüzgârın ara sıra havalandırdığı kumlar bacaklarına sürtüyor, çıplak tenini katlanılmaz derecede

kaşındırıyordu. Kendine açık açık Madam Jessaint'in nerede olduğunu sormuyordu. Fakat cümleye dökülmemiş bu soruya muğlak, ikiyüzlü cevaplar veriyordu: "Birazdan gelecek... geç kaldı o kadar... belki hastadır... denize girmeyecek, ama küçüğü denize sokmak için inecektir... daha vakit erken..." Ve kumların üstünde yatağında dönüp duran bir hasta gibi bir türlü yerleşemeden dönüp duruyor, nedenini anlamamakla birlikte kendini gerçek anlamda mutsuz değilse bile, tam da İngilizlerin tabiriyle "rahatsız" hissediyordu. Bu arada güneş tepesinde yükseldikçe yükseliyor, plaj boşalıyordu. Geride dalgaların kıyısında top oynayan yarı çıplak genç oğlanlardan başka kimse kalmamıştı. Nihayet onlar da gittiler. Cankurtaran, peşinde yardımcılarıyla birlikte öğle yemeği vakti kenara çekilen yardım botunu sürüye sürüye önünden geçti. Esmer, ıslak, kaslı kolları kablolar gibi gergindi. Onlar da ağır ağır uzaklaştı. Issız ve dümdüz plaj öğle güneşinin altında göz kamaştırarak uçsuz bucaksız uzanıyordu. Yves hareketsiz, zonklayan başı, düğümlenmiş boğazıyla orada kalakalmıştı. Birden kendini ayıplayarak sıçradı. Denise hasta olduğu için bu sabah plaja gelmemişti; fakat öğle yemeğine kesin inecekti! Böyle güzel bir günü yatakta geçirecek kadar hasta olamaz, diye karar verdi kendi kendine. Tek sıkıntı saatin feci halde geç olmasıydı. Giyinmesi, tıraş olması derken onu kaçıracaktı. Bornozunu rasgele omzuna attığı gibi aceleyle otele koştu.

Yirmi dakika sonra holdeydi, fakat Denise orada değildi. Masasına açılan servise dokunulmamıştı. Yves koyun pirzolasını yanık, bezelyelerini pişmemiş, kahvesini içilemeyecek kadar berbat buldu. Ayrıca garsonların servisi de iyi değildi. Metrdoteli acı bir dille azarladı, sonra şarap garsonunu çağırtıp Paris'in herhangi bir lokantasında verilen sıradan kırmızı şarabın onun 1898 Corton'undan daha iyi olduğunu söyledi. Bu gözlem karşısında ağırbaşlı adamın gözlerinden neredeyse yaş geldi.

Yves tabağına koymuş olduğu şeftaliye dokunmadan peçetesini fırlatıp terasa çıktı. Denise'in sallanan koltuğunda

Matmazel Francette, gök kadar mavi ince ketenden kısa elbisesiyle oturmuş ciddi bir tavırla sallanmaktaydı. Genç adamın geldiğini görünce yerinden sıçrayıp boynuna sarıldı.

— Hadi bana "ladies go to market"ı söyle, Mösyö Loulou!

Annesi gibi "Mösyö Harteloup" diyemeyen küçük kız annesinin arkadaşının ismini kendine göre yeniden düzenlemişti. Yves İngiliz şarkısının nakaratını mırıldanarak onu dizlerinde hoplattı; sonra tınısız sesini kendi de garip bularak sordu:

— Söylesene, Fanchon, annen hasta değil ya?

— Hayır, dedi Francette ve başını Çinli bir oyuncak gibi sağdan sola, soldan sağa salladı. Hayır.

— Nerede peki?

— Gitti.

— Uzun süreliğine mi?

— Ben nereden bileyim!

— Bilirsin canım, hadi bak, şimdi hatırla, diye alçak sesle telkinde bulundu Yves. Bahse varım annen sen oradayken söylemiştir... Bu sabah gitmeden önce seni öperken sana demedi mi "Hoşça kal, kızım, aman uslu dur, ben bir... iki gün içinde dönerim..." Sana böyle demedi mi?

— Hayır, dedi Francette, hiçbir şey demedi.

Bir an düşündükten sonra ekledi:

— Anlarsın ya, sabah gitmeden önce beni öptüğünde ben hâlâ uyuyormuşum, Miss öyle dedi.

Yves dadıya sormayı düşündü, fakat cesaret edemedi. Şüphe –Tanrım! hem de ne kadar yersiz bir şüphe– uyandırmaktan korkuyordu. Küçük kızı yere bırakıp oradan ayrıldı.

Gitti, peki ama nereye? Ne kadarlığına? İşte en saçma olan da buydu: Yves bu gidişin uzun süreli olamayacağının pekâlâ farkındaydı, zira Francette Hendaye'da kalmıştı. Denise belki alışveriş için Biarritz'e gitmişti? Peki ama o zaman kiminle yemek yemişti? Arkadaşlarıyla? Hangi arkadaşlarıyla? İlk kez çileden çıkmış zihni bütün insanlar gibi Denise'i de çevreleyen, fakat gizemiyle o zamana kadar canını hiç sıkmamış

olan o meçhul bölgenin etrafında kol gezmeye başladı. Belki de baş başa bir öğle yemeğiydi bu? Arka arkaya, lüks otellerden kırsalın ortasında kaybolmuş civar hanlara kadar Biarritz'in bildiği bütün restoranlarını aklından geçirdi. İçi kör bir hiddetle doldu. Sakinleşmek için bütün iradesini kullandı ve utanmış, sersemlemiş halde, tepeden tırnağa titreyerek kalakaldı. Ardından plajda öylesine yürümeye başladı. Belki de arkadaşları onu gezmeye götürmüştü? Ah, tehlikesi olmayan dostlarla, akrabalarla belki... Dün ona bundan bahsetmemişti, fakat genelde o kadar az kelimeyle konuşuyorlardı ki... Evet, böyle olmalıydı... Bir gezinti... Bunların bazıları çok uzun sürerdi, iki, üç gün... Ve eğer İspanya'ya veya Lourdes'a gittiyse, Hendaye'dan bir hafta uzak kalacak demekti... Ondan uzakta... Sekiz gün, sekiz sabah, sekiz upuzun akşam... Kulağa mühim değilmiş gibi geliyordu, ama bu korkunçtu... Belki de kocası aniden onu Londra'ya çağırmıştı?... Bir kaza, bir hastalık, kim bilir?... Bir daha geri dönmeyecekti... Dadı Francette'i İngiltere'ye götürürdü... Yves sanki ona Denise'in ölüm haberini vermişler gibi paniğe kapıldı ve yere yıkıldı. Güneş fena yakıyordu. Yves deniz suyunun nemli derinliklerine ulaşmak için ellerini kuma gömdü. Hissettiği ani serinlikle titreyip ayağa kalktı.

Birden kızdı, iyice hiddetlendi ve kendine kızmaya başladı: "Gittiyse gitti... Peki sonra?... Onu sevmiyorum ki, değil mi? Onu sevmiyorum. O halde ne?... Bana ne... Ahmağım, tam bir ahmağım..."

Tüm bu cümleler büyük bir hararetle aklından geçse de, titreyen dudakları bir otomat gibi ilk cümleyi tekrarlayıp duruyordu: "O gitti... işte bu kadar... o gitti..."

Otele dönüp uzandı. Uzun süre kıpırdamadan, küçükken üzüldüğü zamanlarda yaptığı gibi başı duvara dönük vaziyette yattı.

Saat beşte dışarı çıktı, bütün terası dolaştı, bahçeyi defalarca arşınladı. Ardından mücadeleden yorgun düşüp Gazino'ya gitti. Gerçi Denise oraya nadiren giderdi. Şapkasız

genç erkekler, genç kızlar suyun içinden çıkan kazıkların üstüne inşa edilmiş platformda dans ediyordu. Denizin kazıkların etrafındaki sürekli hareketi, rüzgârla şaklayıp duran büyük tente, bir limana demir atmış, içi gürültülü çatırtılarla ve deniz tuzu kokularıyla dolu bir gemiyi inatla hatırlatıyordu. Yves burada kendini iyi hissedeceğini düşündü, bir kokteyl sipariş etti, fakat yarım bırakıp kaçtı.

Deniz akşam yedi güneşiyle soluklaşıyordu; küçücük pembe bulutlar gökyüzünün bir köşesinde nazikçe büzülüp kalmıştı. Yves denizi dinledi. Deniz onu daima teselli etmişti. Bu akşam da zavallı yorgun bedenini ona emanet edecekti.

Soyundu ve ağır ağır Bidassoa'ya doğru gitmeye başladı. Bakımı metrelerce titizlikle yapılmış olan bent daha aşağıda hafif kumların istilasına uğramıştı; burada korkuluk yoktu; taşların arasından dikenli tuhaf çalılıklar fışkırmıştı. Sonra bent bir anda bitiverdi. Yves plaja kadar yürüdü. Burada plaj yay biçiminde ve daracıktı, çoğu suların altında kalmıştı. Solda körfez, sağda deniz ve ikisini birbirine bağlayan Bidassoa, o denli sakindi ki harelenmiyordu bile ve solgundu, soluk göğün can çekişen yansıması gibiydi. Ve karşıda İspanya.

Yves bağdaş kurup oturdu ve çenesini yumruğuna dayadı. Mutlak bir yalnızlık hâkimdi. Çok tuhaftı... Dalgaların gürültüsü akşamın harikulade sessizliğini bölmüyordu. Bir kayık nehrin üstünde süzülerek geçti, bir kıyıdan ötekine, Fransa'dan İspanya'ya, sessizce. Dağların tepeleri yaldızı öğlen ışığından çok daha ince, çok daha nadide bir ışıkla yıkanıyordu. Buna karşılık vadiler çoktan gölgelerle dolmuştu. Yves'in öfkesi bir anda dindi ve içi açıklanamaz bir hüzünle doldu.

Gece hızla çöküverdi. Deniz akşamın ve yalnızlığın içinde yeniden uzaklaşıyor, vahşi bir azamete bürünüyordu. Yves kendini küçücük, kadim toprakların enginliği ortasında kaybolmuş hissetti. Kendini, ıskaladığı hayatı düşündü. Sefildi, yalnızdı, yoksuldu. Bundan böyle günler onun için neşesiz olacaktı. Kimsenin ona ihtiyacı yoktu. Hayat ağırdı, çok ağırdı... Ağlamak istiyordu; gözyaşlarını ancak erkek

edebinin o son ümitsizce gayretiyle tutuyor, fakat bu gözyaşları yüreğini sıkıştırıyor, boğazına kadar yükselip onu boğuyordu.

Hayal meyal, mavi ve pembe renkli enfes bir alacakaranlık taşrayı sarıp sarmaladı ve kararttı. Ve çanlar çalmaya başladı. Karşıda Hondarribia aydınlanmaktaydı; evlerin pencereleri, tramvayların ışıkları, sokakların hatları seçiliyordu; sadece eski kilisenin kocaman kare kulesi karanlık ve kaskatı kalmıştı. Çanlar ağır ağır, sanki yorulmuş, cesareti kırılmış gibi üzgün üzgün çalıyordu. Dağlarda da çiftlikler birer birer, yıldızlar gibi aydınlanıyordu. Gece çökmüştü.

Yves'in etrafında gizemli bir yaşam başladı, fısıltılar, homurtular, canlı varlıkların uğultusu, kumda yaşayan ve sesleri ancak akşamları duyulan, gözle görülmeyen böcekler. Yves açıklanamaz bir korkuyla titreyerek dinliyordu. Sonra aniden artık fazla ağır basan kederi gözyaşları içinde patlayıverdi. Başını ellerinin arasına aldı ve ağladı –uzun zamandır ilk defa– bir çocuk gibi, kendine ağladı.

— Siz misiniz? dedi tanıdık bir ses, hafif bir tereddütle. Üşüteceksiniz, saat çok geç oldu...

Yves başını kaldırıp gözlerini araladı. Karşısındaki Denise'ti; elbisesi gecenin içinde beyaz bir leke oluşturuyordu. Denise alçak sesle konuşmaya devam etti:

— Sizi bir güzel paylamam gerek... Sizde kızım kadar akıl yok... Bu saatte denize girilir mi hiç?

— Saat o kadar geç mi oldu? diye mırıldandı Yves.

Mekanik olarak ayağa kalkmıştı.

— Saat dokuzu geçti.

— Ah gerçekten mi?... Ben... ben bilmiyordum... Hayır, gerçekten, unutmuşum...

— Tanrım, dedi Denise heyecanla, neyiniz var sizin, sevgili dostum?

Denise Yves'in yüzünü seçmeye çalışıyordu, fakat karanlık fazla yoğundu. Yine de gözyaşlarıyla ıslanan, bastırılmış hıçkırıklarla kesilen o ses... Teselli etmesini, yatıştırmasını

çok iyi bilen o yumuşacık anne elleri içgüdüsel olarak ona doğru uzandı. Yves onun önünde tir tir titreyerek ayakta duruyordu; başını öne eğmişti ve hafif hafif, utanç duymadan ağlıyordu. Ona öyle geliyordu ki, bu gözyaşlarıyla birlikte çok eski bir yaranın safrası ve kanı da akıp gidiyordu. Tuhaf bir şehvetle yaşların dudaklarında bıraktığı o çoktan unutulmuş tuz ve su tadından haz duyuyordu.

Boğazı düğümlenen Denise tekrar fısıldadı:

— Ne var? Ne oldu?

— Hiç, dedi Yves, hiç.

Birden Denise'in aklına belki de münzevi bir kederin mahremiyetini ihlal etmiş olabileceği geldi ve kaçmaya kalktı, fakat Yves bir sıçrayışta yanına geldi. Denise çıplak kolunda Yves'in sıcak elini hissetti.

— Gitmeyin, gitmeyin, diye mırıldandı ne dediğini tam olarak bilmeden, lütfen...

Sonra birdenbire bir tür öfkeyle haykırdı:

— Bütün gün neredeydiniz siz?

Ne diyeceğini şaşıran Denise uysal bir tavırla ancak şöyle cevap verebildi:

— Biarritz'de.

Sonra Yves'in tüm gün çektiği azabı tuhaf derinlikteki bir sezgiyle kavrayarak ekledi:

— Annem orada oturuyor da...

Aralarında kısa bir sessizlik oldu. Denise yıldızların müphem ışığında Yves'in allak bullak yüzünü, hırçın ve hassas dudaklarını, yalvaran gözlerini görebiliyordu.

Aniden kollarını adamın boynuna sardı. Öpüşmediler; birbirlerine sarıldılar ve altüst olmuş bir halde kalpleri deli gibi çarparak ve içleri enfes bir hüzünle dolarak öylece durdular.

Yves o otomatik, ezeli hareketle başını kadının kendisine uzattığı omzuna gömdü ve Denise sessizce, ani bir ağlama isteğiyle onun alnını okşadı.

Deniz etraflarında özgür ve vahşi dalgalarıyla gürleyip duruyordu; rüzgâr İspanya'dan hafif bir müzik sesi getiriyordu;

kadim topraklar gecenin bulanık, gizemli hayatıyla canlanmış titriyordu.

Ağır ağır, istemeye istemeye birbirlerinden ayrıldılar. Adam kadının önünde yarı çıplak duruyordu. Denise'in gökyüzünden düşen loş aydınlığa alışan gözleri, üzerinde mayodan başka bir şey olmayan iri erkek bedenini belli belirsiz seçebildi. Onu bu şekilde yüzden fazla kez görmüştü; fakat ancak o gece, tıpkı Havva gibi, onun çıplak olduğunu fark etmişti. İşte o zaman genç bir kız gibi utandı ve korktu. Erkeği hafifçe itti ve kumsalı tırmanıp gecenin içinde kayboldu.

Yves yarı çıplak halde otele dönmeye cesaret edemedi. Çocukken pek çok kez plajda yattığını anımsadı. Bornozuna sarınıp bir kum kıvrımının içine dertop oldu ve ara ara denizin şarkısıyla ve kokusuyla dolu düşlerle bölünen, hafif ve hummalı bir uykuya daldı.

7

Her akşam olduğu gibi o akşam da Denise, Francette'in uyuduğu küçük yatağın yanına yerleşti. Francette bir parmağını ağzına sokmuş, çoktan düşler ülkesine seyahate çıkmıştı; hafif ışıkta ince boynu bir kolye kadar derin, pespembe bir et yığını gibi kıvrılmıştı. Bu haliyle tüylerinin sıcağına kıvrılıp yatmış zayıf ve sıcacık yavru bir kuşa benziyordu.

Denise ona daha yakından bakmak için eğildi. Bu anlarda daima eşsiz bir netlikle kendisinin de buna benzer küçük yataklarda uyuduğu zamanları hatırlıyordu. Fakat ilk kez o an aradan geçen zamanın uzunluğu karşısında büyülendi. Tekdüzeliğiyle, basit rahatlığıyla ne de kısa görünmüştü. Oysa onun için artık hayatın yaz mevsimi başlamıştı bile... Francette'in yastığın üstüne dağılmış olan saçlarının içine kendi kısa bukleli başını koydu ve gözlerini kapatıp hatıralara daldı... Berrak günlerle, mutlu tatillerle, hatırası nedendir bilinmez yıllar geçtikçe sevinçlerinkinden daha değerli hale gelen küçük, çocukça üzüntülerle dolu çocukluk... Büyük savaşın gölgesiyle kararan, asalet kazanan ergenlik... nişan... evlilik, aşk ve mantık evliliğinin bir araya geldiği gerçek bir Fransız evliliği, annelik — gayet düzenli, güzel ve rahat bir hayat, buna hiç şüphe yoktu... Yine de o akşam kendini zavallı, huzursuz kalbiyle pek tatminsiz, hayal kırıklığına uğramış hissediyordu...

Ayağa kalkıp pencereye doğru gitti, çiçekler ekilmiş daracık ahşap balkona çıktı. Güzel kokuyorlardı, acı ve taze bir kokuydu bu. Yaz gecesi tatlı tatlı ışıldıyordu... Aşağıda dalgaların kemirdiği, Yves'in kendisini beklediği, çağırdığı küçük ve ıssız plaj uzanıyordu... O hızlı ve enfes an âdeta rüyada gibi geçmişti, öyle ki şimdi kendi kendine o anı gerçekten yaşayıp yaşamadığını soruyordu; içinde tuhaf bir gerçekdışılık hissi kalmıştı. Fakat sonra bu yavaş yavaş değişti... Orada, gecenin karanlığı ve kokuları içinde durdukça şimdiki zaman silinip bir düş gibi belirsizleşirken, o anın hatırası kalbinde ve teninde bir dalga gibi kabarıyor, büyüyor, yükseliyordu. Sardığı vücudun, okşadığı yüzün hatlarını yeniden çizmek istercesine kendiliğinden öne uzanan elleri, boşlukta kör bir sanatçınınkiler gibi el yordamıyla, fakat kendinden emin hareketlerle âdeta bir heykel yontuyordu. Birden bütün bedeni titredi: Parmaklarının altında o şişmiş ince dudakları hisseder gibi olmuştu. Dişlerini sıktı; o an hissettiği şey neredeyse dehşetti ve bu, ona aynı zamanda hem o kadar kötü hem o kadar iyi hissettiriyordu ki, yüksek sesle, âdeta oradan geçen birine ismiyle seslenircesine mırıldandı:

— Aşk?

Daha sonra Denise Francette'inkine bitişik odada kocasıyla uyuduğu yatağa yatıp çarşafların altında mekanik olarak o iri bedenin tanıdık hatlarını aradığında, işte ancak o zaman onu, şefkatli ve güvenen eşini hatırladı. Ona o kadar acıdı ki gözlerinden yaş geldi; onu seviyordu; o yanındayken sıkılıp gönül rahatlığıyla başka şeyler düşünse de, hayatı onun için güzelleştirmek, aşkına tatlılıkla, zarif bir anlayışla karşılık vermek için elinden geleni yapıyordu. Sonuçta onu aldatmıştı. Bu konuda kendini mazur göstermeye çalışmadı. Ondan bir şeyler çaldığını biliyordu. Aşk... Daha doğrusu kendisi kalbini bırakırken karşı tarafın sırf kibirden veya arzudan dâhil olacağı kısacık bir macera. İstediği, bir yaz romanının basit şiirselliği değildi. Bunu çok iyi biliyordu... Her erkek gibi o da yirmi dört saat kur yapacak, sonra ak-

şam kapısını çalacak ve bu üç hafta veya biraz daha fazla bu şekilde devam edecek ve ardından iki yabancı gibi ayrılacaklardı. İstediği bu değildi. Ertesi gün Yves'in gözlerinde kendisini beğenen erkeklerinkinde pek çok defa görmüş olduğu o yoğun bakışı hayal etti. O zamana kadar buna hep gülmüştü, fakat... Şimdi... Ağlamaya başladı, kalbi sevgi dolu, muazzam ve belirsiz bir merhametle, kendine, yabancı bir ülkede yapayalnız, belki hasta kocasına, fakat bilhassa Yves'e, onun hüsrana uğrayacak aşkından dolayı çekmesi muhtemel üzüntüsüne duyduğu merhametle dolmuştu.

Ertesi gün onu tekrar gördüğünde ona soğuk ve mesafeli davranmaya karar vermişti. Fakat Yves bütün sabah kumlarda Francette'le oynadı; Denise'le konuşurken gözlerini kaldırıp bakmadı bile; yaşananlardan kendisine kıyasla daha çok rahatsız olmuş gibiydi. Bu durum Denise'i aciz bıraktı. Akşam Yves ona yemekten önce gezmeye çıkmayı teklif ettiğinde kalbi hızla çarparak, fakat onun dile getireceğinden emin olduğu aşk cümlelerini reddetmeye hazır bir şekilde peşinden gitti. Fakat o hiçbir şey söylemedi. Güneş denizin üstünde, portakal rengi dağınık bulutların arasında batmaktaydı. Denizin kabardığı saatti bu; gri beyaz dalgalar bende saldırıyor, gümbürdüyor, kuşlar hüzünlü çığlıklarıyla daireler çiziyordu. Yves her zamanki gibi onunla alakasız şeylerden konuştu. Korkuluk duvarına oturmuşlardı. Gece hızla çöktü ve iri yağmur damlaları düşmeye başladı. Yves eve doğru koşmasına yardım etmek için onu kolundan tuttu. Denise bir an için onun hafif titrediğini zannetti, fakat o çabucak sakinleşti. Yağmur bardaktan boşanırcasına hiddetle yağıyordu; sert bir rüzgâr çıkmış, ılgınları büküp çiçekleri kırıyordu. Yves ceketini Denise'in omzuna attı ve sağanağın altında çılgınlar gibi koşmaya başladılar. Yves ona sıkıca sarılmıştı; Denise vücudunun üstünde onun kasılmış parmaklarının sert kavrayışını hissediyordu. Fakat Yves inatla susuyor, dişlerini sıkıyor, ona bakmıyordu. Denise ise itaatkâr ve korku dolu gözleriyle ona kaçamak bakışlar atıp duruyordu.

8

Günler geçip gidiyor, Yves hiçbir şey söylemiyor, Denise'i öpmeye çalışmıyor, hatta onun titreyen serin ellerini gereğinden uzun süre tutmaktan bile sakınıyordu. Yves çok mutluydu ve bir tür batıl ürküntüyle sözcüklerin uğursuzluk getirmesinden korkuyordu. Bir şekerleme gibi hayatının bu anının tadını çıkarıyordu. Kaderin ona bahşettiği beklenmedik bir hediyeydi bu — istirahat, boş zaman, deniz, bu sevimli kadın. Şu an onun için vazgeçilmez olan sadece kadının varlığıydı. Uzun süreli iffeti onun için bir yük olmaktan ziyade çocukluğa geri dönüş gibiydi. Ona duyduğu arzu içinde, insanın uzatmaktan hoşlandığı türden enfes bir acı uyandırıyordu. Tıpkı yazın ortasında susadığımızda küçük serin damlalarla buğulanmış, içi buz gibi suyla dolu bardağı içmeden uzun uzun dudaklarımıza yapıştırıp tutmamız gibi. İçindeki bu heyecanın değerini bilecek kadar yaşamış ve hissetmişti; onu bencilce, herkesten kıskanarak, nadide bir çiçek gibi besliyordu. Bu çok tuhaftı, fakat onunlayken mutlak bir güven hissine kapılıyordu... Denise sabahları dekolte elbisesiyle, boynundaki elmaslarıyla otelin holünde belirdiği zaman plajdaki erkeklerin bakışları onu hiç mi hiç huzursuz etmiyordu. Ondan emindi. Denise'in yapmacık umursamazlığıyla çoktan fethedildiğini, boyun eğdiğini, sakinleştiğini,

fakat yine de aralarındaki bütün o dile getirilmeyen şeylerin onu en ateşli ilanıaşklardan daha çok kendisine bağladığını tahmin ediyordu. Hiçbir hesap yapmadan, içinde doğuştan var olan, fakat bu durumda ona bütün eylemlerden veya bütün sözcüklerden daha iyi hizmet eden bir tür tembellikle bekliyordu.

Bu sırada yaz sona ermekte, hava bozmaktaydı. Villalar arka arkaya kapanıyordu. Sabahları plaj ani sağanaklarla gölgelenen beyaz bir gökyüzünün altında tamamen ıssız uzanıyordu. Sıcak kumlarda yapılan uzun siestaların yerini gezintiler almıştı. Denise Yves'le birlikte Bask ülkesini, Pireneler'in yamacındaki engebeli patikaları, sonbaharla birlikte yaldızlanmaya başlayan ormanları, güneş alçalır alçalmaz yüksek dağların gölgelere boğduğu, bu yüzden akşamın başka yerlere kıyasla çok daha çabuk çöktüğü köyleri gezdi. Bir gün Yves Nivelle* kıyısındaki küçük bir ormanda çocuklar gibi şen şakrak, Francette için böğürtlen toplarken, kendisi ellerini ve çıplak bacaklarını suya daldırmıştı. İkisi de her an mucizevi şekilde gençleştikleri, bir tür unutulmuş masumiyete geri döndükleri izlenimine kapılıyordu.

Eylül ayının sonlarına doğru birkaç güzel gün daha oldu. Yves Denise'e Hondarribia'daki ayin alayına gitmeyi teklif etti. İspanyollar kadar Fransızların da takdir ettiği saygıdeğer bir törendi bu. Hondarribia'da toplar atılıyor, tüfekler patlıyordu; her yerde toz, gürültü ve müzik vardı; berelerini yana devirmiş, birbirlerinin beline dolanmış çocuk çeteleri dar ve küçük sokaklarda yol kesiyor, avaz avaz şarkı söyleyip uluyorlardı; dört bir yandan süvariler dörtnala şehre geliyor, atları gürültü ve barut kokusu yüzünden kişneyip duruyordu; katırlar koşulmuş, ponponlarla ve çanlarla kaplı Berlin model at arabaları sivri kaldırım taşlarını sarsıyor, devasa otomobiller geçerken katırlar hep birlikte şaha kalkıyordu; Biarritz ile San Sebastián'ın tamamı, Irun'dan Pamplona'ya kadar bütün

* Fransa'nın İspanya sınırında yer alan bir nehir. (ç.n.)

İspanyol vilayeti oradaydı. Kir pas içinde yumurcaklar birbirlerine Bask ve Kastilya İspanyolcası kırması bir dilde anlaşılmaz küfürler savurarak dövüşüyordu; başları açık güzel kızlar nakışlı mendillerini omuzlarına takmış dolaşıyorlardı; ülkenin iç kısımlarından gelen kızlar yüksek topuz yaptıkları saçlarına çiçekler iliştirilmiş taraklar takmıştı; birkaç yaşlı kadın hâlâ siyah mantillalarıyla geziyordu; satıcı kadınların limonatalar, şerbetler, portakallar, una bulanmış yuvarlak kekler, kaynana zırıltıları, balonlar ve yelpazeler sattığı çeşmenin ve dört tarafı açık barakaların etrafında herkes gülüyor, bağırıyor, şarkı söylüyor, tartışıyordu. Dar sokak insan seliyle tıkanmıştı. Denise tezgâhları tespihlerle, haçlarla, kutsanmış madalyonlarla dolu dükkânlara bakıp eğleniyordu. Saçaklı eski evler yolun ortasında neredeyse birbirine değiyordu; balkonlar şallarla, nakışlı örtülerle, dantelli masa örtüleriyle süslenmişti. Siyahlı yaldızlı eski kilisenin çanları bangır bangır çalıyordu. Yves Denise'i küçük bir kafenin terasına oturttu ve ona tarçınlı sıcak çikolata ile Sherry ısmarladı. Fazla yoğun, fazla şekerli çikolata Denise'in hoşuna gitmedi, fakat tadı enfes Sherryden iki üç kadeh içti. Yanakları alev alev yanıyor, gözleri parlıyordu; şapkasını çıkardı, güneş saçlarının arasına süzülüp onların duman halkaları gibi hafif ve mavi görünmesine neden oluyordu. Yves ile Denise ayin alayının geçişini seyretmek üzere tırabzana yaslandılar. Bayraklarıyla, eski ve paslı top arabalarıyla, titrek elleriyle tüfeklerine asılmış sarhoş erkekleriyle alay bitmek bilmiyordu. Nihayet etrafı yanmakta olan mumlarla çevrili büyük bir Meryem Ana resmi taşıyan, nakışlı ayin kaftanlarını giymiş rahipler göründü. Meryem Ana geçerken herkes diz çöktü; ani sessizlikte daha da çılgınca ötmeye başlayan çanlar âdeta kararmış antik duvarları titretiyordu.

Ardından hepsi kiliseye yöneldi; meydan yavaş yavaş boşaldı ve kısa süre sonra kafe terasında Denise ve Yves ile bir köşede içen bir grup İspanyol köylüsü dışında kimse kalmadı. Pespembe bir alacakaranlık çökmekteydi ve esrarengiz,

serin gölgelerle dolu dağlar birbirlerine yaklaşır görünmekteydi. Hafif sarhoş olan ve sabit gözlerle parmağında parlayan elmasa bakan Denise susuyordu. Bukleleri yeni esmeye başlayan akşam rüzgârıyla havalanıyordu.

Birden:

— Kocam şu günlerde dönecek, dedi.

Ve akabinde nutku tutulmuş, söylediği yalandan rahatsız olmuş ve utanmış bir halde kıpkırmızı kesildi. Fakat Yves bunun farkında değildi. Endişeyle sordu:

— Yakında mı?

Denise kendisini kesin bir cevap vermekten kurtaran belirsiz bir el hareketi yaptı ve olağanüstü bir heyecanla Yves'in dudaklarının hafifçe titrediğini gördü.

Yves mırıldandı:

— Sizi almaya mı gelecek?

Sonra birdenbire, sanki kendi kendine söylenir gibi ekledi:

— Bu güzel tatil artık sona erdi... Bunu unutmuştum... İki gün sonra 1 Ekim... İki gün sonra Paris'e döneceğim.

— İki gün sonra mı, diye haykırdı Denise.

Yüreği duracak gibiydi. Aynı anda kendine delisin diyordu: Bir aydır takvime hiç mi bakmamıştı? Sonbaharın geldiğini görmemiş miydi? Hem sonra, en nihayetinde bu yabancının, bu tanımadığı erkeğin gidişinden ona neydi ki?

— Denise, diye seslendi Yves usulca.

Nefesi tıkanan Denise cevap vermeye cesaret edemiyordu. Yves onun masada duran elini tutup sıcak alnına götürdü.

— Denise, diye mırıldandı tekrar, kısaca.

Ve sonra Denise onun boğuk sesini duydu:

— Sizi bırakmak istemiyorum. Siz olmadan yaşayamam.

İşte o zaman kendini bırakmaması, karşı koyması, peşinden koşturması gerektiğini unutan Denise, gözlerinden istemsizce akan iri yaşlar yanakları boyunca süzülürken çabucak şöyle dedi:

— Ben de siz olmadan yaşayamam.

9

Denise o akşam Yves'i bekliyordu. Işığı açmamıştı; ellerini birbirine yapışık duran dizlerinin üstünde birleştirmiş, yatağında oturmaktaydı. Yves Denise'e Hondarribia'da veya civarda, geceleri haydut yatağını andıran vahşi bir görünüme bürünen, duvarları kireçle beyaza boyanmış, dağların eteklerine yapışık küçük hanlardan birinde akşam yemeği yemeleri için yalvarmıştı. Gerçi en güzel İspanyol şarapları, en güzel üzümler, tülbent cibinliklerle korunan yatakları ve gündüz vakti güneşle ılınan, çıplak ayakla basması gerçek bir zevk olan tahta döşemeleriyle en temiz ve serin odalar bu hanlarda bulunurdu. Fakat Denise, Francette yüzünden bu teklifi reddetmişti ve Yves derhal, bir saniye bile huysuzluk etmeden onu Hendaye'a geri götürmeye razı olmuştu.

Ah! Akşamın pembe yansımalarla kapladığı Bidassoa üstünde kayıkla geri dönüş... Teni güneşte yanmış, sol kulağına altın bir küpe takmış, yaşlı denizci küreklerinin üstünde uyuyakalmış numarası yapmıştı. Rüzgârda tuz kokusu ve tadı vardı. Hendaye'a geldiklerinde gece çökmüştü ve gökyüzünde kocaman yıldızlar belirmişti. Tekne hafif hafif, sessizce, kapkara suların üstünde süzülürken, birleşmiş dudaklarla ve kapalı gözlerle birbirlerine sarılmış olan Yves ve Denise karanlığın çöktüğünü fark etmemişti...

Denise başını titreyen ellerinin arasına aldı. Yan odadan incecik bir ses onu çağırdı: "Anne." Denise istemeye istemeye ayağa kalkıp kızının yanına gitti. Francette uyumuyor, gözleri parlıyordu; küçük kız kollarını annesine uzattı.

— Anneciğim, bana oradan bir şey getirdin mi?

İster bir gezinti ister bir balo olsun, Denise gittiği her yerden kızına daima ufak bir oyuncak getirirdi. Fakat o gün bunu unutmuştu. Bir an mahcup olsa da kendini çabucak toparladı.

— Elbette getirdim, dedi kendinden emin bir sesle. Sana bayramın kokusunu getirdim. Yolda az kalsın onu kaybediyordum, ama hayır, hâlâ burada. Kokuyu alıyor musun?

Ve büyük bir ciddiyetle Francette'e doğru eğilip koklaması için yanağını uzattı. Annesinin ciddi tavrıyla ikna olan Francette bütün gücüyle kokuyu içine çekti.

— Çok güzel kokuyor, dedi sonunda.

Sonra sordu:

— Anneciğim, büyüyünce ben de bayrama gidecek miyim?

— Elbette, benim küçük hazinem.

— Söylesene, yakında büyüyecek miyim?

— Hem de çok yakında, eğer uslu durursan.

Duygulanan Denise, parmaklarından birini öne uzatmış küçük ele bir öpücük kondurdu. Açık yüreklilikle uykuya dalan bu masum varlığın karşısında utanç da vicdan azabı da duymadığı için mutluydu. Elbette, "çok yakında" Francette de büyüyecekti. O da bir gece Efendisini bekleyecekti.

Eğer oğlu olsaydı Denise belki daha huzursuz, daha mahcup olurdu. Fakat bir gün parfüm kokacak, öpücüklere boğulacak dudaklarıyla, aşka hazırlanan küçük bedeniyle bu müstakbel küçük kadın karşısında kabahatinin ciddiyetini kavramayı başaramıyordu. Küçük kızı öptü, yatağına yatırıp örtüyü çenesine kadar çekti ve kapıyı usulca kapatıp çıktı.

Odasına döndüğünde yeniden dağınık yatağın üstüne oturdu; boynunu büküp ellerini öne uzattı ve itaatkâr bir tavırla erkeğin buyurgan adımlarına kulak kabartarak bekledi.

10

Yves Denise'in yanından gün ağarırken ayrıldı. Başını kıvrık kolunun çukuruna gömmüş olan Denise hâlâ uyumaktaydı. Kendini teslim ederken neredeyse bir bakireninkini andıran utancını enfes bir şekilde aşan Denise'in hareketleri o denli beceriksiz, o denli cahilceydi ki, Yves neredeyse genç bir kızı elde etmiş hissine kapılacaktı. Evlenip anne olmasına rağmen Denise'in henüz gerçek anlamda kadın olmadığını çok iyi anlamıştı.

İlerleyen saatlerde Denise giyinip hazırlanırken oda kapısının altından bir telgraf süzüldü. Denise telgrafı derhal yerden alıp açtı ve yazanları okudu:

3 Ekim'de Hendaye'da olacağım. Sağlığım iyi. Öpüyorum.
JACQUES.

Denise azıcık –çok az!– bir vicdan azabıyla başını önüne eğdi. Sonra hemen düşünmeye, tarihleri birleştirmeye başladı... Yves dönüşünü iki gün erteleyecekti. Kendisi kocasını derhal birlikte Paris'e dönmeye zorlayacaktı. Zaten hava serindi ve Francette deniz kenarında fazla uzun kaldığı için asabileşmişti. Paris'e 4'ünde, en geç 5'inde dönmüş olurdu. Bütün hayatı değişecekti, ne saadet! Kısa ziyaretlerle, kıyafet provalarıyla zaman öldürülen uzun günler artık bitmişti,

bitmek bilmeyen aylak saatler, mesut zevce hayatını zehirleyen o boşluk, can sıkıntısı izlenimi, hepsi sona ermişti. Ücra bir yerde küçük bir daire ayarlamak gerekecekti. Yves'in bir garsoniyeri olduğunu biliyordu; fakat bütün bibloları birlikte seçecekleri, bizzat çiçeklerle donatacağı iki odalı bir daire çok daha eğlenceli olurdu... Sonra Paris boyunca uzun gezintiler! Eski sokakları, eski evleri onun da kendisi kadar sevdiğini biliyordu. Akşamları, alacakaranlıkta Seine kıyılarındaki mavnalarda küçük fenerler yandığında, gölgelerle ve ıssızlıkla titreşen rıhtımlarda gezinmek ne de güzel olacaktı. Şehrin sol yakasında* bir ziyaretten otomobille eve dönerken merakla baktığı, sakin suların kıyısındaki o küçük bistroları şimdi büyük bir heyecanla hatırlıyordu. Orada onları kimse bulamazdı. Köşedeki satıcıdan kestane alırlardı; antikacılara girerlerdi; orada *kendi* "evleri" için saçma sapan, pahalı ve şirin, küçük hatıralar, kitaplar bulurlardı — ikisi de eski kitap ciltlerini, kurt yeniği dolu sararmış sayfaları seviyordu. Başka zamanlar Yves onu kırlara, Fontainebleau'nun gümüşi ormanlarına götürürdü. Bahar geldiğinde onunla şehrin dış mahallelerinde, bir çardağın altında, kurbağaların haykırdığı bir göletin kıyısında akşam yemeği yemenin bir yolunu bulurdu. Zira aşklarının bahardan önce sona erebileceği fikri aklından dahi geçmiyordu. Denise, aşkı ancak ebedi olarak algılayan kadınların soyundandı. Tek bir atılımla kendini olduğu gibi teslim etmişti, şimdi de hâlâ bir çocuk olduğu için saf, ölçüsüzce bir güvenle, doğal olarak karşılığında tam bir teslimiyet bekliyordu. Kocasının telgrafını buruşturup düşünmeden masanın üstüne fırlattı ve giyinmesini tamamladı. Yüreği tatlı bir heyecanla, kendisini sonsuza dek Yves'e bağlayan bir eylemi, kısaca bir zevcenin ateşli bağlılığına benzer bir şeyi gerçekleştirmiş olduğuna dair derin bir inançla doldu.

Gün tuhaf şekilde bomboş geçti. Hava rüzgârlı ve yağmurluydu; bulutların her ani dağılışında deniz muazzam bir

* Paris'in ortasından geçen Seine Nehri'nin kuzeyinde kalan kısım "Sağ Yaka" (*rive droite*), güneyinde kalan daha turistik ve zengin kısım ise "Sol Yaka" (*rive gauche*) olarak adlandırılır. (ç.n.)

gümüş levha gibi ışıldıyordu. Denise ve Yves yolları kaplayan çamura aldırmadan bölgeyi son kez gezdiler. Fırtınada sarsılan ağaçlar yaprak döküyordu. Hava koşullarının her an duyulmamış bir hızla değiştiği bu diyarda tek bir yağmurlu gece bir gün öncenin güneşli manzarasını hüzünlü bir sonbahar tablosuna dönüştürmeye yetmişti. Öküz koşulmuş arabalar geçiyordu. Denizden gelen iri kuşlar, kanatları ıslık çalarak ve neredeyse yere teğet uçarak iç kısımlara doğru birbirlerini kovalıyordu. Yves ve Denise eski limana indiler. Limanın yıllardır denizin aşındırdığı pembe taştan basamakları mermer gibi yumuşak ve cilalıydı. Şehrin tarihi surları, kayıklar, gür bahçesi ve soluk yeşil kepenkleriyle Pierre Loti'nin küçük evi hareketli imgeler halinde sulara aksediyordu. Yves Denise'i göğsüne bastırmıştı; genelde bezgin, biraz üzgün yüzü ateşli bir şefkat ifadesiyle yeniden gençleşmiş gibiydi.

Tam o sırada Denise ondan Hendaye'da kendisiyle birlikte iki gün daha kalmasını rica etti. Sesinde güvenli bir tını vardı; alacağı cevaptan o kadar emindi ki. Fakat hiç beklemediği şekilde Yves birden dertlenip ona hayretle baktı ve şöyle dedi:

— Ama Denise öbür gün 1 Ekim... İznim 1 Ekim'de bitiyor... Öbür gün Paris'te olmam gerek...

— Sizi bekleyen biri mi var?

— Heyhat, büro beni bekliyor!..

— Aman, ha iki gün önce ha iki gün sonra, ne fark eder ki?

— Fark şu ki, işimi kaybedebilirim, dedi Yves usulca.

Denise ne diyeceğini bilemeyerek sustu. Ona ne iş yaptığını sormak hiç aklına gelmemişti. Kocası ona Yves'in zengin olduğunu söylemişti; Yves'in de kocası ve kendi muhitindeki çoğu erkek gibi işle, dönüştükleri rakamlar –çoğunlukla milyonlar– hariç kadınların hiçbir şey anlamadığı işlerle uğraştığını varsaymıştı. Maddi hayatın bazı yönleri zengin sanayicilerin tek kızı, şımarık çocuğu, sonrasında ise çok para kazanan bir kocanın üstüne titrediği genç zevcesi olarak Denise'e haliyle çok yabancı kalmıştı. Yves'in bir çalışandan fazlası olmadığını anladı ve büro angaryalarına

olan bu bağımlılık fikri onu dehşete düşürerek üzdü. Demek Yves fakirdi ha? O halde günde en az yüz frank harcadığı Hendaye'da nasıl yaşayabiliyordu? Denise tam olarak anlayamıyordu... Şurası gerçekti ki, fuzuliyi elzeme tercih eden bu hayat şekli Denise dışında pek çok kadını hayrete düşürürdü. Fakat Denise, sevgilisinin birden sertleşen yüzünden bu konuda daha fazla ısrarcı olmaması gerektiğini anladı. Elini Yves'in alnına koyup bu asi başı yavaşça eğmeye başladı; nihayet Yves'in uysalca eğilen başı Denise'in boyuna geldi ve işte o zaman Denise onu göğsüne bastırdı.

— Yves!

Ve sonra mırıldandı:

— Ne zaman istersen gidersin... Önümüzde hâlâ birlikte geçirilecek upuzun bir gün var, sevgilim...

— O kadar uzun değil, Denise... Yarın sabah yedide yola çıkacağım.

— Ah ama bu sefer abarttınız, diye itiraz etti Denise gülerek. Tanrım, akşam yedide sizi öbür gün tam büro saatinde Paris'e bırakacak harikulade bir tren varken kendinizi boş yere yormak niye?

— O yataklı tren. Ben ikinci mevkide yolculuk edeceğim... Tatil boyunca asilzadeler gibi yaşadım. Şimdi biraz tasarruf etmek gerek...

Ve gururlu fakat beceriksiz bir tavırla ekledi:

— Yeni fakir olmak benim suçum değil, Denise... Bana kızmayın...

— Ah yapmayın, Yves! diye karşı çıktı Denise.

Sonra çekingen bir tavırla şöyle dedi:

— Bana öyle geliyor ki, mutlu olmadığınızı öğrendikten sonra benim için daha da değerli hale geldiniz...

Yves gülümsedi:

— Ben çok mutluyum, Denise. Ama bu mutluluğumu sakın elimden almayın, sevgilim, çünkü şimdi beni terk edecek olursanız, eskisi gibi yapayalnız hayatta kalabileceğimi sanmıyorum.

Ve sert hatlarını bambaşka hale getiren o tatlı gülümsemesiyle tekrar etti:

— Ben çok mutluyum.

Sonra avcunun içinde tuttuğu küçük eli uzun uzun öptü.

— Siz ne zaman döneceksiniz, Denise?

— 5'i, 6'sı...

— O kadar geç mi?

— Otomobille döneceğiz de ondan, diye açıklama yaptı Denise ve birden içinde yaşadığı lüksten, zenginlikten, Yves ikinci mevkideki bir kompartımanda sarsılırken kendisini Paris'e geri götürecek olan güzel Hispano'dan rahatsız oldu.

Fakat Yves şöyle demekle yetindi:

— Güzel bir yolculuk olacak... Zamanında ben de çok sık yapmışımdır... Ama yollar kötü, bilhassa Bordeaux'ya kadar... Dikkatli olun... Çok hızlı gitmeyin... Dönmenizi müthiş bir endişeyle bekleyeceğim...

11

Paris'te, ağaçların kaybettiği sarı yapraklar kaldırımların kaygan çamurunda çürüyordu. Hareketlilik, gürültü inanılmazdı: Her sonbaharda olduğu gibi Otomobil Fuarı bütün taşrayı başkente akın ettirmişti.

Her sene Denise gerçek bir Parisli olarak hafif sise, elektrik ve benzin kokusuna, yüksek katlı evlerin üstünde *seçkin* grilikteki buharlı gökyüzüne, sokakların patırtısına ve akşama doğru Champs-Elysées boyunca Etoile'e doğru akan ışık seline kavuşmaktan derin, saçma ve tatlı bir heyecan duyardı. Genelde gelir gelmez yıkanır, hizmetkârlara talimatlar verir ve uzun bir gezintiye çıkardı. Açık havadan yanakları pespembe kesilmiş halde, elleri kolları çiçeklerle, kasımpatılarıyla, vahşi renkli, toprak ve mantar kokan yıldız çiçekleriyle dolu olarak dönerdi. İşte o zaman daireye çekidüzen verir, bütün vazolara çiçekler koyar, üç aylık terk edilmişliğin şahsiyetsiz ve soğuk hale getirdiği eve eski sıcaklığını ve tanıdık güzelliğini kazandırmayı başarana dek bütün bibloları, tabloları, yastıkları kurcalayıp sağa sola çekiştirip dururdu.

Bu sene Paris'i yeniden görünce hissettiği hazda acı, şehvete benzer can acıtıcı bir şey vardı. Neuilly'yi gördüğünde neredeyse sevinçten çığlık atacaktı; Zafer Takı ufukta belirdiğinde ise gözleri yaşlarla dolmuştu. Fakat eve döndüğünde

daireye şöyle bir göz atmadı bile. Yıkandı, üstüne bir ev giysisi geçirdi, oda hizmetçisinin kendisine uzattığı şehir kıyafetlerini reddetti ve küçük salona yerleşip gözlerini sarkaçlı saate dikerek Jessaint'in evden gitmesini beklemeye başladı. Kocası çıkmakta gecikmedi. İşte o zaman Denise telefonu getirtti, kapıyı ihtiyatla kapattı ve titrek bir sesle Yves'in büro numarasını sordu.

— Alo, dedi bezgin bir ses.

— Günaydın, Yves. Denise ben...

Kısa bir sessizlik, ardından neredeyse aynı bezginlikteki ses:

— Siz misiniz, sevgili dostum... Yolculuk nasıldı?

Denise onun yanında yabancı birinin varlığını hissetti. Aceleyle birkaç banal cümle sıraladı. Sonra endişeyle sordu:

— Sizi bugün görebilirim, değil mi?

— Elbette, büyük bir memnuniyetle... Altı buçuktan sonra boşum.

— Daha önce imkânsız mı?

— Kesinlikle imkânsız.

Denise onun başka türlü konuşamayacağını çok iyi biliyordu; yalnız değildi. Uzaktaki bir konuşmanın uğultusunu duyabiliyordu. Yine de Yves'in soğukluğu içini üşütüyor, onu üzüyordu.

— O halde altı buçukta, dedi Denise. Büronuzun yakınlarında buluşalım ister misiniz?

— Olur.

Yves hızlı hızlı, alçak sesle ekledi:

— Opera Meydanı'nda. Orada sakin küçük bir bar var, kimseler gelmez. Portosu harikadır. Hemen büromun karşısında. Orada buluşalım ister misiniz?

— İsterim.

— O zaman anlaştık, görüşmek üzere.

Denise konuşmalarına son veren kısa zil sesini duydu. Ahizeyi ağır ağır yerine koydu, kalbi hayal kırıklığı ve açıklanamaz bir endişeyle bir anda ağırlaşmıştı. Yves onu seviyor muydu? Denise'in ümidi o denli baskındı ki, onu gerçek-

lik kabul etmek istedi. Hem sonra kendisi onu o kadar çok seviyordu ki, heyhat!...

Saat dörttü. Uzun uzun, özene bezene, yepyeni bir titizlikle giyinmeye başladı. Aynada yüzünü, vücudunu bu şekilde uzun uzadıya incelemesi bile âşık bir kadın olduğunu kanıtlamaya yeterdi. Yine de zamanından önce hazır oldu. Eline bir kitap alıp okumadan sayfalarını çevirdikten sonra bir köşeye attı; ardından asi buklelerini yeniden düzleştirmeye koyuldu, şapka değiştirdi. Nihayet saat altıda evden çıktı.

Buluşma yerine geldiğinde Paris sokaklarındaki trafik yoğunluğu yüzünden saat altı buçuğu geçmişti; fakat Yves henüz gelmemişti. Denise bir köşede, gözlerden uzak, küçük bir masaya oturdu. Burası ufacık, temizlikten ışıl ışıl parlayan, "saygın" ve ciddi havalı bir İngiliz barıydı. Neredeyse bomboştu. Yan masada tek bir çift göz göze sessizce sigara içmekteydi.

Denise bir porto sipariş etti ve beklemeye koyuldu. Kendini rahatsız, asabi hissediyordu. Barmen ona dergileri getirdiğinde kıpkırmızı kesildi. Kendisini fark ettirmeden süzen barmenin bıkkın, fakat duygulanmış, "Al işte bir tane daha" der gibi bir hali vardı.

Nihayet Yves göründü. Denise'in âdeta yüreği ağzına geldi. İncecik, zavallı, tınısız bir sesle mırıldandı:

— İyi misiniz, sevgili dostum?

— Denise, dedi Yves sadece. Fakat sarsılmış bir hali vardı; Denise'in elini hararetle öptü. Nihayet geldiniz.

Denise gülümsedi.

— Mutlu musunuz? Demin telefonda sesiniz o kadar soğuk geliyordu ki.

— Nasıl, dedi Yves hayretle, büronun kalabalık olduğunu anlamadınız mı?

— Anladım, ama...

Yves oturmuştu; gözlerinin derinliklerinde bir sevgi ve saadet ifadesiyle Denise'e yolculuğuyla, sağlığıyla ilgili sorular sormaya başladı. Fakat Denise ona hüzün dolu kaçamak bakışlar atıyordu. Yves bıkkın ve yaşlanmış duruyordu; gözlerinin altı çökmüş, ağzı çarpılmıştı. Onda adını koyamadığı

bir şey, erkeklerin her saniye kendileriyle meşgul olamayacak hale geldikleri andan itibaren yitirdikleri o taze ve zarif hava eksikti. Denise onun Hendaye'da yıkanıp tertemiz tıraşını olduktan sonra, üstüne cuk oturan smokiniyle akşam yemeğine inerken sergilediği o genç Anglosaksonları andıran, bakımlı görünüşünü hatırladı.

Bu sırada Yves soruyordu:

— Bana gelmek ister misiniz?

— İsterim, ama yedide eve dönmem gerek... Kocam hep o saatte eve gelir...

— Ah, çok yazık! dedi Yves canı sıkılarak.

— Büronuz her gün bu kadar geç saatte mi kapanıyor, Yves? diye sordu Denise.

Yves bıkkın bir el hareketi yaptı.

— Aman, bir şekilde hallederim... ama zor...

Sonra biraz zorlama bir neşeyle ekledi:

— Ama yarın, Denise, yarın boşum, tamamen boşum... Yarın cumartesi, İngiliz çalışma saatleri*... Gelirsiniz, değil mi sevgilim?

— Ah, bunu nasıl sorarsınız? Elbette...

Bu sırada sarkaçlı saat yediye beş kalayı vurmuştu. Yves bir taksi çağırdı. Arabada Denise'i kollarının arasına alıp çılgınca kucakladı.

— Benim biricik sevgilim...

Denise yüzü bembeyaz kesilmiş, gözlerini yummuş, kendini erkeğe bırakmıştı. Yves yanağını, boynunu, el bileklerinin hassas derisini ateşli öpücükler kondurarak hırpalıyordu... Birden şoförü bir çiçekçi dükkânının önünde durdurup indi. Denise bir süre onu bekledi. Yves elinde ipek bir kâğıda sarılı, bir mücevhere, kıvrık taç yaprakları, koyu kırmızı, ateş kırmızısı kadife külâhıyla pahalı bir harikaya benzeyen tek bir orkideyle döndü.

— Ah, ne kadar da güzel! diye haykırdı Denise kendinden geçerek.

---

* Hafta içi pazartesiden cumartesi öğlene kadar. (ç.n.)

— Gerçekten hoşunuza gitti mi? diye sordu Yves. Ben bu çiçekleri çok severim, ama asıl tercihim güldür. Ama dükkânda kalmamış. Ben de bunu aldım. Bu çiçeklere benzeyen kadınlar var, öyle değil mi? diye ekledi gülümseyerek. En azından onların iddiası bu. Ne mutlu ki siz öyle değilsiniz. Siz öyle taze, öyle sadesiniz ki. Sizi temin ederim, bir güle benziyorsunuz, Denise, İngiltere'nin bahçelerinde yetişen o enfes, narin yapraklı, ortası daha koyu, et rengi güllerden birine benziyorsunuz. Kokusu da aynı sizinki, inanın bana, sevgilim.

Denise başını Yves'in omuz çukuruna gömmüş, onun konuşmasını gözleri kapalı, büyülenmiş bir halde, söylediği her sözü içerek, peri masalı dinleyen bir çocuk gibi dinliyordu. Yves sustu ve onu tatlı tatlı sallamaya başladı. İşte o zaman Denise, bütün yüreğini açarak, ışıl ışıl şöyle mırıldandı: "Seni seviyorum." Ve bütün kadınlığıyla, bir yankı gibi, yüksek sesle duyulmasa bile tahmin edilen o ebedi "seni seviyorum" cevabını beklemeye başladı. Fakat Yves hiçbir şey demedi; Denise'i göğsüne biraz daha sıkı bastırmakla yetindi.

12

Denise Yves'in evine gitmeye biraz çekiniyor, onun kendini rahatsız hissedeceği eşyalı, alelade bir dairede oturmasından korkuyordu. Bu yüzden Yves'in 1912'den bu yana elinde tutmayı başardığı, savaştan önce İngiltere'den alınmış rahat mobilyalarıyla, gürül gürül odun ateşinin yandığı büyük şöminesiyle her bir objenin aşkla seçildiği belli olan dairesine adım attığında mutlu bir şaşkınlık yaşadı. Yatak odasında küçük bir masa hazırlanmıştı; Bohemya üretimi harikulade kristal bir çanağa meyveler konmuş, eski ve küçük, gümüş bir sürahiye şarap doldurulmuştu; her yer ince bir işçilikle yapılmış iki eski yaldızlı şamdana takılmış abajurlarla aydınlanıyordu.

Yves bütün bu güzel ve pahalı nesnelerin arasında gerçekten evinde görünüyordu. Denise Yves'in yüzündeki bu ani değişimlerden âdeta büyüleniyordu. Daha dün yaşlı, donuk, neredeyse çirkinken bugün genç ve yakışıklıydı.

Pierrot'yla, ağıldan kaçmış kıvır kıvır bir koyuna benzeyen ve boynuna uçuk pembe bir kurdele bağlanmış beyaz finoyla tanıştı. Ardından Yves ona en sevdiği biblolarını, parfüm şişelerinden oluşturmuş olduğu küçük bir koleksiyonu gösterdi. Denise'e bir tanesini inatla hediye etmek istedi. Bu, İngiltere Kraliçesi Elizabeth zamanından kalma bir şişeydi;

ışıkta değerli taş gibi parlayan koyu mavi camın üstüne kararılmış gümüşle bu prensesin arması oyulmuştu.

— Rica ederim, kabul edin, diye yalvardı Yves, hediyeyi geri çevirmek ister görünen Denise'e. Bilseniz, hediye vermek benim için ne büyük zevk, fakat heyhat, buna o kadar nadiren fırsatım oluyor ki... Rica ediyorum...

Sonra ebeveyninin portrelerini gösterdi; babasından bahsetti, onun gönül maceralarından birkaçını, bilhassa âşık olup peşinden gidebilmek için karısını ve oğlunu terk ettiği Rus sanatçıyla olan macerasını anlattı; onunla bir yıl Nice yakınlarında, "Sneguroçka"* villasında yaşamıştı. Kadın çok sarışın olduğu ve beyaza taptığı için villada her oda beyaza boyanmış, mermer, kaymak taşı ve kristallerle süslenmiş, parkına sadece beyaz çiçekler, sümbülteberler, kamelyalar, kar beyazı güller dikilmiş, bembeyaz tavus kuşları yerleştirilmişti. Parkın kapsadığı üç gölde harikulade kuğular süzülürmüş. Kadın orada ölmüş. Babası ancak o zaman karısına geri dönmüş.

— Annem onu her defasında olduğu gibi bu defa da affetti, dedi Yves. Her zaman affederdi. Babamın ihanetleri birer sanat eseri gibiydi... Ona kızamazdınız... Hem sonra karşı konmaz bir adamdı... Onda fazla sevilen varlıkların büyüsünden vardı. Şurası kesin, âşık olduğunda kendini tamamen adardı, her defasında sonuna kadar... Bizler artık böyle sevmesini bilmiyoruz...

Yves şöminenin önüne, Denise'in ayaklarının dibine oturmuş, bacaklarına sarılmıştı. Gözlerini alevlere dikmişti.

— Niçin? diye sordu Denise.

Yves eliyle belirsiz bir hareket yaptı.

— Niçin mi? Bilmem ki... Öncelikle şimdi hayat çok zor... Önceleri tutku uğruna, aşk uğruna düşünmeden harcanan güçler, o güçler aptallaştıran, öldürücü bin çeşit tasayla aşındı gitti... Onlar gibi sevebilmek için boş vakit, zenginlik gerek...

---

* Rusça "Kardan Kız," bir Rus peri masalı kahramanı. (ç.n.)

Hem sonra onlar o kadar mutluydu ki... Hayatları sakindi, güvenliydi, genişti, güleçti... Heyecana ihtiyaçları vardı, bizimse sadece huzura ihtiyacımız var. Hem sonra, nihayetinde aşk belki de söylenenden çok daha fazla mermer saraylara, bembeyaz tavus kuşlarına ve kuğulara ihtiyaç duyuyordur.

Denise ona doğru eğilip omuzlarına sarıldı.

— Yves, beni seviyor musunuz? diye sordu. Fakat sesi "Beni seviyor musun?" diye fısıldayan ve alacağı cevaptan kesinlikle emin bir kadınınkine benzemiyordu. Tam tersine Denise'in sesi kaygı ve ıstırap doluydu. Yves cevap vermedi. Nihayet şöyle dedi:

— Kelimelere ne gerek var, Denise? Sözcüklerin hiçbir anlamı yok.

— Siz yine de söyleyin, rica ederim... Bilmek istiyorum.

— Ben de kendi kendime tam olarak bunu soruyorum, acaba sevebilir miyim, istediğim şekilde sevebilir miyim, diye iç geçirdi Yves. Yine de, sizin benim için her şeyden kıymetli olduğunuzu hissediyorum, Denise. Size olan arzumda sonsuz bir şefkat var...

— İyi de aşk da bu zaten, diye mırıldandı Denise gözlerini Yves'e dikmiş, yalvarırcasına ve kalbi sıkışarak.

Yves ise sadece şöyle cevap vermekle yetindi:

— Madem size göre aşk bu, o halde sizi seviyorum, Denise.

Denise ilk kez yüreklerinin arasında bir tür engel, tam olarak belirlenmemiş, fakat aşılmaz bir sınır olduğunu hissetti. Fakat hiçbir şey söylemedi; gözlerini kapatıp kendini unutmayı, görmemeyi, emin olmamayı, fakat onu kaybetmemeyi, bilhassa onu kaybetmemeyi tercih etti. Ve Yves kendisini öperken perişan kalbinden taşan iki iri gözyaşını eliyle çabucak sildi.

13

Bir aralık ayı pazarı Jessaint'lerde Denise'in annesi Madam Franchevielle ile Denise'in küstah bakışlı, yüzü içoğlanı gibi kıpkırmızı ve somurtuk, yirmi üç yaşında güzel bir çocuk olan kuzeni Jean-Paul Franchevielle öğle yemeğindeydi. Berrak, buz gibi fakat güneşli, çok güzel bir kış günüydü. Yemek odası kristallerin akislerini duvarlarda dans ettiren hafif pembe, capcanlı bir ışık huzmesiyle aydınlanmıştı. Denise'in yüzü birden aydınlıkta, genç yüzlerde kimi zaman gözkapaklarının altında ve ağız kenarlarında gizli bir uyarı gibi geleceğin kırışıklıklarını çizen o sinsi gölgelerin belirivermesiyle pek solgun ve süzgün göründü.

— Hasta mısın, Denise? diye sordu Madam Franchevielle.

Denise'in annesi kırk dokuz yaşında olmasına rağmen hâlâ akşamları avizelerin vahşi ışığı altında, balo kıyafetiyle ve çıplak kollarla kızının yanında boy göstermekten çekinmeyen alımlı bir kadındı. Bugün bile acımasız güneşe rağmen ustaca yapılmış makyajı, ışıl ışıl güzel dişleri, gür ve parlak saçları, sıhhatli ve neşeli tavrıyla Denise'den daha taze görünüyordu. Denise annesini çok severdi. Şiddetli sevgisini biraz mesafeli, biraz alaycı bir tavırla gizlese de ilgili, zeki ve iyi kalpli bir anne olduğu için ona minnettardı. Annesi pek coşkulu, pek cana yakın biri değildi; fakat Denise

geçmişte kızıl hastalığına yakalanıp yatakta geçirdiği dokuz gece boyunca sayıklamalarının ve nöbetlerinin arasında her an gözlerini ona dikmiş oturan, onu kurtarmak için sebatkâr bir irade, nitekim onu kurtaran da bir inat sergilemiş olan annesini hatırlıyordu. Bu kadar güzel olan ve genç yaşta dul kalan Madam Franchevielle'in geçmişte ve şüphesiz şimdi de gizli saklı, seviyeli gönül maceraları olmuştu. Denise bunları etraflıca öğrenmek istemese de var olduklarını aşağı yukarı tahmin ediyor ve annesine duyduğu saygı bu nedenle azalacağına, neredeyse artıyordu; zira bunlar annesini her şeyi bilen, her şeyi gören, daha anlayışlı, tam bir kadın haline getiriyordu. Madam Franchevielle'in dirayeti dillere destandı; kızı hiçbir zaman ondan bir şey saklamayı başaramamıştı. Aynı şekilde bugün de annesinin sorusu karşısında şaşırmış, cevap veremeden kızarmıştı.

— Umarım beni ikinci kez anneanne yapmayacaksın! diye haykırdı Madam Franchevielle dehşetle, durumu yanlış anlamış numarası yaparak.

— Hayır, hayır, içiniz rahat olsun, dedi Denise ve öyle üzgün bir şekilde gülümsedi ki, Madam Franchevielle derhal ve ustalıkla konu değiştirdi.

Kahve servisi yapılırken misafirler yemek odasından çıkıp yan tarafta yer alan, güzel gravürlerle, çiçeklerle ve nadide kitaplarla donatılmış küçük salon-kütüphaneye geçtiler. Jean-Paul Denise'e yardım etmek üzere ayağa kalktı.

— İşte bu, evin genç kızını oyna bakalım, dedi Denise, dudaklarını gülümseme niyetine yine aynı donuk ifadeyle hafifçe kıvırarak.

Jean-Paul fincanları maharetle hareket ettirerek ona şöyle fısıldadı:

— Artık eminim.

— Neyden?

— Senin bir sevgilin var, güzelim... Şu zavallı Jacques ne kadar da...

Ve Jessaint'in sırtına doğru çocukça bir hareket yaptı. Denise'in beti benzi attı.

— Tamam, tamam, telaşlanma... Şu haline bak, Denise. İyi görünmüyorsun. Yoksa seni böyle yoran aşk mı?

— Sus, çok rica ederim sus! diye tekrarladı Denise.

Denise'in gözlerinde öyle bezgin bir ifade vardı ki, Jean-Paul ona samimi ve şefkatli bir anlayışla baktı.

— Zavallı küçük Denise... Sen acı çekiyorsun... Ah, madem şu senin şen şişkoyu eninde sonunda boynuzlayacaktın, ne diye bundan bir yıl önce, tam burada benim sözümü dinlemedin ki?

Denise, Jean-Paul'ün ortaokul belagatiyle kendisine yarı şaka yarı tutkulu ilanıaşklarda bulunurken işi o masadan bu masaya, köşe bucak taşkın bir kovalamacaya döndürdüğü, öyle ki saldırısının kısa sürede çocukluklarında oynadıkları körebe oyunlarına benzer bir oyuna dönüştüğü sahneyi anımsayınca gülümsemeden edemedi.

— Benim zavallı Jaja'm, dedi Denise aynı küçükken olduğu gibi. Senin sözünü dinleyecektim demek! Genç bir horoz gibi hoyrat ve saftın.

— Sana öyle geliyor, çünkü sana sonsuz aşk vaat etmiyor, küçük heyecanıma ayı ve yıldızları ortak etmiyordum. Denise, kızım, sen romantiklerin sonuncususun. Kelimeler senin mahvın olacak. Oysa kelimelerin hiçbir anlamı yok.

— Sen de mi öyle diyorsun? dedi Denise hayretle. Oysa o sırada çok gençtin. Beni seviyor muydun peki?

— Her şeyden önce seni istiyordum. Hem sonra sana karşı şuramda hep bir şeyler hissetmişimdir, ama bu aşk mı bilmiyorum, dedi Jean-Paul açık yüreklilikle.

— Hepiniz aynısınız, diye mırıldandı Denise hafif değişmiş bir sesle... Şefkat, arzu... Şuramda bir şey... Adına açık açık aşk dememek niye? Bu kelimeden korkuyor musunuz?

— Ve de aşkın kendisinden, Denise, güzelim benim... Hem sonra savaştan sonra bunun ne olduğunu da artık bilemez olduk... Bak mesela ben senin peşinden ayrılmıyordum, sana tapıyordum, adına ne dersen de, ama sonra beni başından savdığında, tamam hüngür hüngür ağlamıştım,

ama içimde her an teselli bulacağımı, çünkü temelde tesellisi olmayan hiçbir kadının olmadığını hissediyordum... Biz erkekler doğduğumuz andan itibaren bunu biliriz.

— Biz kadınlar bilmiyoruz.

— Sen ve kaderin acı çekmeye mahkûm ettiği birkaç numune. Bize de hödük muamelesi ediyorsunuz, çünkü bize gümüş tepside sonsuzluk sunuyorsunuz ve biz onu reddetme küstahlığında bulunuyoruz. Ama asıl siz istisnasınız. Diğer kadınlar Baudelaire'in ünlü dizesini* ufak bir farkla çoktan uygulamaya geçirmiş durumdalar: "Alımlı ol ve sus, sonra da s... git."

Bir yandan kaşıkları kurcalayan Jean-Paul Denise'in ellerine hafif hafif dokunmanın yolunu buluyordu:

— Yine de eğer "ağır akan alacakaranlık saatlerini" –böyle deniyor, değil mi?– geçirmek için birine ihtiyaç duyarsan, Jaja'yı düşün... Ama hepsi bu da değil! Şu an Denise'e değil, Madam Jessaint'e, Karun gibi zengin Jessaint (Jacques)'ın zevcesine sesleniyorum... Hatırla –ey Denise–, biz birlikte oyun oynadık, bir keresinde reçel aşırmana yardım etmiştim, kutsal düğün gününde sağdıcın bendim ve yine...

— Para mı istiyorsun?

— Senden de hiçbir şey saklanmıyor.

— Kız arkadaşın mı var?

— Hayır, arabam var... Kadından daha iyi, ama en az onun kadar para yiyor ve geçen hafta yanaştığımda babam beni başından attı.

— Kız arkadaşın yok mu?

— Var, ama bana masrafı yok, yaşlı bir âşığı var.

— Of, Jean-Paul!

— Of, Jean-Paul, ne? Para harcasam kızıyorsunuz, tasarruf etsem kızıyorsunuz.

— Sevgilin güzel mi?

— Ah evet! İnce, esmer, parlak, kaportası biraz uzunca...

---

* Bkz. "Sonbahar Sonesi". (ç.n.)

— Nesi uzunca?

— Kaportası. Arabaların kaportası olduğunu bilmiyor muydun?

— Sen şu an arabandan mı bahsediyorsun?

— Elbette, başka neden bahsetmemi bekliyordun ki?

— Jean-Paul, sana karşı koyamıyorum... İki bin frank vereceğim. Ama şimdi git likörleri servis et.

Jean-Paul Denise'e teşekkür dahi etmeden sıvıştı. Kahve servis edildikten sonra Denise fincanıyla en sevdiği yere, yanmakta olan ateşin yakınlarındaki bir yastığa yerleşip alevlerin pembe dillerini seyretmeye başladı. Annesinin sesi onu düşlerinden uyandırdı.

— Denise, uyuyor musun sen? Şapkamı odanda bıraktım. Benimle gelir misin?

Denise'in odasında Madam Franchevielle kızına yaklaşıp omuzlarını tuttu.

— Tatlım, yüzün pek asık... Söyle annene, canını sıkan ne.

— Söyleyemem.

— Sana yardımım olur mu?

— Hayır, anneciğim, teşekkür ederim... Merak etmeyin... Şimdilik dayanıyorum... Ama tek başıma taşıyamayacağım kadar ağırlaşırsa belki size söylerim... Ama şimdi bana hiçbir şey sormayın.

Madam Franchevielle âdeta yürek okuyan o güzel miyop gözlerini hafifçe kıstı.

— Öyle olsun, tatlım, demekle yetindi.

Saat üçe doğru Denise yalnız kaldı. Madam Franchevielle gitmişti; Jessaint de birtakım ziyaretlerde bulunması gerektiğini söyleyerek çıkmıştı.

— Jacques da iyice sosyetik oldu, dedi Denise alaycı bir ses tonuyla, kadınların âşıkları yüzünden acı çekmeye başladıkları andan itibaren kocalarına göstermekten kendilerini alamadıkları o belli belirsiz saldırgan öfkeyle.

Fakat kocasının peşinden gitmekten veya çıkmasına engel olmaktan özenle kaçındı. Ardından etrafında fır dönmeye devam eden Jean-Paul'ü de evden yolladı.

Küçük salona olgun kayısı rengi, incecik, çapraz bir ışık huzmesi vuruyor, fildişi küçük masa saatini aydınlatıyordu. Her gün olduğu gibi dün de Yves'den ayrılırken ona sormuştu: "Yarın sizi görecek miyim?" Her seferinde bu küçük cümleyi ilk onun söylemesi için bekleyeceğine yemin ediyor, fakat hep son dakikada bu cümleyi korka korka, çekinerek, çabucak ve alçak sesle mırıldanan kendisi oluyordu. Yine de bir veya iki defa susma cesaretini göstermişti. Ertesi gün Yves ona her zamanki saatte telefon etmişti, fakat o saate kadar içinde kıvrandığı belirsizlik onu neredeyse çılgına çevirmişti. Belirsizlik... İlletinin adı buydu işte. Yves'in kendisini aldatmadığından aşağı yukarı emindi. Niçin? Vakti de, fırsatı da, hatta şüphesiz meyli de yoktu da ondan. "Ama bu ne ki, affedilebilir bir şey," diye düşünüyordu Denise. Onun ihtiyaç duyduğu şey, tıpkı nefes almak için havaya ihtiyaç duyulması gibi, sevildiğini kesin olarak bilmekti. Denise bunu bilmiyordu. Hiçbir şey bilmiyordu. Hep bezgin, yorgun, tasalı, canı sıkkın olsa da Yves'in ona karşı şefkat ve fiziksel çekim duyduğunu Denise hissediyordu. Fakat her an aşklarına bütün gücüyle asılanın sadece kendisi olduğu izlenimine kapılıyordu. Çekip gidecek olsa onun kendisini tutmak için hiçbir şey yapmayacağını biliyordu, tembelliğinden, içinde doğuştan var olan bezginlikten. Ve bu durum Denise'e âdeta güçsüz ellerinin arasında korkudan titreyerek fazla ağır, değerli bir yük taşıyormuşcasına sonsuz bir manevi yorgunluk hissettiriyordu. Oysa, o kötü biri değildi, asil ve zarifti, fakat onun acısını anlamıyor, hissetmiyordu. "Yarın sizi görecek miyim?" sorusuna hep "Ben sizi ararım sevgilim," diye cevap veriyordu. Ona göre bu çok doğaldı. Denise ona sürekli hiçbir işinin olmadığını, günlerini her zaman ona göre ayarlayabileceğini tekrar edip durmuştu; o ise büroyla, işleriyle, yoksul bekâr bir erkeğin sözünü etmek istemediği bin çeşit dertle fazlasıyla meşguldü. Buluşmalarını son dakika ayarlamak aniden bir engelin çıkıp bunları bozmasından yeğdi. Bu çok doğruydu, fakat yine de her gün

telefonun başında beklemek bir eziyet, Denise'in açıklayamadığı, fakat Yves'in anlaması gereken ağır işleyen, incelikli bir işkenceydi. Ve Yves'in bu anlayışsızlığı tam da aralarında iki insanı birbirine bağlayan, onları tek bir varlık haline getiren, gizemli bir şekilde aynı sevinçlerden zevk alıp aynı acılardan kanamalarını sağlayan o acayip bağın eksik olduğunu gösteren en korkunç kanıtlardan biriydi. Evet, aralarında elle tutulamayan, sözle ifade edilemeyen bir şey, belki de kısaca adına karşılıklı aşk denen şey eksikti.

Saat üç olmuştu... Oysa Denise kendini hâlâ rahat, hâlâ güvende hissediyordu. Bu hep böyle oluyordu. Bir kitap alıp birkaç sayfasını büyük bir ilgiyle karıştırdı. Saat üçü on geçe okuduklarından hiçbir şey anlamamaya başladı; kelimeler anlamlarını kaybetmiş, gözlerinin önünde dans eden beyaz üstüne küçük siyah işaretlere dönüşmüşlerdi. Pek çok kez tekrar tekrar okudu: "Gökyüzünde yükselen ay beyaz ışıktan bir kozalağın sivri ucuna benziyordu..." "Ay..." Denise hiçbir şey anlayamıyordu; sert bir hareketle kitabı kapattı. Eline bir törpü alıp inatla tırnaklarını törpülemeye, bütün dikkatini bunların parlak yüzeyine verdi; fakat zihni fazlasıyla serbestti. Ayağa kalktı; holde bir an tereddüt etti. Gerçekten ne yapacağını bilemiyordu. Yapacak hiçbir şeyi, hiçbir şeyi yoktu... Çocuk odasının kapısını açtı. Francette yüksek bir iskemleye oturmuş, İngiliz dadının yanında birtakım resimler kesiyordu. Bir an bu odanın huzuru, beyazlığı Denise'in içini fark ettirmeden bir sükûnet, letafet duygusuyla kapladı. Francette kuş sesine benzeyen küçük, tiz sesiyle gevezelik ediyor, şöminedeki ateş çıtırdıyor, kara kedi kaynayan suya benzer bir sesle mırlayarak temizleniyordu. Denise kızının yanına oturup saçlarını okşadı. Fakat birden asabileşip yerinden sıçradı:

— Telefonun çaldığını duymadınız mı, Miss?

— Hayır, hanımefendi, diye cevap verdi İngiliz dadı sakin bir tavırla.

Yine de Denise kaygılanmıştı. Kendi kendine telefonun duvar kaplamalarıyla boğulan, ince uzun sesinin çocuk oda-

sından net bir şekilde duyulamayacağını söyleyip duruyordu. Hem sonra hizmetkârlar da o kadar dalgın oluyorlardı ki. Denise yerinde duramıyor, her an, sokaktan bir otobüs geçtiğinde, Francette odasını süsleyen Kopenhag porseleninden hayvanlarını eliyle çınlattığında kulak kesilip ürperiyordu. Birden ayağa kalktı ve neredeyse kaçarcasına kendi odasına gitti. Bu sefer emindi.

— Alo, alo...

Arayan bir tanıdıktı. Banal sorulara maruz kalmak, yapmacık bir merakla sorular sormak, alakasız konularda bilgi almak gerekti. Nihayet ahizeyi titreyerek yerine koydu. Saat dörde çeyrek vardı... Yves belki de ona telefon etmeye çalışmıştı... Denise ses çıkarmadan pencere ile şömine arasındaki alçak bir iskemleye oturdu. Her yer ne kadar da sessizdi!.. Boş dairede en ufak ses bile duyuluyordu, mobilyaların çatırdaması, yemek odasında dolaşan hizmetkârın hafif adımları, aşağıda boğuk bir çan sesiyle kapanan ağır araba kapısı*... Dışarıda, pazar günleri taşradaki bir sokak kadar sessizleşen Iéna Caddesi'nden bir otomobil geçti... Sonra yeniden ezici bir sessizlik, ölüm, Paris'in zengin semtlerindeki pazar günlerine özgü o sükûnet çöktü.

Denise dirseklerini dizlerine dayamış, başını ellerinin arasına almış, insanın ara sıra uyumak isteyip de beynini boşaltarak, gözlerini boşluğa dikerek, düşünmeden, Tanrım bilhassa düşünmeden kendini uyuşmaya zorlaması gibi inatla, düşünmeden alevlere bakıyordu... Ve yüzü yavaş yavaş, ağır ağır, karşı konmaz şekilde telefonun durduğu karanlık köşeye dönüyordu. Bu cansız nesneye âdeta çelik ve ahşaptan yapılmış alaycı, sessiz bir putmuşçasına yalvarıyordu. Saat dördü geçmişti... Yves aramıyordu... Unutmuştu... Hayır, bu mümkün değildi, unutmamıştı... Peki ama niçin aramıyordu, Tanrım? Niçin? Ah! Orada öylece buz kesmiş ellerle, atışları yavaşlamış bir yürekle, bütün yaşamı orada, o karanlık köşede par-

* Eskiden büyük konakların ön cephesine at arabalarının geçebileceği genişlikte inşa edilen ve bir avluya açılan kapılara verilen ad. (ç.n.)

layan o küçük, alaycı ve sessiz, korkunç nesneye bağlı halde oturmanın azabı... Sessizlikte bir anda cırlayacak zilin sesini boş yere beklemenin azabı. Dört buçuk... Sarkaçlı saat çınladı. Denise iskemlesinde sıçradı, yüzü kireç gibiydi... Sonra bütün ümidini yitirip usul usul ağlamaya başladı. Bir anda telefonun zili capcanlı, küstahça ve net bir şekilde çaldı.

Denise olası bir yanılgıdan korkarak titretmemeye çalıştığı eliyle ahizeyi kavradı. Fakat hayır, telefondaki Yves'in sesiydi, o hafif kısık, derin ses.

— Denise?

— Sevgilim?

— Denise, çok yoğunum... Sizi ancak bir saat, bir buçuk saat sonra görebilirim. Beni affedin.

— Pazar günü mü?

— Durum bu.

Denise Yves'in sesinde küçük bir sertleşme hissetti ve hemen çözüldü.

— Siz ne zaman isterseniz. Sizde mi?

— Bende olmaz.

— Neden?

— Sonra anlatırım.

— O halde?

— Yalnız mısınız?

— Evet.

— Ben size uğrarım.

— Peki, dedi Denise soğuk, hayal kırıklığına uğramış, kuşkucu bir sesle.

İrtibat kesilmişti bile. Yine de Denise'in içi büyük bir huzur dalgasıyla doldu. Birden bir sürü işi olduğunu hatırladı; kâhyanın hesaplarını gözden geçirmemişti; Georgette'ten gelen şapkayı hâlâ denememişti; dantellerinin arasından ısmarladığı çarşafları süsleyecekleri seçmesi gerekiyordu. Aşağı yukarı yarım saat keyifli keyifli bu işlerle uğraştı; sonra gidip saçlarını yeniden yaptı, yüzüne pudra sürdü, ensesinde ve kollarında Yves'in öpmeyi sevdiği noktalara uzun uzun parfüm sürdü;

Yves'in en beğendiği ev kıyafetini giydi, hasır masaya çay fincanlarını kendi elleriyle dizdi, yakut gibi parlayan küçük, koyu renkli cam sürahiye porto şarabı doldurdu, çiçekleri düzenledi, sigaraları Moskova'dan gelen, Yves'in pek beğendiği yeşil siyah lake bir kutuya koydu ve bütün bunları şöminenin hemen yanına, lambanın pembe gölgesine yerleştirdi. Ve sonra tekrar Yves'i beklemeye koyuldu. Şimdilerde bütün hayatı beklemekten ibaretti. Aramasını beklemek, gelmesini veya buluşma saatini beklemek... Ah! Sevmenin korkunç cefası. Peki neden? Denise'i Yves'e bağlayan şey sevişmeleri değildi. Çok genç kadınların pek çoğu gibi Denise de şehvetli değildi ve Yves'in kollarında her an insanın içinde varlığını hissedip de adını koyamadığı bir hastalık gibi muğlak, ruhunu kemiren, gizli bir endişe duyuyor ve mutlu olamıyordu. Yine de, bu endişeye rağmen kimi zaman –ah, ne denli nadiren!– Yves'in dizlerinde otururken sevgilisinin yarı aralık ipek gömleğinin içine süzülen elini kalbinin attığı yere koyduğunda içinin tanrısal bir huzurla dolduğu oluyordu... Ve işte aşkın o enfes huzurunu hissettiği bu nadide dakika için her türlü acıya göğüs germeye hazırdı. Şimdi bekliyordu... Görme duyusu, sinirleri uyuşmuştu; sadece duyma yetisi olağanüstü keskinleşmiş, sokağın en ufak gürültüsüne dikkat kesilmişti... Adım sesleri yaklaşıyor, evin önünden geçip uzaklaşıyor... Bir otomobil yavaşlıyor, duruyor, hayır, gidiyor... Sonra asansörün boğuk uğultusu ve üst kattaki zilin tiz çınlaması... Niçin geç kalmıştı? Ya başına bir kaza geldiyse? Her gün bulvar köşelerinde paramparça olmuş bir taksiye rastlanmıyor muydu... Hem sonra niçin Denise'in ona gelmesini istememişti? Hayal gücü en küçük ayrıntıları büyütüyor, korkunç boyutlara vardırıyor, çarpıtıyordu... Kim bilir? Belki de onu aldatıyordu? Kim bilebilirdi ki? Belki de başka bir sevgilisi vardı? Belki de ondan sıkılmış, eski bir ilişkisine dönmüştü?.. Veyahut yeni bir maceraya atılmıştı? Denise sevgilisini başka bir kadının yanına uzanmış, sıkkın bir tavırla "Aman, Denise beklesin bakalım..." dediğini hayal ediyor, hasta bir çocuk gibi zihni-

ne nedensizce işkence edip duruyordu... Sonra sıra başka bir dehşete geldi... Ah! Bu dehşet Denise'in içinde tıpkı insanın korkak kalbinde uyuklayan ve kimi korkunç saatlerde uyanıp sırıtan ölüm korkusu gibi yaşıyordu... Onun çekip gittiğini görmenin dehşeti... Ah ama eskiden dendiği gibi öyle büyük bir ayrılık sahnesi değildi bu... Bu sahne artık hiç oynanmıyordu, tiyatroda bile kalmamıştı... Bu kadar küçücük bir şey için öyle büyük laflar etmeye ne gerek vardı ki? Şimdilerde sadece çekip gidiyorlardı, bir gün öylece, buluşmaya gelmiyorlar ve sonra her şey bitiyordu, ortadan kayboluyorlardı... Buna "bir kadını bırakmak" deniyordu ve bu çok güzel, çok rahat, çok kibar bir yöntemdi... Bu sırada kadranın üstünde dakikalar telaşla, hızlı hızlı geçiyor, küçük sinsi kemirgenler gibi her biri hayatın küçücük bir parçasını alıp götürüyordu.

Denise bekliyordu.

Hani derler ya,

Sevilmeden sevmek,
Uyumadan yatmak,
Gelmeyeni beklemek
İnsanı öldüren üç şeydir.

14

İşte böyle dostum, diyerek sözlerini tamamladı Jean Vendômois, işte benim hayatım... Finlandiya'nın kuzeyinde, uygar dünyayla hiçbir iletişim olmadan, Kutup Denizi'nin kıyısında... Geçen yüzyıldaki Kanada öncülerinin yaşamı... Yılın dokuz ayı insanın görmeden tahayyül edemeyeceği bir kış... Kar... Bembeyaz, dupduru, havanın harikulade arılığı... Karların altında uyuyan o uçsuz bucaksız, kesif ormanlar... Tek bir rüzgâr sesi, tek bir gürültü olmadan... Sadece kızakların küçük çanları... Güneşin hiç batmadığı, üç ay süren yaz...

— Anlıyorum, diye mırıldandı gözleri bu hayalle iri iri açılmış Yves.

Öğle yemeğinden beri, içmeyi unuttukları kahveleri hâlâ önlerinde, sohbet ediyorlardı; iki adamın bacakları arasında yatan Pierrot pembe ve sivri burnunu kıvırcık finoların o sürekli gülen ifadesiyle onlara doğru kaldırıyordu. Ufak tefek, bodur bir adam olan Vendômois güneşte yanıp sertleşmiş kare yüzünde zeki bakan gözleriyle Yves'e doğru eğildi.

— ... Bir düşünsene, dostum, bir düşünsene, Paris'ten uzakta, savaş sonrasının ahmakça, zor yaşamından uzakta... Orada, mutlak bağımsızlık... Hem sonra kendi ellerinle bir şey yaptığını hissetmek, gerçek çalışma, gerçekten yaratmak bu işte... Mesela bak, bundan üç yıl önce o köyde

yirmi iki at vardı, şimdi yüz yetmiş beş at var... Bu fevkalade bir şey... Ah! Hayalim, o köyü Haparanda'ya* bağlayacak bir demiryolu inşa etmek. Şu an ürünlerimizi atlarla, Ren geyikleriyle taşıtmak zorundayız... Demiryolu servet, kesin başarı demek olur, anlıyor musun?

— Anlamaz olur muyum, diye haykırdı Yves yüksek sesle. Bu çok güzel, dostum.

— Evet, çok güzel... Ah Yves, sen de benimle gel... Burada halin ne olacak? Sürünüp gideceksin... Büro çalışanlarının o küçük, dar hayatı senlik bir şey mi?... Orada kendi efendin olacaksın, Yves... Hem sonra, biliyorsun, o fabrika daha hiçbir şey değil, küçücük, ama gitgide büyüyor... Onun her yıl bir çocuk gibi büyüdüğünü görmek harika bir şey... Bak sana anlatayım... Biz, senin de bildiğin gibi, kibrit üretiyoruz... Şimdi, yabancı paraya ihtiyaç duyan hükümetten neredeyse yok pahasına satın aldığımız o uçsuz bucaksız ormanlar, işte bu ormanlar ambalaj kutularına varıncaya dek her şey için gerekli ahşabı tedarik ediyor, anlıyor musun?

Ardından Yves'in ışıl ışıl gözlerle dinlediği birtakım rakamlar sıraladı.

— Beş yıl canla başla çalış, eski servetini yeniden oluşturdun demektir... Öyle kolay coşan biri de değilimdir, bilirsin.

— Bilirim.

İki dostun arasında uzun süreli bir sessizlik oldu.

— Sana nasıl gıpta ediyorum bir bilsen! dedi Yves en sonunda.

— O zaman gel benimle...

Yves cevap vermeden omuz silkti.

Jean Vendômois onu daha dikkatle inceledi:

— Bir kadın var, ha?

— Bir kadın.

— Bu küçücük ayrıntının ne önemi var ki?

— Acı çeker.

---

* İsveç'in kuzeydoğusunda, Finlandiya sınırında yer alan bir şehir. (ç.n.)

— Aman! Önce kendimizi düşünmeliyiz.

— Elimde değil.

— Küçük bir hayvan, bir bez bebek?

— Hayır, sadık, samimi, sevgi dolu gerçek bir kadın... Bu yüzden elimde değil...

— Zavallı dostum, bu çok saçma...

— Biliyorum.

— Dinle, dedi Vendômois, birazdan bir İngiliz'le sözleşme imzalayacağım... Ama eğer sen "evet," dersen onu başımdan atarım... Bana söz verirsen, seni orada beklerim...

— Sana söz veremem.

— Gelmeyecek misin?

Yves şöminedeki ateşe bakarak susuyordu.

Vendômois ayağa kalktı.

— Ne yapalım, dedi nihayet, hafif bir iç çekişle... O zaman elveda, dostum, kendine iyi bak.

Sarıldılar. Yves'in yüzü kireç gibiydi.

Gitmeden önce Vendômois tekrarladı:

— Bak, olur da bir gün işler ters giderse... kim bilir... geleceğine söz ver...

— Söz.

— Tamam o halde... Elveda...

Tek başına kalan Yves şöminenin yanına dönüp çömeldi, başını derin bir iç çekişle, erkeklerin kuru, acı dolu ve gözyaşından yoksun hıçkırığıyla Pierrot'nun başına yasladı.

— Köpeğim, benim sevgili köpeğim, diye mırıldandı ağzı Pierrot'nun gür kürküne gömülmüş halde. Ah! Ne güzel olurdu... Düşünsene bir: Özgür, vahşi bir hayat, karlarda, büyük kesif ormanlarda, av, çalışma, beyin kadar uzuvları da kullanmayı gerektiren sağlıklı bir iş, özgürlük... Seni de yanımda götürürdüm... Ah! Ahşap kulübedeki akşamların huzuru, sessizlik, karların üstündeki ay, Jean'ın tasvir ettiği o iri yıldızlar, bizimkilerden çok daha büyük, çok daha parlak... Bir işçinin yorgunluktan kopmuş kolları, ama kalbi özgür, hoşnut... Canım köpeğim, ne güzel bir rüya bu!...

Halının üstünde Vendômois'nın ona göstermek için getirdiği ve orada unuttuğu veya mahsus ardında bıraktığı küçük fotoğrafları fark edip eline aldı. Düzlükleri, ahşap kulübeleri, Ren geyikleri koşulmuş hafif kızakları, çam ormanlarını, kayın ağaçlarının aksettiği yuvarlak, şeffaf gölleri gördü...

Bunlara uzun uzun baktı, sonra ateşe attı.

— Denise, tatlı Denise, diye iç çekti, senin uğruna neleri feda ettiğimi asla bilmeyeceksin.

15

Yves bir saat gecikmeyle Denise'in evine geldiğinde onu pencere açıklığına büzülmüş hıçkıra hıçkıra ağlarken buldu. Önce korktu.

— Tanrım, Denise, neyin var? Bir şey mi oldu?

Konuşacak halde olmayan Denise hayır anlamında başını salladı. Yves onu kollarına almak istedi, fakat Denise onu öfkeden kaskatı kesilmiş kollarıyla itti.

— ... Bencil, bencil... Ne kadar telaşlandım, aklıma neler neler geldi, bir felaket, kaza... Ama hayır, öylece çıkageldiniz, hem de hiçbir açıklamada bulunmaya tenezzül etmeden, tek kelime bile...

— Bana fırsat vermiyorsunuz ki, dedi Yves bakışları aniden sertleşerek, soğuk bir tavırla.

— Susun, beni rahat bırakın, siz kötüsünüz, korkaksınız, zalimsiniz... Ama buna hakkınız yok, duyuyor musunuz beni? Bana böyle acı çektirmeye hakkınız yok...

Denise boğulacak gibiydi. Yves kapıya doğru bir adım attı.

— Denise, bence siz çıldırmışsınız... Hoşça kalın, sakinleştiğinizde tekrar gelirim.

İşte o zaman Denise gerçekten yaralı hayvanlarınkine benzer bir inilti çıkardı.

— Yves, Yves, beni bırakma... gitme, Yves...

Titreyen elleriyle Yves'in kıyafetlerine, kollarına, boynuna asılıyordu. Yves onu sertçe kavrayıp sevgiden ziyade şiddete benzer bir kucaklamayla göğsüne bastırdı. Fakat Denise yavaş yavaş sakinleşti; kalbinin düzensiz atışları yatıştı; gözyaşlarıyla ıslanmış, allak bullak olmuş, ölümcül solgunluktaki zavallı yüzünü Yves'e doğru kaldırdı.

— Yves...

Sonra usulca, çekinerek yalvardı:

— Beni bağışlarsınız, değil mi?

Yves hafifçe omuz silkti ve ona merhamet, şefkat ve küçümsemeyle karışık tarifi imkânsız bir ifadeyle baktı.

Divanın loş bir köşesine oturmuş, birbirlerine sıkı sıkı sarılmışlardı. Şöminede pembe gümüş korlar ara ara ışıldıyor, çabucak sönen parlak alevler saçıyordu.

Alnını Yves'in göğsüne yaslamış olan Denise enfes bir dinginliğin, kadınlarda şiddetli sinir krizlerini takip eden o gevşek hazzın tadını çıkarıyordu. Ara ara gelen bir hıçkırıkla bütün vücudu sarsılıyor, sonra fırtına ertesinin iri dalgaları misali yatışıyordu; demin kederle ezilen kalbi şimdi suyun, gözkapaklarını fark ettirmeden ıslatan o tuzlu suyun içinde eriyip giden bir buz kütlesi gibi hafiflemişti.

Kaçamak bakışlarla Yves'i gözlüyordu.

Yves bunalmış, yorgun gözlerle bakıyordu.

— Bunu bir daha asla yapmayın, asla Denise. Beni duyuyor musunuz? dedi nihayet alçak sesle.

Denise'in yatışmış ruhunda demin hissettiği hınç depreşir gibi oldu.

— Nerede kaldınız? diye sordu neredeyse kinli bir sesle. Neden daha erken gelmediniz?

— Bir arkadaşımlaydım, diye cevap verdi Yves mahsus soğuk, kayıtsız bir tavırla.

Denise "Size inanmıyorum," demeye cesaret edemedi, fakat Yves'in dudaklarında beliren o küçücük, acı ve sert kasılmayı fark etti. Yves belli belirsiz geri çekilmiş, katılaş-

mıştı. Aralarında üstü kapalı bir husumet doğmuştu. Denise bu husumeti hissetti ve onu kötü bir büyüyü kovar gibi öpücüklerle, okşamalarla kovmayı denedi. Fakat Yves gergin, ağzı kapalı, elleri hareketsiz öylece duruyordu.

Bunun üzerine Denise şöyle fısıldadı:

— Yves, beni seviyor musunuz? Beni sevdiğinizi söyleyin... Benim için o kadar değerlisiniz ki. Söyleyin, konuşun benimle...

Yves inatla susuyordu. Denise kapalı bir kapıya ümitsizce tosluyormuş, ışıksız bir odaya dalmış zavallı bir kuş gibi acıyan başıyla o kapıyı dövüyormuş izlenimine kapılmıştı. Bu sırada kadınların o korkunç ve beceriksiz inadıyla tekrar edip duruyordu:

— Söyleyin... Konuşun benimle...

Nihayet Yves şöyle cevap verdi:

— Ben konuşmayı beceremiyorum, Denise, benim küçük Denise'im. Bana huzur, istirahat, şefkat verin... Alnımda, kalbimin üstünde ellerinizi hissetmeye, yanı başımda gülen, tatlı, genç sesinize ihtiyacım var... Ama aşk sözcükleri söyleyemiyorum, bunları söylemesini bilmiyorum... Düşünün ki onca sene susmuşum... Beni birtakım tatlı yalanlar söylemeye zorlamayın... İstemiyorum... O kadar yorgunum ki... Bana huzur verin... Huzura ihtiyacım var...

— Ama benim de bütün bunlara ihtiyacım var, dedi Denise isyanla, benim de ihtiyacım var... Bana dünyanın en güzel, en değerli, yegâne kadını olduğumun söylenmesine ihtiyacım var. Yalan da olsa sözcüklere ihtiyacım var... Onlara muhtacım...

— Benden istediğiniz şeyi size veremem. Kabahat bende değil, Denise. Bilmem ki, belki para kadar duygu bakımından da fakirimdir... Ama verebildiğim her şeyi size veriyorum zaten...

— Çok bir şey vermiyorsunuz... ve ben acı çekiyorum, dedi Denise alçak sesle.

— O zaman, dedi Yves onu yavaşça iterek, ayrılalım.

Denise tuhaf bir üşüme hissiyle buz kesti.

— Ciddi olamazsınız?

— Mutsuz olmanızı istemiyorum.

— Ah! dedi Denise, sizi kaybetmektense bin kat daha fazla acı çekmeyi tercih ederim, bunu pekâlâ siz de biliyorsunuz...

Denise sessizce sıcak yanağını Yves'inkine yasladı.

— Bencil, diye mırıldandı hüzünle, öfke duymadan.

— Bencil, diye cevap verdi Yves tuhaf, bezgin bir iç çekişle.

Ve birbirlerine sarılmış halde, konuşmadan, erkek uzaklara, kadın ise erkeğe bakarak oturdular.

16

Yves oda kapısını itti ve kapatmadan önce her akşam yaptığı gibi mutfağın karanlıklarına doğru sönük bir sesle bağırdı:

— Küvetim, lütfen, Jeanne... çabuk...

Sonra yakınında duran ilk koltuğa çöktü.

Bu akşam banyosu, büroya gitmeden önce yapmaya vakit bulamadığı banyonun yerine geçiyordu. Sabahları saat sekizin o berbat, soluk, gri ışığı pencerenin ardındaki ağaçları, gökyüzünü, çatıları, arka arkaya sonsuzluğa uzanan çatıları hüzünlü bir şekilde birbirine karıştırırken, doğru dürüst ısıtılmayan banyoda titreye titreye soğuk suyla, alelacele temizlenmekle yetinmesi gerekiyordu. Yves dört yıldır her uyandığında içini kaplayan ve ona siperde uyurken verilen alarmla birlikte rüyaları yarıda kesilip karanlıkta ayağa fırladığı geceleri hatırlatan bu ürperişe, bu hafif kalp ağrısına, bu asabi esneme, gerinme arzusuna hâlâ alışamamıştı. Günün geri kalanı tarifi imkânsız bir rahatsızlık, bitkinlik hissiyle geçiyor ve ortaokula kapatılmış bir öğrenci nasıl akşamları aile sofrasında lambanın altında dumanı tüten çorba kâsesinin hayalini kurarsa, o da yorgun vücudunu nihayet sıcak ve güzel kokulu suyla dolu derin küvete daldıracağı o keyif anının hayalini kuruyordu. Ona öyle geliyordu ki,

günün tozu toprağıyla birlikte bir vuruşta yorgunluktan da, keyifsizlikten de, dertlerden de, nefret ettiği büronun maddi ve manevi atmosferinden de kurtuluyordu.

İşte tam da bugün gündelik işi ona her zamankinden daha eziyetli gelmişti. Hava şartlarının, bir kadın gibi asabi olan Yves'in üstünde zorba bir hükümranlığı vardı. Nitekim sabahtan beri incecik, gri bir yağmur sessizce ve ağır ağır yağıyor, camların ardında insana diş gıcırdatma isteği veren mütevazı ve inatçı bir sesle şıpırdayıp duruyordu. Yves ne zaman başını kaldırsa kapkara, çamur içindeki sokağı görüyordu; sırılsıklam şemsiyelerin altında iki büklüm, kasvetli sırtlar görünmez bir el tarafından kovulan bir sürü gibi acele ediyordu; ışıklı büyük afişler siyah gökyüzünün içinde dönüyordu. Saat beşe doğru yağmur durdu ve ufukta pembe bir aydınlık şeridi belirdi; bir an için ıslak sokaklar bu aydınlığı aksettirerek ametistler gibi ışıldadı. Fakat büronun içinde abajurlar yanınca dışarısı anında gece gibi karardı. Daktilo tıkırtıları, mürekkep kokusu... Öne eğilmiş ensede ve sırtta hissedilen sancılar, göz yangısı... Sıra sıra uzanıp sürekli büyüyen rakamlar... Asla azalmayan bir sürü mektup, tıpkı Alman masalındaki Koboldların* altın çuvalı gibi, ihtiyar Ren'i güneş batarken altın rengi dalgalarla oynarken gördükleri için binlerce, binlerce yıl durmadan doldurup boşaltmak zorunda kaldıkları o çuval gibi... Etrafında hiç değişmeyen bu başlar, işlerine dikkatle eğilmiş çalışanlar... İki bin beş yüz frank aylığa tekabül eden pencere yanındaki bu iskemlenin nasıl olup da astına varoluşun en büyük gayesi gibi görünebileceğini aklı almıyordu Yves'in. Burası onun için yatılı okulla hapishane karışımı bir şeydi.

Yan masada oturan, ince ve solgun yüzünde uzun, sivri burnuyla tipik bir zengin Yahudi genci olan Mosès, önündeki rakamları sevgilisinin mektubunu açgözlülükle tekrar tekrar okuyan bir âşık gibi inceliyordu. Görevi ister son yö-

* Cermen mitolojisinde fantastik, cüce yaratıklar. (ç.n.)

netim kurulu raporunu temize çekmek, ister İngiliz sterlininin yükselişini veya Haiti piyasasında şeker kamışının düşüşünü kaydetmek olsun, Mosès önündeki işleri aynı olağanüstü faaliyetle, aynı ateşli merakla silip süpürürdü. Yves ona gıpta ediyor ve zamanında –yine bir Yahudi, fakat neredeyse uygunsuz burnu ve kirli gri renkteki sakalıyla eski toprak bir Yahudi olan– kendi şefinin söylediklerini hatırlıyordu:

— Sevgili Harteloup, size gereken bizim kandan azıcık, küçücük bir damla...

Şefinin gevşek ve tüylü elinin hareketi, Alman aksanı gözünün önüne geliyordu:

"... Accık, kuçücük bir damla..."

Yves neşesizce gülümsedi.

"Kim bilir, belki de hödük haklıdır."

Günün hatıralarını kafasından atamadığı için sinirleniyordu. Bunlar, akla takılan aptal bir nakarat veya uyku mahmuru beynin içinde dönüp duran kâbus parçacıkları gibi yorgun zihnine musallat oluyordu.

Parmak kemiklerini sinirli sinirli çıtlattı.

"... Lanet hayat..."

Sonra öfkeyle seslendi:

— Jeanne, hadi ama, küvet nerede kaldı?

Jeanne sessiz adımlarla içeri girdi. Hafif sağır kadın ona bir şey söylendiğinde sivri, sansar yüzünü öne uzatır, bütün halk kadınlarınınki gibi boş bakan, kaderine boyun eğmiş, yorgun gözlerini kırpıştırırdı.

— Beyefendi beni mi çağırdı?

— Küvetim.

Jeanne şaşırarak:

— Ama beyefendi..., dedi, beyefendi gazlı ısıtıcının bu sabah bozulduğunu biliyor...

— Ustayı çağırmadınız mı yani?

— Çağırdım, beyefendi.

— Peki ya sonra?

— Sonrası, usta gelmedi, beyefendi.

Yves kadına kuş beyinli diye bağırmak için ağzını açtı – sabırlı biri değildi– fakat onun donuk, sakin yüzünü görünce utandı. Bıkkın bir el hareketi yapmakla yetindi.

— Öyle olsun... Bana bir leğen hazırlayın... Ne diye ateşin sönmesine göz yumdunuz?

Jeanne "Unutmuşum," diye mırıldandı ve tütmekte olan, bir türlü tutuşmayan nemli odunlara üflemek için hantal hareketlerle diz çöktü. Sonra uyardı:

— Odun stokumuz bitmek üzere... Beyefendi bana para bırakmadı.

— Tamam, tamam, diyerek kadının sözünü kesti Yves.

Jeanne'ın mutfakta ısıttığı iki güğüm suyla iyi kötü idare etti; sonra üstüne bir pijama geçirip şöminenin yanında tek kişilik akşam sofrasına oturdu. Ayaklarının dibinde yatan Pierrot uyuyor, rüyasında hafif hafif soluyordu.

Yves dalgın dalgın kötü pişmiş rafadan yumurtalarını ve bir dilim soğuk et peltesi yedi, Jeanne'ın getirdiği Montrachet'den* bir kadeh içti. Jeanne bunun elde kalan son şişe olduğunu hatırlattıktan sonra çıkıp yattı. Issız dairede duvar saati kalp gibi atıyordu. Yves gencecik bir delikanlıyken insansız odaların huzurunu ne kadar çok sevdiğini hatırladı. O zamanlar yalnızlık onu sert, acı bir likör gibi sarhoş ediyordu. Şimdi ise içinde korkuya benzer karmaşık bir his uyandırıyordu; istemese de gecenin bir yarısı hastalanabileceğini, hırıltılar içinde nefessiz kalabileceğini, Jeanne altıncı katta uyurken boşuna imdat diye bağırabileceğini hayal ettiği oluyordu. Korkaklığından utanıyordu; fakat odanın köşelerinde ve perdelerin kıvrımlarında biriken gölgelere bakıp istemdışı ürperiyordu. Böyle anlarda insanların niçin evlendiğini çok net bir şekilde anlıyordu... "Bir şey," bir mevcudiyet, bir etek hışırtısı, önemsiz şeylerden bahsedebileceğin biri, sen keyifsizken nedensizce paylayacak biri, susarken yanında biri olsun diye. Fakat çok ilginçtir... Bu anlarda aklına hiçbir zaman Denise

---

* Puligny-montrachet, ünlü bir Fransız şarap çeşidi. (ç.n.)

gelmiyordu... Bu ilişki onun için sonuçta bir yorgunluktan başka bir şey değildi. Kararlaştırılmış saatte şefkatli, aşk ve tutku dolu olmak gerekiyordu. Kafasının sıcak günlerde musallat olan sinekler gibi bin çeşit gündelik, küçük sıkıntıyla meşgul olmasına rağmen güzel şeyler söylemek, gülümsemek, okşamak lazım geliyordu. Şakakları migrenin kıskacında olsa bile Denise'in kaygılı gözlerini görmemek, onun ebedi, hüzün dolu küçük sorusunu duymamak için konuşmak gerekiyordu: "Neyin var? Ne düşünüyorsun? Beni sevmiyor musun?" Kahkaha, mutluluk ve aşk için yaratılmış bu genç ve güzel, iyi kalpli, sevimli kadını küçük küçük, bin türlü bayağı derdinin ortağı yapmak istemiyordu. Kaldı ki bir sevgili büyük bir kalp acısını teselli edebilir, diyordu kendi kendine, fakat ona şu lafları edecek erkeği uzun süre sabırla dinleyemez: "İşte böyle, bana vergilerimi ödemem için 300 frank gerek. Jeanne şofbeni tamir ettirmeyi yine unutmuş. Mobilyalar toz içinde; gipür perde yırtılmış; koltuğun yavaştan tiftiklenen ipek kumaşını değiştirmek gerek. Ama vaktim yok... Zaten çamaşır, yatak çarşafı, çorap alacak param da yok..." İşte o zaman susmak veya alakasız şeylerden bahsetmek, veyahut tam olarak yalan sayılmayacak, fakat kendini mecbur hissettiği için onu ölümüne yoran tatlı lakırdılar etmesi gerekiyordu...

"Denise'le," diye düşündü Yves tuhaf bir hiddetle, "insanın sürekli manevi olarak smokinli olması gerekiyor. Heyhat, benim artık buna gücüm yetmiyor..."

Sonra Denise'in saat ona doğru telefon edeceğine söz verdiğini ümitten ziyade kaderine boyun eğişle hatırladı. Muhtemelen tiyatroya veya bir kadın arkadaşına gitme bahanesiyle ona gelecekti. İç çekti. Ne kadar tuhaftı... Denise'i göreceğinden emin olduğu zamanlarda buluşma anlarını elinden geldiğince geciktiriyordu. Hissettiği tam olarak can sıkıntısı değil, arzu noksanlığıydı. Buluşma saatini geciktirmek istiyor, sokaklarda aylak aylak dolaşıyor, geç kalabilmek için bin farklı bahane uyduruyordu. Zira Denise'in varlığından, şefkatinden, aşkından o denli emindi ki. Fakat kendini yeni-

den âşık, kaygılı, enfes bir sabırsızlıkla dolu hissetmesi için Denise cephesinden herhangi bir maninin ortaya çıkması yetiyordu. Denise azıcık hastalanacak olsa paniğe kapılıyor, dertleniyor, cana yakın ve yumuşak kalpli oluyor; Denise acı çekse acısını kendi etinde hissediyor, yanından bir dakika ayrılamıyor, Denise bir anda onun için dünyanın en kıymetli varlığı haline geliyordu. Fakat ertesi gün Denise iyileşiyor ve Yves yeniden aşkını bir yük gibi sürüklemeye başlıyordu.

O akşam Denise'in aramasını beklerken masasının başına oturdu; nemli, siyah burnunu inatla avcuna sokmaya çalışan Pierrot'yu itti ve kaderine razı bir iç çekişle önüne bir kâğıt destesi çekti — ödenmiş veya ödenmemiş faturalar, terzi fişleri, Jeanne'ın sipariş listeleri. Ay sonlarına doğru o çok gerekli birkaç yüz frank hep eksik olurdu. Nitekim ayın 20'si geldiğinde kendini hesaplarının uzun ve karmaşık bir listesini çıkarmaya zorlar ve bu işin sonunda kendi kendine vermiş olduğu tasarruf sözünü bir kez daha tutmadığını fark ederek daima keyfi kaçardı. Meslektaşlarından bazıları evli ve aile babası oldukları halde 2500 franklık aylıkla mükemmel bir hayat sürer görünüyordu. Oysa Yves her ayın 1'inden 30'una dek düzenli olarak dardaydı. Aslında bu durumun nedenini ve nasılını çok net kavradığını söylemek yanlış olmazdı. Sabahları büroya geç kalmamak uğruna bindiği taksiler, lüks sigaralar, aşırı pahalı kıyafetler, fazla sık ve fazla cömert bahşişler gibi masraflı alışkanlıkları bütçe dengesini ciddi şekilde bozuyordu. Yves bütün bunların farkındaydı; fakat bunlardan vazgeçecek gücü bulamıyor, elzemi fuzuliye feda etmeyi yeğliyordu ve bu sırada acı çekip duruyordu. Bohem karakterli biri değildi; kaygısızca yaşayacak kadar genç de değildi. Kupkuru bir ekmek parçasını ancak yirmilik dişler zevkle dişleyebilirdi.

Yves iç çekti, kâğıtları itip başını ellerinin arasına aldı. Saat onu geçmişti. Denise aramayacaktı şüphesiz. Bu, hayal kırıklığından ziyade bir rahatlama hissi yarattı. Odanın ucunda yanmakta olan lamba gece için hazırlanmış yatağı,

beyaz çarşafları aydınlatıyordu. Büyük bir hazla kumaşın serinliğini, yumuşacık yastığı, tek başına uyumanın sağlayacağı istirahati, huzuru, sükûneti hayal etti. Ah! Şuraya uzanıvermek... İmparatorluk* zamanı senatörlük yapmış bir büyük amcadan kalma yeşil satenden, yaldızlı arı desenleri işlenmiş ağır yorganı üstüne çekmek... Bir sigara yakmak, yatağın hemen yanında kaplumbağa kabuğundan yapılmış, sedef kakma döner masanın üstünde duran en sevdiği, bin kez okuduğu eski kitaplardan birini seçip onu bir süre karıştırmak ve sonra lambayı kapatıp duvar tarafına kıvrılmak... Uykuya dalmak... Yves'in gitgide ağırlaşan gözleri acımaya başlamıştı... Gözlerini yatmak istemeyen çocuklar gibi kocaman kocaman açıyordu. Birden telefonun zili yankılandı. Yves ahizeyi kaldırdı. Arayan Denise'di.

— Yves, sevgilim, bir saat içinde *Perroquet*'de bize katılın, olmaz mı?

— Ama hiç düşünmüyorsunuz ki, diye söze başladı Yves.

Fakat Denise'in incecik sesi "Ah, ne olur gelin, Yves!" diye yalvarırken o kadar hüsran dolu, o kadar alçakgönüllü çıktı ki, Yves içinde merhamet ve bir tür utanç duydu.

"Doğru ya, duyan da doksan sekiz yaşındayım zanneder," diye düşündü ve kaderine razı olmuş şekilde iç geçirdi:

— Peki... Görüşmek üzere, Denise...

Pierrot kuyruğunu sallayarak ona bakıyor, altın rengi gözlerini teşvik eden bakışlarla yatağa çevirip duruyordu. Şöyle der gibiydi: "E hadi ama? Neden yatmıyorsun? Saat geç oldu... Işığı kapatırız; ben şöminenin yanında en sevdiğim yere, buram buram misk sıçanı kokan, fakat senin bir insan, kusurlu bir varlık olarak kokusunu alamadığın o hayvan postuna yerleşirim... Alevlerin yansımaları ölmeden önce ta tavana kadar dans eder, sen uyurken ben sana göz kulak olurum... Birlikte, sadece ikimiz, sakin sakin uyuruz..." Fakat Yves gözleri uykudan yanarak soğuk dairenin içinde dolaş-

* Fransa'da 1852-1870 tarihleri arasında III. Napolyon'un hüküm sürdüğü İkinci İmparatorluk dönemi. (ç.n.)

makta, giyeceği kıyafetin ceket, ipek çorap, kolalı göğüslük, Jeanne'in her hafta inatla yerini değiştirdiği siyah işlemeli, beyaz Çin krep kumaşından uzun kaşkol gibi çeşitli parçalarını arayarak karanlık dolapların içini karıştırmaktaydı.

17

Perroquet'de kırmızı kadife divanın üstünde Jessaint'ler, Yves, Madam Franchevielle ile Jessaint'lerin dostu olan İngiliz çift –çevik, zayıf ve kızıl saçlı Mr Clarkes ile uzun boylu ve dimdik, tenis oyuncularına has kıpkırmızı, güçlü kolları ve sapsarı, yumuşacık, hafif gri saçları olan, kaba ve hoyrat tavırlı, kuş gibi tiz sesli Mrs Clarkes– oturmaktaydı.

Bir önceki gün Londra'dan Paris'e gelen İngiliz çift *Perroquet*'yi, karmakarışık hayranlıkları içinde Louvre'u (müze ve dükkânlar), Notre-Dame'ı ve Montmartre'daki *Pigall's*'i* birbirine karıştıran yabancıların o saf şaşkınlığıyla seyretmekteydi.

O akşam *Perroquet* hıncahınç doluydu. Gerçi manzara hoştu: Salon bu tür salonların normalde olduğundan çok daha büyük, yüksek tavanlı, geniş ve havadardı ve kadınlar –saat henüz görece erkendi– rengârenk papağanların** boyalı tüylerini çırptıkları duvarların arasında iyi kötü rahatça hareket edebiliyordu. Bu kadınların hepsi de pek alımlı görünüyordu, fakat uzaktan, hatta çok uzaktan bakılınca. Yakından bakıldığında tam aksine pek azı hariç hepsinin ne kadar çirkin, makyajlarının altında ne kadar solgun, ayakla-

* O tarihlerde Paris'in en ünlü kabarelerinden biri. (ç.n.)

** Gece kulübünün adı olan *perroquet* Fransızca "papağan" demektir. (ç.n.)

rının aşırı dar ayakkabılarının içinde ne kadar perişan, sırtlarının ne kadar yağlı, sürdükleri tabaka tabaka pudraya rağmen kollarının ne kadar kırmızı olduğunu görünce insan hayrete düşüyordu. Yves baldırlarına gelen elbiseleriyle, alagarson kesilmiş saçlarıyla dans eden ve birden hiç sakınmadan o yalancı yaşlı yüzlerini kendisine çeviriveren bu kadınları bir tür zalim hazla seyrediyordu. Yan masada yaşı kestirilemeyen, iskelet gibi sipsivri omuzlarını süsleyen incileri buruş buruş boyun kıvrımlarının arasında gözden kaybolan Amerikalı bir kadın Pierrot* kıyafeti giydirilmiş bir bez bebeği kollarında sallayarak cilve yapıyordu; pudra ve makyajının altında göz altı torbaları korkunç derecede şişmiş, dışarı fırlamıştı... Kocaman başı ve cüce bedeniyle harikulade bir elbisenin kıvrımlarına dolanmış bir kara kurbağasını andıran bir başka kadın, iki dokunaça benzeyen kollarıyla sardığı şaşırıp kalmış, korkmuş ve kaderine boyun eğmiş talihsiz bir oğlanı gulyabanilerin o ürkütücü şefkatiyle süzüp duruyordu... Yves bütün bu kadınlardan daha tanımadan, vahşice nefret ediyordu.

Zaten bu akşam her şey onu rahatsız ediyor, canını sıkıyor, kızdırıyordu — caz topluluklarının tiz müziği, zencinin saralı kahkahası, kısa elbiseli ninelerin küçük çığlıkları, cilveleri, bütün bu saçma sapan çocukça hareketler, bu zorlama neşe, her şey, hatta gümüş rengi ayakkabıları ve ışıkta hafif hafif ışıldayan beyaz elbisesiyle tasasız, güleç ve şaşaalı Denise bile. Denise eğlenip gülerken Yves orada öfke içinde, mutsuz ve kasılmış bir halde oturuyor, susamadığı halde içiyor, canı gülmek istemediği halde gülüyor, için için topunu cehenneme yollamak istese de kibar ve mütebbesim görünmek zorunda kalıyordu. Hemen yanında, masa örtüsünün altında Denise'in ince bacağının kendi bacağını aradığını hissediyor, bu hafif dokunuşa dalgın tavırlarla karşılık veriyor, bir yandan da masanın üstünde sayısı her dakika artmakta olan şampanya şişelerini kaygı dolu gözlerle takip ediyordu.

* İtalyan Commedia dell'arte ve pantomim geleneğinin ünlü tiplemelerinden biri. (ç.n.)

Tatsız bir ürperişle şimdiden Jessaint'e veya Mr Clarkes'a dudak ucuyla, umursamaz bir tavırla "Bu arada, sevgili dostum, borcum ne kadar?" diye sorması gereken o kaçınılmaz anı hayal edebiliyordu. Nazik ret, onun ısrarı, umursamaz cevap –aylık gelirinin dörtte birine denk gelen bir rakam– gülümseyerek elini cüzdanına götürüşü, metrdotele atılan birkaç yüzlük, arkasından fütursuzca yakılan sigara... Bir ayda bu beşinciydi, bu küçük şenlik...

Bez bebek satan kadın tablasında Pierrot'lar, İtalyan komedyası karakterleri, İspanyol kızları gibi büyük, ipek ve kadife fırfırlı elbiseler giydirilmiş, içleri kıtık doldurulmuş küçük kadıncıklarını göstererek önlerinden geçti. Madam Clarkes, Madam Franchevielle ve Denise hemen ellerini uzattılar. Bu yetişkin oyuncakları o sırada tam bir çılgınlık halindeydi. Jessaint bunlardan üç tane aldı.

Denise Yves'e dönüp düşüncesizce haykırıverdi:

— Ah, Francette için bir tane alsanıza!

Yves hiç istifini bozmadan cüzdanını çıkardı. İşte o zaman aklı başına gelen Denise kıpkırmızı kesildi, Yves'in ödemesine engel olmaya çalıştı, kekeledi, huzursuz oldu. Bu sırada Yves kadına iki yüzlük uzatmış, para üstü almayı reddetmişti. Ardından gülümseyerek bebeği Denise'e hediye etti. Fakat Denise onun keyfi kaçtığı zamanlarda takındığı o soğuk, zorlama tebessümü, o sert bakışı, inatçı, kötücül, hüzünlü ifadeyi çok iyi biliyordu. Yves'in alıngan gururunu incittiğini, ona beceriksizce yoksulluğunu hatırlatmış olduğunu anlıyordu. (Sanki hayat her an bunu hatırlatmıyormuş gibi!) Oysa kabahat onda değildi; düşünmeden hareket etmişti. İki zavallı yüzlüğün herhangi biri için önemli bir meblağ olduğunu göz önünde bulundurmaya alışamıyordu bir türlü... Yine de mücadele etmek niyetindeydi... Pek sessiz, pek alçakgönüllü davranmaya başladı; fakat çabucak tevazusunun Yves'i daha da sinirlendirdiğini fark etti. O zaman şuh davranmayı, onunla alçak sesle konuşmayı, ona yarı kapalı uzun kirpiklerinin arasından bakmayı denedi. Yves ise ona resmi bir nezaketle karşılık verdi.

Yavaş yavaş Denise'in neşesi, canlılığı uçup gitti. Bu hep böyle oluyordu. Önce onunla birlikte gözükmekten mutluluk duyuyor; kadınlar gözle görülür şekilde onun zarafetine, boyuna posuna hayran kalıyor, Denise mahrem ve ateşli bir gururla kendi kendine alçak sesle "O benim... o benim" diye tekrar etmekten mutlu oluyor; sonra yavaş yavaş, şu veya bu nedenle kalbi belli belirsiz bir huzursuzlukla kaplanıp ağırlaşıyor, öyle ki çoğu zaman ta boğazına kadar yükselip onu boğan anlamsız, yakıcı gözyaşlarını yutmak zorunda kalıyordu. Oysa Yves'in gözlerinde bastırılmış sevgiyi, dudaklarında zaptedilen arzuyu okumak isterdi... Başkaları kalabalığa rağmen birlikteydiler... Onlarsa kendileriydi, birbirlerinden fersah fersah uzak... Kalabalık daima aralarındaki o çok nadide, çok kıymetli, Denise'in sabırlı özeniyle ara sıra yamamayı başardığı incecik, eski bir danteli andıran o mahremiyet yanılsamasını yerle bir ediyordu.

Peki bu onun suçu mu, yoksa erkeğin suçu muydu? Bunu bilmiyordu. Denise başını eğdi.

Etrafında zencilerin vahşi ve kederli müziği aynı anda hem kahkahalar atıyor hem ağlıyordu... "Palyaço gözyaşları" diye düşündü Denise dalgın dalgın... Bazı hüzünlü anlarda parlak dişli zencinin var gücüyle dövdüğü koca davulun boğuk tamtamları Denise'in kalbini bir virtüözün elindeki keman yayından daha maharetli, daha zalim bir şekilde parçalıyordu... Manzara değişmişti; saçları başları dağılmış kadınlar parlayan burunlarını, terli yanaklarını pudralamayı unutmuştu; erkeklerin kısılmış gözlerinde küçük bir alev peydah olmuştu; hafif sarhoş çiftler artık dans etmek yerine yorgun vücutlarını birbirlerine sürterek oldukları yerde dönüyorlardı. Herkesin üstüne belirsiz, ahmakça bir can sıkıntısı çökmüştü. Madam Franchevielle dirseğini masaya yaslamış, yanından geçen adamların üstüne fırlattığı rengârenk bilyelere aldırış etmeksizin sigara içiyordu. Mrs Clarkes ve Jessaint golften, hokeyden, polodan bahsediyorlardı. Yves susuyor, şampanyasını düşünceli düşünceli tahta "mos-

ser"ıyla* karıştırıyordu. Sadece az çok sarhoş olan Clarkes bütün kalbiyle eğleniyordu. Başında pempe kâğıttan bir külâh, yüzü kıpkırmızı kesilmiş Clarkes yanlışlarla dolu tuhaf Fransızcasıyla, içinde uyanan anlık ve hoyrat arzuyu gizlemekte yetersiz kalan safça sözlerle Denise'e kur yapmaya başlamıştı. Denise konuşmasına izin veriyor, onu neredeyse hiç dinlemiyordu; için içinse büyük bir hiddetle adamın ölmesini diliyordu. Müzik bir türlü susmuyor, dans edenler oldukları yerde sallanmaya devam ediyor, ışıklar kadınların mücevherlerini parıldatıyordu.

— Tüm bu şatafat çok hoş, dedi pek güvenilir bir zevke sahip olmayan Jessaint.

Yves'e döndü.

Yves ise hiddetle:

— Hayır, suçlu ve delice, diye karşılık verdi.

Sonra kendine gelerek acı acı gülümsedi. Eskiden bütün bunları gayet doğal ve hoş bulurdu; eskiden, eğlenceye dâhil olabildiği zamanlarda. Şimdi ise ahlakçı kesiliyordu... Yine de bu bir numara değil diye düşündü... Gerçekten de birkaç yıldan beri –savaştan beri?– kalbinin derinliklerinde bir tür iğrenme, acı bir bıkkınlık vardı ve bu sürekliydi... "Âdeta romantik cümlelerden yoksun, bayağı bir yüzyıl sıkıntısı," dedi yine kendi kendine.

Etrafındakiler sohbet ediyordu. Clarkes'lar geceyi Montmartre'da, sonra Les Halles'de noktalamak istiyordu. Öncesinde bir Rus kabaresine gitmeye karar verdiler.

— Geliyor musunuz? dedi Denise alçak sesle Yves'e.

Yves olağanüstü bir netlikle orada harcanacak meblağları aklından geçirirerek dudaklarını ısırdı.

Cüzdanı tamamen boşalmıştı. Başını hayır anlamında salladı.

— Denise, başım çatlayacak gibi...

Denise ona yalvarmaya başladı: Bir tür sessiz küskünlükle ayrılmak, hafızasının derinliklerinde ertesi güne kadar

---

* Veya *moser*, eskiden kullanılan şampanya çırpıcısı. (ç.n.)

onun soğuk bakışlarının, somurtkan cevaplarının hatırasını taşımak! Buna katlanamazdı... Beti benzi atmıştı.

— Yalvarırım, ne olur...

Yves boğuk bir sesle mırıldandı: "Öf!" Kaskatı kesilmiş, öfkelenmişti. Denise onun belki de Clarkes'ın asılmalarını kıskanmış olacabileceğini düşündü ve:

— O salak yüzünden kızmadınız ya? dedi.

Yves neredeyse güldü.

— Tabii ki hayır, hiç olur mu canım...

Bu küçümseyiş Denise'i bir tokat gibi kamçıladı. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

— O halde gelmeyin... Aslında benim daha çok işime gelir... Her zaman bütün neşemi kaçırıyorsunuz...

Sesi gözyaşlarıyla boğuklaşmıştı. Yves buz gibi bir özür hareketiyle eğildi:

— Bunun ben de farkındayım, inanın... Ve buna çok üzülüyorum.

Mekândan çıktılar. Dışarıda asfaltı döven güçlü bir yağmur yağmakta, keskin rüzgâr gaz lambalarından çıkan alevleri savurmaktaydı.

— Sizi eve bırakalım mı? diye sordu Jessaint sağanağın altında daha da ışıldayan siyah, parlak ve güzel arabasını getirirlerken.

Jessaint'in sesinde acımaya benzer bir tını fark eden Yves bu teklifi reddetmeyi çok istedi; fakat cilalı isparpinlerine şöyle bir göz atınca kendini makferlanıyla, ipek şapkasıyla sağanağın altında varlığı şüpheli bir taksinin peşinde koşarken soğuktan buz kesmiş, sırılsıklam olmuş, gülünç duruma düşmüş halde görür gibi oldu ve teklifi korkakça kabul etti.

Yves'i evine bırakıp Pigalle Meydanı'na doğru yola çıktıklarında Clarkes sordu:

— Mösyö Harteloup niçin bizimle gelmedi?

Jessaint omuz silkti; şımarık bir kız çocuğu olan karısının ancak güçlükle anlayabildiği şeyi o çok iyi anlıyordu.

— Zavallı herif beş parasız da ondan, dedi, kendinin ve servetinin farkında ve bundan hoşnut olan zengin bir ada-

mın istemsizce kibirli gülüşüyle. Üstüne bir de tavus kuşu gibi gururlu değil mi, çok yazık! Hem sonra pek zeki de sayılmaz. Sonuçta ona hesap ödetmeyeceğimizi anlamış olması gerekirdi...

Denise birden havasızlıktan yakınarak arabanın camını indirdi ve yağmura aldırmaksızın kıpkırmızı olmuş yüzünü dışarıya uzattı. Sevgilisine acıdığı için kocasından nefret ediyordu. Asabi elleriyle mantosunun aralığından boynundaki elmas kolyeyi kavramıştı. Birden arabanın içinde elektrik lambasının ışığı pembe bir şimşek gibi çakıverdi ve elmaslar karanlıkta alev aldı. Denise dişlerini sıktı. Bütün bu taşları boynundan koparıp Yves'in yüzüne fırlatmayı ve ona şöyle demeyi ne çok isterdi: "Al bunları, yeter ki gülümse..." Fakat mutluluk satın alınabilir mi ki?

Aynı zamanda ona kızıyordu da, gerçi bundan utanıyordu, fakat ona kızıyordu. Niçin en yakışıklı, en iyi, en zengin o değildi? O bir erkekti, sevdiği erkekti; ona hayran olmaya, saygı duymaya, başkalarının da ona hayran olmasına, saygı duymasına ihtiyacı vardı... Oysa ona acıyorlardı. Denise dudaklarını şiddetle ısırdı.

Jessaint ona sevgi dolu bir endişeyle sordu:

— Neyiniz var, Denise, yüzünüz solmuş?

Aynı anda kadının elini tuttu.

— Ah rahat bırakın beni, diye haykırdı Denise neredeyse nefretle.

Jessaint hayretle ve korkuyla geri çekildi. Fakat Denise mantosunun yakasını dikleştirmiş, üşüdüğünü bahane ederek yüzünü gizlemişti. Kaygıyla gözlerinden boşanan yaşların ağır ağır dudaklarının kenarlarına doğru süzüldüğünü ve buralarda acı bir tat bıraktığını hissediyor; birkaç dakika sonra parlak ışıkta gözyaşlarının pudralı yanaklarında bıraktığı sedef rengi izlerle ve kıpkırmızı gözlerle belirmesi gerektiğini düşündükçe içi ürperiyordu. Fakat onlara hâkim olamıyor, gözyaşları ipek korsesinin içinden, elmas kolyesinin arasından akıyor, akıyordu.

18

İşlerin yolunda gitmediği kesin, diye düşündü Denise o sabah.

Hâlâ yataktaydı; saat henüz dokuz olmamıştı. Başucunda duran aynasını alıp, yaşlanmakta olan veya mutsuz kadınlara has bir kaygı ifadesiyle uzun uzun yüzüne baktı. Gerçekten de işler hiç mi hiç yolunda gitmiyordu. Denise eliyle ağzının sol köşesindeki küçük, sinsi çizgiyi düşünceli düşünceli düzeltti — henüz bir kırışıklık değildi belki, fakat heyhat bir gamze de değildi!.. Muğlak, endişe verici bir iz, âdeta gizli bir uyarıydı...

Göğsünde neredeyse fiziksel olarak hissettiği bir ağırlıkla geçmiş kötü bir geceydi yine. Ya o rahatsız edici kötü rüyalar, sevgilisinin ondan uzaklara gittiğini gördüğü, kendisini gözyaşları içinde uyandıran rüyalar. Denise iç geçirdi. Hendaye'da aşklarının başlangıcındaki ışıl ışıl sabahlardan ne kadar da uzaktılar şimdi! Hatta eskinin sakin günlerini, o mutluluk yerine geçebilecek, çocukluktaki huzurun devamını andıran keder yokluğunu bile sevgiyle anar olmuştu. Şimdi –isteyerek veya istemeyerek– kocasını, kızını, dostlarını kendinden uzaklaştırmıştı... Sonuçta dünyada –bütün dünyada!– Yves'den başka kimsesi kalmadığını dehşetle fark ediyordu. Belki de bu yüzden ona böyle çılgıncasına yapış-

mıştı. Yalnızlık korkusundan doğan aşk ölüm gibi hüzünlü ve güçlüdür. Yves'e, onun varlığına, sözlerine duyduğu arzu mahzun bir deliliğe dönüşmüştü. Ondan uzakken ne yaptığını, nerede, kiminle olduğunu hayal ederek zihnine işkence ediyordu. Kollarında dinlenirken ise ertesi günün kaygısı o kadar şiddetli oluyordu ki, tıpkı bir zehir gibi yavaş yavaş sevincini ele geçiriyordu. Göğsünde yatarken, ateşli kucaklaşmalarında aklında hep geçmekte olan, hem de ne büyük bir hızla geçmekte olan saatler (belki de sonuncusu?) vardı... Bazen saat yediyi vurduğunda ona boğulurcasına, beti benzi atmış, korkudan titreyerek öyle bir sarılışı oluyordu ki Yves ürküyordu. Hissettiklerini elinden geldiğince açıklamaya çalıştığında ise Yves, hasta bir kız çocuğuymuşçasına alnını okşayıp iç çekiyordu: "Zavallı küçük..." Fakat bu kadınca güvenlik ihtiyacını, onun varlığına olan bu tutkulu arzuyu, onu kaybetme fikrinden, sanki o olmasa dünyada başka hiçbir şey kalmayacakmışçasına duyduğu dehşeti anlamıyordu. Gerçi bu buruk fakat leziz azap dakikaları bile çok nadirdi. İlişkileri çoğu zaman, Paris'teki evlilikdışı ilişkilerin dörtte üçünde olduğu gibi saat altı ila yedi arasında kısa buluşmalarla, Yves'in büro çıkışıyla, birtakım anlamsız laflarla, birkaç yarım yamalak kucaklaşmayla sınırlıydı... Cumartesileri aşk eylemleriyle, suskunlukla, sevgilisine şarap içer gibi, sadece kendini düşünerek sahip olan erkeğin içine kapanık, kötü ifadeli maskesiyle geçen öğleden sonraları... Bütün bunlar o kadar az, o kadar azdı ki... Ara ara büyük şiddetli acılarla kesilen tekdüzelik, can sıkıntısı, endişe, üzüntü, sonra yine can sıkıntısı, endişe... Denise derin bir ümitsizlikle başını önüne eğdi... Geçen yaz plajdayken Francette bazen iki elini birden denize daldırıp biraz köpük yakalamaya çalışır, avuçlarını sıkı sıkı birbirine bastırıp sevinçle haykırarak kısa bacaklarının olanca gücüyle Denise'e koşar, fakat sonra parmaklarını araladığında sudan başka bir şey bulamazdı... İşte o zaman ağlamaya başlardı, zavallı küçük kadın... Ve sonra yeniden işe koyulurdu... Oysa aşk tam olarak buydu işte.

Güneşli bir haziran sabahıydı. Denise kederini rencide eden mavi gökyüzünü, tomurcuklanan ağaçları, bu güzel günün aydınlığını görmemek için alnını yastığın karanlığına ve sıcaklığına gömdü. Fakat kapısının hafifçe tıklatılmasıyla irkildi.

— Kim o? diye seslendi.

Annesinin sakin sesi cevap verdi:

— Benim, güzel kızım.

Denise çabucak yüzünü topladı ve ayağa kalkıp kapıyı açmaya koştu. Madam Franchevielle harikulade makyajıyla, taptaze görünümüyle eşikte duruyordu.

Gülümseyerek:

— Hâlâ yatakta mısın, seni tembel! dedi. Seni kahvaltıya çağırmaya geldim...

Annesinin delici bakışlarına göğüs gerecek durumda olmayan Denise kekeledi:

— Ne güzel... yalnız... Tam da çıkmak üzereydim... şey... beni affedin, anneciğim...

Denise üstünde pijaması ve çıplak ayaklarıyla, sürekli alnına düşen kâküllerini mekanik bir hareketle geriye atarak annesinin tam karşısında duruyordu. Yüzü çok soluktu ve hafif titriyordu.

Madam Franchevielle ona daha yakından baktı ve birden sordu:

— Hasta değilsin ya, Denise?

— Yok hayır... hiç değilim...

Sesi incecik, zavallı, ölümüne bezgin çıkmıştı.

Madam Franchevielle kızının yüzünü ellerinin arasına aldı.

— Denise, senin neyin var?

Denise ağlamamak için dudaklarını ısırarak başını iki yana salladı. Madam Franchevielle kızının saçlarını hafif hafif okşadı.

— Sevgili çocuğum, acı mı çekiyorsun?...

Cevap yoktu. İşte o zaman Madam Franchevielle hesaplı bir haşinlikle gözlerini kızının gözlerine dikerek sordu:

— Yves seni aldatıyor mu?

Fakat Denise karşı çıkmadı bile. Dudakları küçücük, üzgün bir tebessümle titredi.

— Beni şaşırtacağınızı mı sandınız, anneciğim? Sizin çok –hatta fazla!– zeki olduğunuzu biliyorum... Hem korkarım hislerimi pek iyi saklayamıyorum da...

— Seni aldatmıyor mu? diye sordu annesi inatla.

— Hayır.

— Seni seviyor mu?

— Ah! İşte tam da bu...

Denise'in sesi boğuklaştı, eliyle yalvarır gibi bir işaret yaptı.

— Anneciğim, beni bırakın, bırakın beni, siz bana yardım edemezsiniz...

Denise pencereye yaklaşmıştı; sırtını annesine dönmüş, sıcak dudaklarını cama yapıştırmıştı. Fakat annesi şefkatli kollarıyla ona sarıldı.

— Denise, artık annene güvenmiyor musun yoksa?

Madam Franchevielle eskiden bu küçücük cümle ve okşamayla dikkafalı genç bir hayvanı sakinleştirir gibi Denise'in çocukluğunda tüm kaprislerinin, daha ileriki yaşlarında ise yetişkinlere özgü tüm dertlerinin üstesinden gelmesini bilmişti. Bir kez daha yenik düşen Denise her şeyi anlattı... Endişelerini, adını tam koyamadığı ıstıraplarını, özellikle de bütün o nedensiz küskünlükleri, aşklarının semasından geçen ve yazın deniz kenarında ufkun bir ucundan bir ucuna yayılıp da nihayet güneşi gizleyen hafif bulutlara benzer o açıklanamaz gölgeleri anlattı...

— Seni sevmediğini mi düşünüyorsun? diye sordu Madam Franchevielle ihtiyatla, ısırıcı ses tonunu bilerek yumuşatarak.

— Bilmiyorum... Korkuyorum...

— Peki ama ya sen, sen onu gerektiği gibi sevdiğinden emin misin?

Tepesi atan Denise büyük bir hararetle bağırdı:

— Siz neler diyorsunuz, anne? Ona her şeyi veriyorum...

bütün hayatımı... bütün düşüncelerimi... hatta daha fazlasını... Bakın mesela, uyandığım zaman daha etrafın farkına varmadan bir darbe gibi, ta içimde hissediyorum... Francette gibi, anlıyorsunuz ya, ona hamile olduğum zamanlarda olduğu gibi... O zamanlardaki gibi öylesine acı verici, öylesine tatlı... Sanki aşkımı çocuk taşır gibi içimde taşıyorum... Siz bilemezsiniz, anneciğim...

— Bilirim, güzel kızım, bilirim...

— Onu görmediğim zamanlarda yaşamıyorum... buna yaşamak denmez... bomboş saatleri peşimde sürüklüyorum... Siz bilemezsiniz...

— Ah tam aksine, çok iyi bilirim, güzel kızım...

Bu kez Denise sesini alçaltarak sordu:

— Biliyor musunuz? Siz de mi... sevdiniz, anne? O zaman anlatın bana... Niçin mutsuzum? Yakışıklı, genç, sadık bir sevgilim var, bir rüyayı yaşıyorum yani... Ve yine de acı çekiyorum... Bana bir bakın. Çirkinleştim, bunun farkındayım. Neden? Aşk bir hastalık mı, yoksa Francette'in kötü kalpli peri masalları anlatırken dediği gibi ben mi "kendimi korkutmak için öcü yaratıyorum?"

Madam Franchevielle düşünceli düşünceli başını salladı.

— Bana kalırsa senin hastalığının bir adı var, o da bencillik...

— Onun hastalığının mı?

— Seninkinin de...

Denise ani bir hareket yaptı.

— Dur, kızım, diklenmeden önce bir beni dinle, haklı olduğumu anlayacaksın. Mesela buluşmalarınıza gelirken ikinizin ne kadar farklı ruh halleri içinde olduğunu bir düşünsene. Senin sabahtan beri onun en hoşuna gidecek elbiseyi seçmekten başka hiçbir derdin olmamış, o ise ekmeğini kazanmak için bütün gün ter döktükten sonra dertli, yorgun, canı sıkkın, sinirli... Ekmeğini kazanmak, sadece bu ne demektir bilir misin, şımarık kız? Bir de anlaşamamanıza şaşırıyorsun! Bencilsin... Ah! Aşk lüks bir duygudur, sevgili kızım...

Denise ellerini sinirli sinirli kâh birleştirip kâh çözerek düşünüyordu. Nihayet şöyle dedi:

— İyi de, anne, bu söylediklerinizi ben de sık sık düşündüm... Ama bir de şunu dinleyin... Oda hizmetçimin bir sevgilisi var, adam mekanisyen. Bütün gün Yves'den çok daha zor bir işte çalışıyor; ama akşamları altıncı kattaki hizmetçimin yanına döndüğünde ikisi de o kadar mutlu oluyor ki... Ya diğerleri, niceleri, bütün erkekler! Kocam, dostlarımız, hepsi! Bourget'nin* kadın ve kravat koleksiyonu hariç hiçbir şey yapmayan roman kahramanlarının devri geçti. Hiçbir şey yapmamak! Bourget'nin karakterleri açlıktan ölürdü!..

— Hayır, onlar da çalışırdı ve bazıları çok mutsuz olurdu. Harteloup her gün saat yedi buçukta kalkmaya, bir sokak köşesinde yağmur altında otobüs beklemeye, hesap yapmaya, tasarruf etmeye, itaat etmeye asla alışamayacak... Bu onun kabahati değil. "Ya diğerleri? Kocam?" diyorsun. Oysa sen onu, yani kocanı aldatıyorsun... Yves gözüne korkak görünüyor... Belki korkaktır da. Ama onu seviyorsun.

Denise artık söylenenleri dinlemiyordu. Başını hafifçe hayır anlamında sallayarak mırıldandı:

— Benim aşkım onun için bir tür yeniden kavuşulmuş lüks...

— Kim bilir? Belki tam da bu yüzden ondan rahatsız oluyordur? Fakir bir evde fazla iyi giyimli bir ziyaretçi gibi? Hem sonra ikiniz de aşktan o kadar farklı şeyler bekliyorsunuz ki, Tanrım! Sen, senin hayatın hep sakin, tatlı, düzgündü... Sana gereken doğal olarak aşkın heyecanları, olağanüstü hazlar, yeni acılar ve kelimeler, kelimeler, kelimeler...

— Peki ya ona ne gerekiyor?

— Huzur, sadece bu...

— Anne, ne yapmalıyım?

— Ah, ne yapmalısın? Onu daha az sevmelisin belki de? Aşkın fazlası büyük bir beceriksizlik, kimi zaman büyük

---

* Paul Bourget (1852-1935), Fransız yazar. (ç.n.)

bir felakettir... Benim zavallı küçüğüm... Bunu yapmak ne kadar zor geliyor, değil mi? Tabii anlamak da? Hayat bu... Hayat bana öğrettiği gibi sana da bunu öğretecek... Anlıyorsun ya, erkekler fazla sevilmek istemezler... Bak sana bunu ilk kez kimden öğrendiğimi anlatayım... Ölen zavallı küçük ağabeyinden... Onu hâlâ hatırlar mısın, Denise?

— Çok küçüktüm... Onu çok severdiniz.

— Ona tapardım, Denise, bir anne oğluna nasıl taparsa öyle tapardım ona... Dünyaya getirdiğimiz bu küçük erkek karşısında duyulan hayranlık... Sen anlayamazsın. O benim ilk evladım, oğlumdu... O kadar yakışıklıydı ki... Onun için deliriyordum... Bütün zamanımı onu öpüp okşamakla, kucaklamakla, sevmekle geçiriyordum... Bir gün, zavallı melek o zaman iki buçuk yaşındaydı ve üç aylık ömrü kalmıştı, ben ona çılgınca sarılırken küçük elleriyle kollarımı itti... "Anne, beni fazla seviyorsun, bunalıyorum..." Daha o yaşta bir erkek olmuştu, Denise.

Denise susuyordu. Sonra büyük bir güçlükle, sert, neşesiz bir gülüşle şöyle dedi:

— Bütün bu anlattıklarınız aklıma ne getirdi biliyor musunuz, anneciğim? Sonuçta yapabileceğim en aklı başında hareket Yves'i aldatmak olurdu, mademki ondan vazgeçecek, onu daha az sevecek gücüm yok... Sizin deyiminizle onu bunaltan bu aşkı iki insan arasında paylaştırdığım takdirde doğru ölçüde olacaktır... Çok tuhaf, çok korkunç, ama bu böyle...

Madam Franchevielle başını salladı.

— Bir zamanlar bir kadın tanımıştım, diye mırıldandı gözleri uzaklara dalarak, sevgilisini senin sevdiğin gibi seven, mutsuz bir kadın, deli bir kadın gibi... Aşırı okşamalarıyla, ihtimamıyla, kıskanç sevgisiyle onu hırpalıyordu... Ona gerçekten her şeyi, bütün kalbini, bütün hayatını veriyor ve karşılığında ondan hiçbir şey alamıyormuş gibi geliyordu hep. Sen de çok iyi bilirsin ki, aşkta iki kişi de diğerinin lehine oyuna getirildiğini düşünür... Üçüncü hırsızı, aşkı unuturlar... Sonuçta ikisi de acı çekiyordu... Bir gün...

— Bir gün?

— Ta ki bir gün kadın vakit öldürmek için oyuncak alır gibi bir dost edinene kadar. Sevgili değil. Fiziksel sadakatsizlik fikrine tahammülü yoktu. Bir dost. Ve onu kıskandırmaya başladı. Bu oyuna önce istemeye istemeye başladı, sırf sinirini masum birinden çıkartabilmek için. Fakat sonra yavaş yavaş bundan zevk almaya başladı... Yeniden güzelleşti. Mutlu aşk kadınları güzelleştirir. Sevgilisi de bunu fark etti. Bunu ona da belli etti. Kadın suçlu olduğu için daha hoşgörülü, sonra gitgide daha umursamaz oldu, erkek ise daha mutlu... İşte böyle... Hepsi bu...

Denise başını kaldırmıştı.

— O kadın şimdi nerede, anne?

— Ah, çok uzaklarda, sevgili kızım, çok uzaklarda...

— Peki... Peki hep mutlu oldu mu?

— Ne kadar mutlu olunabilirse o kadar mutlu oldu... Hayatın en büyük dersini, çok az verip karşılığında daha da azını beklemeyi öğrendi...

— Peki beceriksiz ve âşık küçük bir kız olduğu zamanları hiç özlemedi mi? Çektiği acıyı hiç özlemedi mi?

Madam Franchevielle dalgın gözlerle susuyordu. Sonra hafifçe iç geçirdi, bir an tereddüt etti, fakat nihayet kesin bir sesle şöyle cevap verdi:

— Hayır, asla.

19

Haziran ayının sonlarına doğru Yves büyük sıkıntıya düştü: Borç aldı, sonra durumu biraz kurtarabilmek için büro arkadaşı Mosès'in tavsiyesiyle borsada oynadı. On beş gün içinde aynı işlemlerin genç Yahudi'ye binlerce frank kazandırırken nasıl olup da kendisine en az bir o kadar kaybettirdiğini bir türlü anlayamadı. Tefecilere başvurmak zorunda kaldı, işler iyice sarpa sardı ve sonunda en başta yapması gerekeni yapıp Vendômois'ya yazdı, ona her şeyi anlattı ve gelip kendisine yardım etmesi için yalvardı.

Yves çok karanlık günler geçirdi. Kaygı ve tedirginlik içinde, kendini acı çekmek için karanlık bir köşeye çekilen hasta köpeklerle neredeyse aynı durumda hissediyordu. Bazen Denise'in varlığına kadar her şeyden nefret ettiği oluyor, biçare varlığı huzurdan başka hiçbir şey istemiyordu. Sıkıntılarını Denise'le paylaşamayacak kadar gururlu olan Yves inatla susuyordu. Denise de ona soru sormaya cesaret edemiyordu; zira dünya üzerinde hiçbir gücün Yves'e söylememekte kararlı olduğu bir şeyi itiraf ettiremeyeceğini acı bir şekilde bizzat tecrübe etmişti.

Bir keresinde Yves Denise'in kollarında uyuyakaldı.

Bütün gece Finlandiya'dan cevap alana kadar geçmesi muhtemel süreyi hesaplayarak odayı arşınlayıp durmuştu.

Öte yandan Vendômois'nın belki de onun yüzünden müşkül duruma düşebileceği, kim bilir belki de borçlanacağı fikri bir vicdan azabı gibi peşini bırakmıyordu. Fakat bilhassa günlük gaileler karşısında kendini bu denli aciz görmek onun erkeklik gururunu kanatıyordu. Gerçi boşuna kendini korkaklıkla suçluyordu: Vendômois'nın onun yardımına koşmayabileceğini düşünmek bile betinin benzinin atmasına, dişlerinin birbirine vurmasına yetiyordu. Sabaha karşı ateşi düştü. İşte o zaman camların ardında titreşen şafakta içini korkunç bir ümitsizlik, tüm varoluştan bir tür vazgeçiş kapladı. Bu, bayılmadan bir dakika önce hissedilen baş dönmelerine benzer dehşetengiz bir histi... Yves düzensiz atışlarıyla canını acıtan kalbini iki eliyle bastırdı. Sonra gidip pencereyi açtı. Sabahın temiz havası ona iyi geldi. Dirseğini dayayıp uzun bir süre hiç kıpırdamadan, düşünmeden öylece durdu. Gün yavaş yavaş ağarmaktaydı; gökyüzü pespembeydi; civardaki bahçelerden birinde kuşlar var güçleriyle şakıyordu. Boş sokaktan bir otomobil geçti ve korna sesleri henüz uykudaki ıssız Paris'te uzun süre yankılandı. Hayat ağır ağır uyanmaktaydı.

Yves eğilip gözlerini boş bir ifadeyle kaldırım taşlarına dikti. Bütün vücudu titriyordu. Bir gayret... düşüş... her şeyin sonu... çok basitti bu. Düşünceleri rüya görürken aklımızdan geçenler gibi acı verici ve bulanıktı. Birtakım hatıralar belli belirsiz hafızasında yüzmeye başladı, çok ama çok eski anılar, birer rüya olup olmadıklarından kuşku duyulan cinsten anılar... Çocukluğunun güzel sabahları, yolculukları sırasında uğradıkları meçhul şehirlerdeki serin sabahlar ve sonra savaş sabahları. Sonuncuya geldiğinde birden durup dikleşti ve titreyen eliyle alnını sıvazladı. O askerdi. Bir asker bu şekilde ölemezdi. O sokağı, sabah saatinin hafif aydınlığındaki pembe kaldırım taşlarını görmemek için mahsus gözlerini kapattı ve gözlerini sımsıkı yummuş halde pencereyi şiddetle itip kapattı. O korkunç zafiyet anı geçmişti. Yeniden yaşamaya başlıyor, daha doğrusu yaşama alışkan-

lığı onu yeniden ele geçiriyordu. Alışık olduğu hareketleri bir otomat gibi yerine getirdi; yıkandı, tıraş oldu, giyindi ve dışarı çıktı. Daha o saatte hava çok ısınmıştı; güzel bir yaz gününün başlangıcıydı bu; balkonlardan kadın yüzleri sarkıyordu; seyyar satıcı kadınlar çiçek dolu küçük el arabalarıyla geçerken "Güllerim var! Kim güzel güllerden ister!" diye bağırıyordu; bir kaldırımdan ötekine uzatılmış sulama hortumlarından fışkıran incecik sular sıvı gökkuşakları gibi parlıyordu; bisiklet süren yumurcaklar peş peşe, yüksek sesle şarkı söyleyerek geçiyordu; sırtlarında hasır sepetler, rüzgârda dalgalanan önlükleri vardı. Yves sokağı en küçük ayrıntısına dek dikkatle gözlemliyordu, tıpkı bir hastanın zihnini odasındaki bin çeşit ıvır zıvırla ümitsizce meşgul etmesi gibi. Yavaş yavaş –nedenini ancak Tanrı bilir!– teselli buldu; Paris sabahının henüz görece taze havasını içine çektikçe kalbi yeniden bir tür huzurla doldu. Bir önceki gecenin o korkunç ümitsizlik nöbeti şimdi gözüne başındaki dertlerle orantısız görünüyordu; bir an utandı. Bir parkın yakınından geçiyordu, ortasında çirkin bir heykelin yükseldiği yeşillikli kare bir alandı bu ve neredeyse bomboştu. Parmaklıklar henüz açılmıştı. Yves parka girip bir an oturdu. Ağaçlıklı yolda genç bir adamla genç bir kadın, şüphesiz mağaza çalışanları, kısa adımlarla yürümekteydi. Adam hararetle bir şeyler anlatmaktaydı. Kız arkadaşı onu dinliyordu. Kızın, duyduğu içsel heyecanla bir tür ateşli yansımayla renklenmiş sevimsiz bir yüzü vardı. Yves adamın herhangi bir haksızlıktan şikâyet ettiğini, sıkıntılarını anlattığını düşündü. Kız ise hiçbir şey söylemiyordu, adama yardım edemezdi, sadece onunla birlikte acı çekiyor ve bu sayede adamın acısı hafifliyordu. "Yükünü olanca ağırlığıyla sevgilisinin omuzlarına atabilen bu adama ne mutlu!" diye düşündü Yves. Gözlerinin önüne Denise'in endişeli bakışı geldi ve ona içini döktüğünü hayal etti. Fakat hayır. Bu neye yarardı ki? Kadınını neşelerine olduğu kadar üzüntülerine de ortak eden mütevazı halk erkeğine ne mutlu idi... İçi kararan Yves ayağa kalktı. Park

hizmetçilerle ve çocuklarla dolmaya başlamıştı. Büroya geç kalacağını fark etti. Neredeyse koşarak bir sonraki metro istasyonuna yöneldi.

O akşam saat yedi sularında Denise Yves'in evine geldi. Yves her zamanki gibi ona kapıyı açtı. Fakat yüzünü gören Denise şok geçirdi. Yves'in yüzü zayıflamış, çökmüş görünüyordu, yanaklarında kül rengi gölgeler dolaşıyordu. Gözleri uykusuzluktan kıpkırmızı olmuş, şişmiş gözkapaklarının altında alev alev yanıyordu. Denise Yves'in elini kaptı:

— Sevgilim... Neyin var böyle?

— Canım yok bir şey, bir şeyim yok, dedi Yves başını hayır anlamında sallayıp zorla gülümseyerek.

Denise sabırsızlık gösteren bir harekette bulunduysa da, sonrasında kendini tuttu. Yves'in onu nasıl bir kararlılıkla hayatından uzak tuttuğunu biliyordu... Hem sonra belki de yanılıyordu? Gerçekten bir derdi var mıydı? Sık sık olduğu gibi sadece keyifsiz olamaz mıydı? Denise bunu bilebilir miydi? Onu tanıyor muydu ki? "Bir insan bir insanı tanıyabilir mi?" diye düşündü hüzünle.

Yves'in odasına girmişlerdi. Denise mekanik hareketlerle duvarda yaldızlı, eski çerçevesinde asılı duran yuvarlak aynaya yöneldi. Bu aynanın karşısında geçen sonbahardan bu yana kim bilir kaç kez şapkasını çıkarıp takmıştı. Ciddi gözlerle aynada kendine baktı, sonra alagarson saçlarını Yves'in bir keresinde yalanan bir kediye benzettiği o yumuşak hareketleriyle düzleştirmeye koyuldu. Bu sırada Yves pencereye bakan büyük koltuğa yerleşmişti. Denise başını çevirdiğinde onun gözleri kapalı, hareketsiz durduğunu gördü. Sessiz adımlarla gidip bir yastık aldı ve sevgilisinin dizleri dibine oturdu. Yves'in eli dizinin üstünde duruyordu. Denise yanağını bu ele yasladı, sonra onu öptü. Fakat Yves tek kelime etmedi, kıpırdamadı bile, uyumuştu.

Denise ona şaşkın gözlerle, bunun öyle ya da böyle bir oyun olduğunu düşünerek baktı; sonra yüzünü koltuk kolçağına yasladı ve sabırla Yves'in gözlerini açmasını bekleye-

rek pencereye bakmaya başladı. Dışarıda akşam çökmekteydi, yumuşacık bir haziran akşamıydı. Denise başını kaldırıp gözleriyle soluk gökyüzünde gümüş bir ben gibi ortaya çıkmaya başlayan ayın su yeşili hilalini aradı. Hava bir tür incecik pembe külle kaplanarak arılığını yitirmekte, fark ettirmeden kararmaktaydı. Alacakaranlık gibi şeffaf geceydi bu.

— Yves! diye seslendi Denise alçak sesle.

Oda kararmaya başlamıştı; Yves'in devrik yüzü loş aydınlıkta ölülerin o sakin vakarına sahipti. Denise nedenini bilmeden ürperdi. Dizlerinin üzerinde yükselip ona daha yakından baktı. Gerçekten de derin uykudaydı. Denise Yves'in hizasına gelecek şekilde dikleşti ve sonra ona tekrar acı gözlerle baktı. Uykusunda bir gerginlik, meydan okuyan bir hal vardı. Kucaklaşmalardan sonra kim bilir kaç kez onu uyurken görmüş, her seferinde aynı rahatsız edici, acı verici, gizemli izlenime kapılmıştı. Neredeyse Yves'in yüzüne değecek kadar eğildi; içinden uyuyan adamın gözkapaklarını zorla kaldırıp bir rüya artığı yakalamaya çalışmak gibi çocukça, zalim bir arzu geçtiyse de bu arzusunu bastırdı. Fakat Yves'in gözkapakları inatla kapalı duruyordu; uykusuzluktan kararmışlardı. Sonra kâbus görüyormuş gibi yüksek sesle solumaya başladı.

Denise onu hafifçe sarstı. Yves şiddetle titredi ve gözlerini kaybolmuş, endişeli bakışlarla açtı. Pencere karanlıkta süt beyazı geniş bir leke gibiydi. Dalgın bir sesle sordu:

— Geç mi oldu?

Kaşlarını çatmış kendisini incelemekte olan Denise'i fark etti. Gülümsemeye çalıştı ve elini güçlükle alnına götürdü. Gündüz vakti uyuyakalındığında sık sık başa gelen gibi o da kendini bitkin, ölümüne yorgun hissediyordu. Düşüncelerini toparlamayı başaramıyordu; sanki varlığının bir kısmı hâlâ uykudaydı...

Denise gözlerini yere eğip hızlı hızlı konuştu.

— Dinle, beni dinle, Yves... Artık dayanamıyorum... Artık istemiyorum... Niçin uyudun? Çünkü bu gece uyumadın.

Neredeydin? Söyle bana... Bilmeyi tercih ederim. Beni aldatıyor musun? Hayır, gülme. Ben nereden bilebilirim ki? Belki de seni istemeyen bir kadını seviyorsun? Belki de başka bir kadın yüzünden acı çekiyorsun, kim bilir? Yves, acı bana... Yalvarıyorum, sana yalvarıyorum... Bana acı...

Yves omuz silkti. Bir bu eksikti.

— Sana yemin ederim sandığın gibi değil, benim zavallı küçüğüm, dedi hasta çocuklarla konuşurken takınılan o ölçülü, abartılı sakinlikteki ses tonuyla.

— O halde, dedi Denise heyecanla, para sıkıntısı mı?

Yves bir an dudaklarını "Evet," anlamında büzecek oldu, fakat sonra... Denise'in boynundaki inci kolyeyi gördü. Onu iyi tanıyordu; kolyesini çıkarıp ona "Al bunu," derdi veya buna benzer başka bir çılgınca söz söylerdi. Denise'in onu on kez kurtaracak gücü vardı, on kez... Yves dişlerini dudaklarına öyle bir batırdı ki dudağı kanadı; niçin sustuğunu çok iyi biliyordu. Ah! Keşke o da kendisi gibi fakir olsaydı!.. Fakat kalbinin derinliklerinde uzanan eli, kolyeyi, parayı, sadakayı reddedecek gücü gösterememe korkusu belli belirsiz nöbetteydi...

Yves tekrar başını hayır anlamında salladı.

— Hayır.

— Sana yardım edemez miyim yani? diye sordu Denise bir tür umutsuzlukla.

— Hayır, diye tekrarladı Yves alçak, tınısız bir sesle.

Sonra birden elini tereddüt ederek Denise'in saçlarına götürüp onları tatlı tatlı, uzun uzun okşadı.

— Denise, bana gerçekten yardım etmek istiyor musun? Dinle. Benim yalnız kalmam gerek. Ne yaparsın? Bu benim suçum değil... Kendimi kötü hissettiğimde yalnız, bir köpek gibi yapayalnız acı çekmem gerek. Bana iyi gelen bu... Benim yüzümden, sandığın kadar büyük de korkunç da olmayan dertlerim yüzünden acı çektiğini görmek istemiyorum. Hayır canım!... Bunlar da geçecek, hem de çabucak. Bak senden birkaç gün, sadece birkaç gün istiyorum... Ama yalnız olma-

lıyım, tamam mı Denise, yapayalnız?... Bana acı... Yoksa çıldıracağım! Sitemlerin, endişen... Artık dayanamıyorum, Denise, ben de dayanamıyorum artık... İzin ver derdimi istediğim gibi çiğneyeyim, şarap mayalar gibi mayalayayım... Sonra her şey yoluna girecek... İyileşmiş olacağım. Bana ister hasta ister deli de, ama beni yalnız bırak!

Yves yavaş yavaş hummalı bir asabiyetle konuşmaya başlamıştı ve nitekim tam o anda bir hastanın bir bardak soğuk su veya meyve istemesi gibi yalnız kalmak istiyordu. Elleri ve dudakları tir tir titremekteydi.

Yüzü hafif solmuş olan Denise ayağa kalkmıştı. Yüzünü pudraladı, şapkasını taktı. Hiçbir şey söylemiyordu; Yves'in yüzüne bakmıyordu. Yves içinde hafif korkuyla karışık belli belirsiz bir vicdan azabı hisseder gibi oldu.

— Denise, diye mırıldandı daha yumuşak bir sesle, ben sizi ararım, olmaz mı?

— Nasıl isterseniz, diye cevap verdi Denise.

Yves'in gözlerine bakmaya cesaret edemiyor, bir anda hıçkırıklara boğulmaktan korkuyordu. Yves tokat atmış olsa canını bu kadar yakamazdı. Peki ama anlıyor muydu bari? Onu itmiş, kovmuştu... Kalbinde incinen sevgisi bir tür vahşi ve derin hınçla karışıyordu. Yves ise ona sakince bakarak şöyle diyordu: "Beni anlıyor." Denise sessizce elini uzattı.

Yves Denise'in elini öptü, sonra onu kendine çekip sıkı sıkı kucaklayıp öptü. Denise karşı koymadan hareketsiz durdu. Yves onu dudaklarından öpmek istediğinde ise onu hafifçe itip kapıya doğru yürüdü.

Yves:

— O halde anlaştık, değil mi? dedi. Birkaç gün içinde... Ben arayacağım...

— Evet, evet, rahat olun, diye mırıldandı Denise.

Ve çıkıp gitti.

Tek başına kalan Yves bir an sonsuz bir bunaltı hissetti. Hatta kapıya davranacak oldu. Fakat bundan vazgeçip iç çekti: "Neye yarar?" Ve sessizce pencereye yaklaştı. Denise'in

hızlı hızlı uzaklaştığını gördü. Erkekler geçerken dönüp ona bakıyordu. Denise sokağın köşesini dönüp gözden kayboldu.

İşte o zaman Yves Pierrot'yu çağırdı ve onunla birlikte büyük bir koltuğa oturdu. Etraf karanlık ve sessizdi... Yves'in üstüne yavaş yavaş buruk bir sükûnet çöktü...

20

Denise Yves'i göremeden, ondan hiçbir haber almadan iki gün geçti.

Cumartesi sabahı Jessaint karısına otomobili alıp sık sık yaptıkları gibi iki günü taşrada, Etampes civarında sahip oldukları ve aşağı yukarı yüz elli sene önce bir mültezimin işret mêkanı olan evlerine gitmeyi teklif etti. Taşraya bayılan Denise o güne kadar kocasıyla birlikte o eve gitmeyi daima memnuniyetle kabul etmişti. Ancak bu kez bahane bulma zahmetine bile girmeden teklifi reddetti: Yves'in gün içinde telefon edeceğinden emindi.

Jessaint ısrar etmedi. Birkaç zamandır ne zaman karısıyla konuşsa rahatsız, mutsuz bir havaya bürünüyordu. Benim hayatımda bir sır sakladığını tahmin ediyor, diye düşünüyordu Denise. Fakat hiç şüphe yok, bu sır her ne olursa olsun, kocası bunun derinine inmemeyi tercih ediyordu. Jessaint, kimi fazla dürüst insanların başkalarının yalan söylediğini, kandırdığını görünce kapıldığı rahatsızlığın, utancın aynısını hissediyordu. Sonuçta hafif iç geçirip Denise'i alnından öptükten sonra tek başına gitti. Ve bu güçlü kuvvetli, iyi kalpli, fakat zaman zaman zora başvurabildiğini de bildiği adamın kaderine boyun eğmiş iç çekişi Denise'in kalbinde başlarda pek de acıtmayan, fakat acısı zamanla yavaş yavaş, mutlaka artan o küçük, sinsi yaralardan birini açtı.

Öte yandan onun gitmesine engel de olmamıştı. Evlilik bağı, yavaş yavaş yıpranmakta olan iki farklı sicimden yapılmış bir düğüm gibi fark ettirmeden çözülmekteydi. Denise bunun son derece farkındaydı. İçini kaplayan ümitsizlik, örneğin evimizin yanışını sanki bize ait değilmişçesine kaygısızca izlediğimiz rüyalardaki güçsüzlüğe benziyordu.

Jessaint evden ayrılınca Denise Francette'in odasına gitti. Onu şevkle öptü; sağlığını sordu; hatta küçük kızın yanakları şeftali gibi tombul tombul olsa da onu zayıflamış, solmuş buldu. Küçük kollarını, beyaz kısa elbisenin altındaki küçük çıplak bacaklarını öpücüklere boğdu; dizlerinde ve pembe dirseklerinde gördüğü morlukların, çiziklerin nedenini sordu. Bir an dadıyı yollayıp akşama kadar France'la bizzat ilgilenmek istedi. Bu küçük varlıkların nice illete iyi geldiği söylenirdi... Hem sonra bu oda o kadar aydınlık, o kadar neşeliydi ki. Masanın üstünde, güneşte Francette'in iri siyah kedisi uyumaktaydı; Denise'i görünce ayağa kalkıp sırtını dikleştirmeye, sonra tüylü ve pençeli uzun patilerini arka arkaya öne doğru uzatmaya tenezzül etti...

Fakat Francette'e bir önceki gün yeni bir trotinet hediye edilmişti. Küçük kız hemen annesinin kollarından sıyrılıp oyuncağına koştu. Denise onun günün geri kalanını bununla geçireceğini anladı. Francette bütün oyunlarına kendini bir tür tutkuyla kaptırırdı. Denise onu dizlerine oturtmak, bu küçük bedenin tatlı sıcaklığını biraz daha yakınında tutabilmek için ona masal anlatmak istedi. Fakat çabası onu öfkeyle ağlatmaktan başka bir işe yaramadı. Matmazel France çok inatçı bir çocuktu. Denise odadan çıkmak zorunda kaldı.

Denise bütün gün bekledi; fakat Yves ortalarda görünmedi, herhangi bir yaşam belirtisi de vermedi. Akşam geç saatlerde Denise hâlâ başı ellerinin arasında telefonun başındaydı. Gece yarısına doğru kendini yatağa attı ve endişe dolu, kötü bir uyku uyudu. Ertesi gün hava çok güzel olduğundan Francette'i kahvaltıdan hemen sonra dadısıyla bir-

likte Pré-Catelan'a* yolladı ve günü geçirmek için ümitsizce bir meşgale aramaya koyuldu. Bütün arkadaşları şehirden ayrılmıştı; Parislilerin cumartesiden pazartesiye şehri kitleler halinde terk ettikleri sezondu bu. Madam Franchevielle her yıl olduğu gibi çoktan Vittel'e gitmişti bile. Denise tek başına geçireceği öğleden sonrayı düşününce neredeyse dehşete benzer bir hisse kapıldı. Sık sık olduğu gibi inatçı ümidinin yerini ani bir çöküntü almıştı; artık sevgilisinin söz verdiği gibi telefon etmesini beklemiyor, en azından beklememeye çalışmak istiyordu. Belki bin kez içinden Yves'e yazmak, gidip onu görmek, onunla konuşmak geçti. Fakat ona itaat etmeme fikri içinde mantıksız bir tür korku uyandırıyordu. Onu o kadar iyi tanıyordu ki. Eğer kendisini yalnız bırakmasını rica etmesine rağmen onu rahatsız ettiğini görürse, diye düşünüyordu Denise, bir anda her şeyi bitirebilir. Bu alıngan, tuhaf adamın sağı solu belli olur muydu hiç? Denise yapılacak tek bir şey olduğunun farkındaydı: Sabırla Yves'in kendi tabiriyle derdini –bu her ne idiyse– şarap mayalar gibi mayalamasını beklemek. Yalnızlığın sakinleştirdiği bu erkek acısı ile kendi seven kalbi arasında ne de büyük bir fark vardı! Tanrım, Denise'in başına kötü bir şey gelecek olsa Yves'in varlığı, tek bir sözü, el hareketi onu nasıl da teskin eder, yatıştırırdı... Fakat elden ne gelirdi? O böyleydi işte... Denise'in kendisini evinden gönderen Yves'e karşı başlarda hissetmiş olduğu hınç bir tür buruk boyun eğişe dönüşmüştü. Bu böyleydi. Denise'de aşkın o istemli körlüğünden vardı. Bir tür hararetle o günü nasıl geçirebileceğini düşünmeye koyuldu. Zira burada, bomboş dairede yapayalnız kalmak gücünü aşan bir şeydi. Pek çok arkadaşına telefon etti, kimse Paris'te değildi. Birden bir zaman önce annesiyle arasında geçen sohbeti hatırladı. Ve kendi sözlerini duyar gibi oldu: "Yapabileceğim en aklı başında hareket Yves'i aldatmak olurdu... Sizin deyiminizle onu bunaltan bu aşkı iki insan arasında paylaştırdığım takdirde doğru ölçüde olacaktır."

---

* Jardin du Pré-Catelan, Boulogne Ormanı'nda yer alan botanik bahçesi. (ç.n.)

Denise salonun ortasında ayakta duruyordu. Sıcak havanın ve tozun salona girmesini engellemek için kapatılmış olan kepenklerin arasından azıcık güneş altın renkli toz misali içeri sızıyordu. Denise buklelerini sertçe salladı: "Bu böyle devam edemez, hayır, bu böyle devam edemez," dedi tekrar tekrar. Aynada solgun küçük yüzünü fark etti ve neredeyse kendi bakışından korkttu. Yüksek sesle "Çok mutsuzum," dedi ve gözyaşının olmadığı kısa, kuru bir hıçkırıkla sarsıldı. Mekanik hareketlerle pencereye gidip kepenkleri açtı ve orada, pencere aralığında çökmüş bir halde, gözlerini kasvetli bakışlarla güneşte ışıl ışıl parlayan kaldırım taşlarına dikerek durdu. Tam o sırada evinin karşısında küçük bir otomobil durmuştu. Denise biraz öne eğilince kuzeni Jean-Paul Franchevielle'in arabasını tanıdı. Hizmetkârı çağırmak ve ona ziyaretçi kabul etmemesini söylemek için elini zile atacak oldu. Fakat buna vakit bulamadı; kendi ziliyle giriş kapısının zili neredeyse aynı anda çaldı. Holde Jaja'nın sesini duydu ve akabinde kuzeni eşikte belirdi.

— Yalnız mısın, Denise?

— Gördüğün gibi.

Denise kuzeninin ince, hafif sivri içoğlanı yüzüne hoşnutsuzca bakıyordu. Jean-Paul ona takılıp dururdu. Fakat bu kez Denise'in çöküк gözlerinden, sağlıksız yüzünden bahsetmekten kaçındı ve şöyle demekle yetindi:

— Dün sabah Paris kapılarında karşılaştığım kocan bana Etampes'a sensiz gideceğini söyledi.

— Doğru. Peki ya sen, bu sıcakta Paris'te ne işin var?

Jaja tereddüt etti, sonra dudaklarının kenarında asabi insanlara tokat atma isteği veren o küçük, incecik sırıtışıyla cevap verdi:

— Seni görmek için kaldım desem, bana inanmazsın herhalde?

— Herhalde, dedi Denise. Her ne kadar istemese de Jaja'yla birlikteyken on beş yaşında kullandığı telaffuz tarzına ve sözcüklere, o sırada Janson-de-Sailly'de* eğitim gören genç

* Paris'te ünlü bir lise. (ç.n.)

kuzeninin ses tonunu ve davranışlarını taklit etmekten keyif aldığı zamanlara dönüyordu. Jaja zorla güldü.

— Görüyorsun işte.

Denise kanepeye oturmuştu.

— İçecek bir şey alır mısın? diye sordu.

— Elbette. Birkaç likör, brendi ve bolca buz getirt.

Jaja çoktan en sevdiği noktaya, yerdeki yastıkların üstüne yerleşmişti bile.

— Hatırlar mısın Denise, diye sordu, çalışma odasında nasıl kokteyller yapıp sıralarımızın içine saklardık?

— Hatırlıyorum... Taşra evindeki çalışma odamız...

— Pencereden atlayıp parka kaçardık...

— Saklandığımız söğüt oyuğunu hatırlıyor musun?

— Peki ya aşırı gıcırdayan salıncağı?

— Peki ya sırf ayaklarımızı ıslatıp eğlenmek için günde yirmi kere geçtiğimiz dereyi?

— Peki ya değirmeni? Dik merdivenden tavan arasına kadar tırmanıp un çuvallarının arkasına saklanmalarımızı hatırlıyor musun?

— Tam bir erkek Fatma'ydım... Francette de bana benzeyecek...

— Kızın nerede?

— Pré-Catelan'da.

Jaja çocukluk hatıralarını canlandırırken ne yaptığının gayet farkındaydı. Denise geçmişteki en önemsiz şeylere karşı bile ateşli bir şefkat duyardı. Nitekim hemen yumuşamış, yüzünde Jean-Paul'ün çok iyi bildiği o coşkulu ve duygusal gülümseme belirmişti.

İşte tam o anda Jaja sordu:

— Birini mi bekliyorsun?

Denise bir an tereddüt etti, sonra hayır, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Jaja şöyle bir teklifte bulundu:

— Seni otomobille bir tur atmaya çıkarmamı ister misin?

— Jaja, yoksa kız arkadaşın seni ekti mi?

— Sen onu düşünme... Geliyor musun?

— Nereye?

— Nereye istersen. Paris dışına mesela?

— Yok olmaz, ya birilerine rastlarsak?

— Ne olmuş rastlarsak?

— Jacques bundan hoşlanmaz. Anlıyorsun ya? Dün onunla gitmeyi reddetmiştim de.

— Doğru. O zaman Paris'te bir yerlere gidelim? Bak mesela ormana*, kızını kucaklamaya gidelim?

— Çok isterim, diye razı oldu Denise.

— Hadi şapkanı tak, mantonu giy.

Denise oda hizmetçisini çağırdı. Hizmetçi mantosunu giymesine yardım ederken ona şöyle fısıldadı:

— Biri telefon ederse ona akşam yemeği için döneceğimi, tekrar aramasını söyleyin.

— Hanımefendinin içi rahat olsun.

Jean-Paul masanın üstünde duran bir çiçek demetini var gücüyle kokluyor numarası yapmaktaydı.

Arkasına döndü.

— Hadi, acele edelim, çabuk çabuk...

Otomobile bindiler. Arabasıyla aşk yaşayan Jean-Paul onu övmelere doyamıyordu.

— Saint-Cloud'ya kadar uzanırsak virajları nasıl aldığını sen de göreceksin. Hem sonra sürüşü öyle yumuşak ki... Tam bir mücevher, Denise, sana öyle diyeyim...

Sıcak rüzgârın yüzünü kamçılamasına izin veren Denise cevap vermiyordu. Mavi gökyüzünün çatıların üstünde yepyeni ipek bir kumaş gibi uzandığı, tek bir gölgeli kıvrımın dahi olmadığı o harikulade Paris pazarlarından biriydi. Kaldırımlar yüzlerinde sakin, huzurlu bir hoşnutluk ifadesiyle ağır ağır dolaşan küçük burjuvalarla doluydu. Sadece onların bu telaşsız tavrına bakmak bile bugünün bir tatil günü olduğunu ve hepsinin bir hafta boyunca harıl harıl çalıştıktan sonra bu güzel günü, bu güneşi, taze güllerin kokusunu hak etti-

* Boulogne Ormanı kastediliyor. (ç.n.)

ğine içtenlikle kani olduğunu anlamaya yetiyordu. Bütün bu mert insanlar güzel insanlar değillerdi, hatta iyi giyimli de değillerdi; fakat sade mutlulukları, huzurları gelip geçene de sirayet ediyor gibiydi. Denise onlara bakarken gülümsüyor ve içini çok hoş, sebepsiz, tuhaf bir dinginlik kaplıyordu.

Jean-Paul de bunu fark etmişti.

— Bütün bu yüzler seni pek eğlendiriyor bakıyorum? dedi.

— Evet, eğlendiriyor... Jean-Paul, daha yavaş sür... Neden bilmem, onlara bakmayı seviyorum...

Jean-Paul Denise'in sözünü dinledi. Ormana yaklaşıyorlardı; kalabalık gitgide artıyordu. Kara kehribar rengi şapkaları, eski püskü ipek elbiseleriyle şişman kadınlar, nankör işlerle yıpranmış zayıf erkek yüzleri, beyaz önlüklü küçük kızlar, denizci üniforması giymiş oğlan çocukları vardı... "Ne mutlu kıt akıllılara!" diye düşündü Denise ve öteden beri bildiği bu küçük cümle, günlük uğraşlarını cesurca yerine getiren bütün bu alçakgönüllü insanlar için söylendiğinde gözünde çok ince, çok derin bir anlam kazandı.

Jean-Paul sordu:

— Madem seni bu kadar eğlendiriyorlar, seni tepeye* götürmemi ister misin? Bahse varım oraya hiç gitmemişsindir? Bu tür yerleri bir tek yabancılar biliyor...

— Bir gece Clarkes'larla *Lapin Agile*'e** gitmiştim.

— Asıl gündüz gözüyle görmek gerek.

— Gerçekten mi?

— Emin ol. Oraya gitmek ister misin? Pré-Catelan'da Hispano-Suizalarının içinde bir sürü güzel hanımefendiden başka bir şey görmeyeceksin. Hem Francette'in sana ihtiyacı da yok... Ona kur yapan biri varmış, bana söyledi... Küçük bir erkek arkadaşı varmış, ona arpa şekeri hediye etmiş. O da şekeri alıp başka bir oğlana vermiş. Çoktan kadın olmuş bile. Onu rahatsız etmiş oluruz...

— Ben de öyle düşünmeye başladım, dedi Denise iç çekerek. Elden ne gelir? Hayat... Şimdilerde trotinetini benden

---

* Montmartre Tepesi kastediliyor. (ç.n.)

** Tam adı *Au Lapin Agile*, Montmartre'da ünlü bir kabare. (ç.n.)

çok seviyor... Daha ileride, –çok yakında– bir erkeği benden daha çok sevecek...

— Çok bunalımsın, Denise, hani sanki...

— Hayır, hiç de değil...

Jean-Paul ters yola sapmıştı bile. Şimdi Montmartre'a doğru hızla ilerlemekteydiler. Birkaç dakika boyunca Jaja kendini şehir içinde çılgın bir süratle araba sürmenin keyfine kaptırdı. Kısa sürede Lamarck metro istasyonuna geldiler.

Jean-Paul küçük bir kafenin önünde durdu. Tekrar tekrar kornaya bastığını duyan patron üstünde sadece gömleğiyle dışarı çıktı.

— Siz miydiniz, günaydın, beyefendi... Arabayı bana mı bırakacaksınız?

— Her zamanki gibi.

— Bir içki alır mıydınız, hanımefendi? dedi patron gülümseyerek.

Denise sevinçle kabul etti. Adam Jean-Paul'e göz kırparak fısıldadı:

— Güzel kız.

— Bütün o basamaklar* gözünü korkutmuyor mu?

— Hiç olur mu canım.

Denise hafif adımlarla tırmanmaya başladı. Açık renkli, geniş mantosu arkasında dalgalanıyor, antik kumaşların zarif kıvrımlarını andırıyordu.

Tepeye vardıklarında soluklanmak için durdu.

— Jean-Paul, burası serinmiş...

Bu doğruydu. Montmartre tepelerinde görece temiz bir hava esmekteydi. Denise bulundukları küçük platformun etrafını çevreleyen çite yaklaşıp eğildi. Ayaklarının altına serilmiş şehri hafif bir sis kaplamıştı, fakat yaldızlı buharın içinden Invalides'in** kubbesi ile Eyfel Kulesi'nin incecik iskeleti

---

* Montmartre Tepesi'ne iki yüz yirmi iki basamaklık bir merdivenle (veya füniküler) çıkılmaktadır. (ç.n.)

** Paris'te Napolyon'un mezarının da yer aldığı, askeri müzelerden ve katedralden oluşan ünlü tarihi anıt. (ç.n.)

parlıyordu. Şehrin boğuk ve karmaşık uğultusu Denise'in kulağına kadar ulaşıyordu.

Jaja Denise'in yanına geldi ve tırmanmaya devam ettiler. Eski siyah evler, dar ve küçük sokaklar güneşte kızmıştı; yokuş yukarı uzanan, çakıl taşlarıyla kaplı kaldırımın her iki tarafından serin gürültülerle dereler akmaktaydı. Üstü başı çamurlu, sarı renkli köpekler hiçbir şeye aldırmadan yolun ortasında uyuyordu.

— Başka bir yerde buna benzer köpekler gördün mü hiç? diye sordu Jean-Paul, basset, barbet, mastif kırması belirsiz bir ırka mensup bir tanesini işaret ederek.

— Poulbot'nun* çizimlerinde.

— Doğru... Yumurcuklar da aynı, dedi Jean-Paul önlükleri rüzgârda uçuşan, kasketleri küçük, sivri kafalarına yapışmış bir grup çocuğu göstererek.

Tertre Meydanın'da ahşap masaların etrafında aileler oturmuş nar şurubu içiyordu. Jean-Paul ile Denise de aralarına oturdu. Gökyüzü yavaş yavaş kararıyor, etrafa taşradaki gibi belli belirsiz bir leylak kokusu yayılıyordu. Önlerinden ilk komünyonundan çıkmış küçük bir kız geçti; başındaki beyaz tüller batmakta olan güneşte altın, pembe renklerde parlıyordu. Kızın arkasında gök mavisi elbiseler giymiş, başlarına kâğıttan çiçekler takmış, ellerinde kocaman açmış, ciyak ve masum pembe renkte kocaman birer gül tutan ciddi yüzlü iki küçük kız yürüyordu. Kızlar geçip gittiğinde Sacré-Coeur'ün** çanı çalmaya başladı.

Jean-Paul köpüklü şarap sipariş etmişti ve şimdi ikisi de susuyor, kadehlerini dudaklarına götürmeden önce havada tutup güneşin şarabın içinde ışıldattığı altın renkli incileri uzun uzun seyredikten sonra yavaş yavaş içiyorlardı. Denise sordu:

— Sanki buraya sık sık geliyor gibisin?

— Ara sıra...

---

* Francisque Poulbot (1879-1946), Fransız afiş ressamı, çizer. (ç.n.)

** Montmartre'da yer alan ünlü bazilika. (ç.n.)

Denise gülümseyince Jean-Paul ciddi bir sesle altını çizdi:

— Ama yalnız...

— Aman.

— Tabii yalnız, huzur bulmanın en iyi yolu bu... Arabamı alıyorum, tepeyi tırmanıyorum, buraya oturuyorum... Hiçbir şey düşünmüyor, mutlu oluyorum...

Denise ona biraz hayretle baktı.

Jean-Paul sordu:

— Neye şaşırdın?

— Sana. Seni sürekli havai, hareket halinde sanırdım...

— İnsanları görünüşlerine göre yargılamamak gerek, kızım...

Jean-Paul kadehini ağır ağır bitirdi, ardından bir sigara yakıp kendini iskemleye bıraktı ve sustu. Bu sessizlik Denise'i neredeyse hayal kırıklığına uğratmıştı; belli belirsiz başka bir şeyin hayalini kuruyordu. Fakat Jaja umursamaz, hafif alaycı bir tavırla sigara içmeye devam ediyordu. Denise kendine şarap koyup bir dikişte bitirdi. Şarap hafif ve soğuktu. Etraflarında meydan yavaş yavaş boşalmaktaydı. Akşamın enfes huzuru onları sarıp sarmalıyordu.

— Hava çok güzel, dedi Denise yüksek sesle, gözlerini yarı kapatarak. Hafif rüzgâr yanaklarını okşuyordu; şarap uzuvlarını hafif uyuşturmuş, başını döndürmüştü. Belli belirsiz bir gülümsemeyle tekrarladı:

— Hava çok güzel...

Sonra birden şaşırdı:

— Şu işe bak, sanki daha iyi gibiyim... Hani bir yara birdenbire acı vermemeye başlar da tamamen istemdışı bir kaygı hissederiz ya, işte biraz öyle bir kaygı var o kadar.

"Bu çok tuhaf, daha iyiyim..."

Denise, sanki yüreğinde gerçekten bir yara varmışçasına ihtiyatla nefes aldı. Göğsüne sert bir yumru oturmuş gibi hissettiren şey âdeta eriyip yok olmuştu. Denise ikinci defa daha derin bir nefes aldı. Sonra eliyle alnını sıvazlayarak mırıldandı.

— Bu çok aptalca... Sanırım biraz sarhoş oldum...

— Dedikleri gibi, Alsace şarabı şişede durduğu gibi durmaz, dedi Jean-Paul.

Bu sırada Denise güçlükle dikleşmişti.

— Eve dönelim, olmaz mı Jaja, saat geç oldu...

Jean-Paul hiç itiraz etmeden hizmet eden kızı çağırıp hesabı ödedi. Fakat aşağıya inerlerken Denise'e bir teklifte bulundu:

— Hadi girip Frédé'ye merhaba diyelim...

Dik yokuşlu sokakta *Lapin Agile*'in olduğu küçük, eski ev seksenlik bir dilenci kadın gibi tamamen pörsük ve bitik duruyordu. Evin duvarları saygın bir kir tabakasıyla kaplanmıştı.

Bir köy kahvesi bahçesi gibi cansız çalılar ekilmiş bahçenin ucunda bir bankın üstünde yaşlı Frédé uyumaktaydı. Evcil bir saksağan brendi kadehinin dibinde unutulan kirazları gagalıyordu.

— Dostunu bırakalım uyusun... O kadar huzurlu bir hali var ki.

Bu sırada durdular. Alacakaranlık ağır ağır, âdeta istemeye istemeye çökmekteydi. Her şeye eşsiz bir sükûnet hâkimdi.

— Alman masallarındaki iyi kalpli cadının evi bu, dedi Denise.

Bir yerlerde eski bir duvar saati çaldı, ağırbaşlılıkla ve yavaş yavaş, tane tane sayarak.

Oradan ayrıldılar.

Bistronun önünde arabalarına bindiler. Fakat henüz on metre yol almamışlardı ki otomobil duruverdi. Jaja başını kaportaya daldırdı, sonra ümitsizlik dolu bir küfürle dışarı çıktı.

— Ne var?

Jean-Paul açıkladı:

— En az kırk beş dakikalık işi var...

— Ama saat çok geç oldu, dedi Denise endişeyle.

Jean-Paul düşünüyordu. Nihayet kararını verdi:

— Neyse ne yapalım. Arabayı Chose Babaya, kafenin patronuna bırakırım. Küçük bir garajı var. Yarın tekrar gelirim. Taksiyle dönelim.

Fakat söylemesi kolaydı. Bir taşra meydanı gibi ıssız ve sakin sokakta boğazlarını yırtarcasına haykırsalar bile nafileydi, tek bir taksi dahi haykırışlarına cevap vermezdi. Ancak on dakika kadar sonra bir at arabası geçti. Kocaman tekerlekleri üstünde eski bir at arabasıydı bu, geniş kaputlu arabacısının da tırıs giden zayıf atının da başları öne eğikti. Akşamleyin uykuya dalmış evlerin arasında bu eski moda at arabasında belli belirsiz bir hayalet havası vardı.

Jaja ve Denise aynı anda haykırdılar:

— Buna binelim...

— Sanki Yvette Guilbert* devrinden, 1880'lerden fırlamış gibi, dedi Jaja eğlenerek.

Arabacı atını kamçılamış, at dörtnala niyetine bir çeşit çifte attıktan sonra derhal eski yavaş yürüyüşüne dönmüştü. Arabacı da yeniden uykuya dalmış görünüyordu. Dar arabanın içinde birbirlerine sarılmış halde oturan Denise ile Jaja tek kelime etmiyordu. İkisi de tatlı bir rehavete kapılmış gibiydi. Sokaklar, meydanlar sanki çok yavaş bir şekilde önlerinden geçip gidiyor, gözden kayboluyordu; sokak lambaları bir an parıldıyor, ardından geniş karanlık şeritler geliyordu. Atın nal sesleri kaldırım taşlarını dövüyordu.

Jean-Paul Denise'in elini tuttu.

— Uyuyor musun?

— Hayır.

Jean-Paul Denise'in küçük çıplak elini tutmaya devam etti. Denise elini çekmedi. Buna ne gerek vardı ki? Biraz sonra Jean-Paul "Geliyoruz," dedi. Ve öne eğilip dudaklarını Denise'in bileğine yapıştırdı. Denise bir şey demedi. Jean-Paul sık sık elini öperdi zaten. Fakat bu kez öpücük ısrar ediyor, uzuyordu. Denise, letafetten yoksun olmayan bulanık bir rüyada gibi kendini bırakmıştı...

---

* 1865-1944 tarihleri arasında yaşamış Fransız kabare şarkıcısı, oyuncu. Guilbert'in 1888 tarihli *Le Fiacre* (*At Arabası*) adlı ünlü bir şarkısı vardır. (ç.n.)

At arabası durdu. Jean-Paul Denise'in inmesine yardım ettikten sonra her zamanki gibi, sakin sakin ondan izin istedi.

— İyi akşamlar, Denise, tatlı rüyalar...

— Sağ ol... sana da, dedi Denise biraz zorla gülümseyerek.

Denise eve döner dönmez oda hizmetçisini çağırdı.

— Marie, kimse telefon etmedi mi?

— Hayır, hanımefendi, ama size bir "mavi"* geldi.

Denise ani ve müthiş bir kalp çarpıntısıyla notu kaptı; Yves'in el yazısını tanımıştı. Sadece birkaç cümle yazılıydı.

Söz verdiğim gibi telefon edemediğim için affedin fakat o kadar keyifsizdim ki bu imkânsızdı. Yine de bu akşam, eğer müsaitseniz, *gelin. Sevgiler*

Y.

Bir de not vardı: "*Lütfen kızmayın, küçük Denise.*"

"Doğru ya. O işaret vermeye tenezzül ettiğinde benim hemen koşup gitmem, üstüne bir de gülümsemem gerek," diye düşündü Denise.

Denise Francette'i sordu, çabucak yemek yedi ve çıktı.

— Eğer beyefendi benden önce dönerse, sinemaya gitti dersiniz.

Yves sigara içerek Denise'i bekliyordu. Bir haftadır başka bir şey yaptığı yoktu. Vendômois'dan hâlâ ses çıkmamıştı. Fakat duyduğu endişe aşırı raddeye ulaşması nispetinde körelmişti. Yves yeniden karakterinin özünü oluşturan bir tür kayıtsızlığa kapılmıştı. İçinde gökten mucizevi bir yardım düşeceğine dair belli belirsiz bir umut vardı.

Denise'in sitem etmesini, gözyaşı dökmesini, sorular sormasını bekliyordu. Onu son derece sakin, umursamaz ve yumuşak başlı, genellikle üstüne diktiği kaygı dolu gözlerinde hiç tanımadığı tuhaf bir bakışla görünce şaşırdı. Seviştiler.

* 1960'lara kadar Paris'in altına döşenmiş pnömatik tüpler aracılığıyla insanların birbirleriyle attıkları küçük notlar. Bunlara kağıdın renginden dolayı mavi deniyordu. (ç.n.)

Yves'in Denise'in kollarında bir tür nisyan aradığı belliydi; fakat Denise onda veya kendisinde bir şey kolluyormuşçasına soğuk ve dikkatli duruyordu. Tam gidecekken Yves onu tutup öptü.

— Denise...

— Bu akşam beni seviyor musun? diye sordu Denise küçük tuhaf bir tebessümle.

— Evet.

Denise yine sordu:

— Uslu muydum bari?

— Hem de çok, dedi Yves alçak sesle.

Sonra daha derin bir sesle ekledi:

— Seni işte böyle seviyorum, böyle olman gerek...

— Ah!... O zaman şimdi mutlusun?... Rahat rahat uyursun ha?

Yves gülümsedi.

— Öyle sanıyorum... Ya sen?

— Oh tabii, ben de...

— Ne güzel... Güle güle, sevgilim...

21

Ertesi ve bir sonraki günler Denise için tuhaf şekilde hızlı geçti. Jessaint telefon edip Etampes'ta bir hafta kalacağını haber vermişti. Kahvaltıdan hemen sonra Jaja gelip Denise'i alıyor ve küçük, hafif otomobille Versailles veya Saint-Germain taraflarına gidiyorlardı. Güneşte kavrulan yollar boyunca çılgınlar gibi yol alıyorlardı. Bir defasında ikindi kahvaltısı için Ville-d'Avray'de, alacakaranlıkta pembe gölgelerle donuklaşan yuvarlak göletin kıyısında, bir başka defa ise Saint-Germain'in yemyeşil taraçalarında durdular. Denise yol arkadaşının gözlerinin yumuşadığını görüyor, o incecik, ısırıcı dudaklarından bir türlü çıkaramadığı coşkulu sözleri tahmin ediyor ve çok eğleniyordu. Bu durum hayatının bu anlarına keskin ve sert bir tuz tadı katıyordu. Yves'in hatırası bir an bile aklından çıkmasa da, bu hatıra ruhunun derinliklerinde tıpkı üstü örtülü bir portre gibi puslu ve silinmiş bir halde yatıyordu ve Denise bunun büyük yorgunlukları takip eden bir istirahat gibi tadını çıkarıyordu. Sonra hava kararmaya başlayınca yürekleri yaz akşamlarının tatlı bir acıya benzeyen o sebepsiz saadetiyle dolu olarak yavaş yavaş dönüş yoluna geçiyorlar ve eve dönüyorlardı. Denise akşam yemeğini kocasının hatırasını inatla aklından uzaklaştırarak tek başına yedikten sonra Yves'e koşuyordu. Çok

az konuşuyorlardı. Denise gerçekten de Yves'in her zaman arzu ettiği o uysal ve sessiz kadın olmuştu. Yves alnını onun çıplak omzunun ılık çukuruna gömüyor ve bu enfes gecede kayboluyordu. Denise artık onun saçlarını hiçbir şey söylemeden okşamayı biliyordu. Üçüncü günün akşamında, Yves her zamanki saatte telefon etmeyince, Denise Jean-Paul'ü çağırttı. Jean-Paul hemen koşup geldi. Denise onun her gün kendisinden bir işaret beklediğine emin oldu ve yüreği müphem bir intikamdan alınan hazza benzer tuhaf, biraz zalim bir hazla doldu. Hava güzel ve sıcaktı. Açık pencereden kapı eşiklerine oturmuş, taşradaki gibi bir evden ötekine sohbet etmekte olan kapıcıların huzurlu sesleri geliyordu. Aralıklarla esen rüzgâr civar bahçelerden birinde açmış çiçeklerin şekerli kokusunu getiriyordu.

Denise rica etti:

— Hadi ormana gidelim, olmaz mı, biraz temiz hava alalım?

Bütün gün hava korkunç bir sıcakla geçmişti. Denise sırf akşam yemeği için pijamalarını çıkarmış, neredeyse tüm günü yatağında, kapalı kepenklerin ardında uyuklayarak geçirmişti. Yanakları yeni uyanmış küçük çocuklarınki gibi hâlâ kıpkırmızı ve sıcaktı. Ona yaklaşan Jean-Paul, üstündeki hafif elbisenin aralığından Denise'in genç bitkilerin taze kokusuna benzeyen o çok özel, tatlı kokusunu aldı.

— Olur tabii, dedi hafif boğuk bir sesle.

Birkaç dakika sonra ormana doğru gitmekte olan otomobillerin arasında yol alıyorlardı. Cadde âdeta sıkışık bir kütle gibi arabayla kaplıydı; etraf benzin ve toz kokuyordu. Fakat Porte Dauphine'in parmaklıklarını geçer geçmez yüzlerine şehre kıyasla enfes bir arılıkta gibi gelen temiz hava çarptı. Gece karanlık ve yumuşaktı. Ara sıra yeşilliklerin arasına gizlenmiş restoranlardan birinin önünden geçerlerken buralardan dışarıya ışık ve müzik taşıyor, sonra yine daha açık renkteki gökyüzünü bölen dağların büyük ve siyah lekeleri başlıyordu. Etrafta ıslak ot, ağaç ve nereden geldiği meçhul

tatlı bir çiçek kokusu vardı. Fakat gece ilerledikçe çimlerden, hatta yoldan da bir çeşit sis yükselmeye başladı. Bu sis süt gibi kesif ve bembeyazdı. Yarış pistlerinin* orada Denise ile Jean-Paul âdeta büyülenmiş gibi durdular. Etraflarında, dört bir yanda duman veya hafif kar gibi görünen zerreler ağır ağır topraktan göğe doğru yükseliyordu; ağaçların tepeleri âdeta bir süt denizinden fırlıyor gibiydi. Denise küçük bir kız çocuğu gibi ellerini uzattı:

— Ah! Sanki tül gibi...

— Peri tülleri, dedi Jaja, değil mi?

Ve alçak sesle "Değil mi?" diye tekrar edip Denise'e doğru eğildi. Denise onun gözlerinin ve dişlerinin ışıldadığını gördü.

— Yapma, dedi zayıf bir sesle.

Arkasından ne geleceğini biliyordu. Fakat karşı koymak da istemiyordu... Bir öpücük, hem de böyle bir gecede bir sigaradan, bir meyveden, susuzluğu gidermese de bastıran bir yudum soğuk sudan fazlası olabilir miydi ki? Denise içinde bir yankı gibi annesinin hafızasında kalan ve zamanla sinsi sinsi yer etmiş sözlerini duyuyordu: "...Kadın bir dost edindi. Sevgili değil. Bir dost. Sonra yavaş yavaş bundan zevk almaya başladı..."

— Yapma, diye tekrarladı Denise, Jean-Paul herhangi bir hamlede bulunmadan.

Ve öpücük geldi.

Denise "Ah!" dedi ve başını pek çok kez çevirdi. Fakat açgözlü, genç dudaklar onunkilerle birleşiyor ve Jean-Paul'ün boğuk sesi mekanik şekilde fısıldıyordu:

— Seni seviyorum, seni ne kadar sevdiğimi bir bilsen...

Ve sonra:

— Peki ya sen?

— Hayır, dedi Denise.

Kısa bir sessizlik. Sonrasında:

— Önemi yok.

---

* Boulogne Ormanı'ndaki ünlü Longchamp Hipodromu. (ç.n.)

Denise söylenenleri anlamadan duyuyordu. Jean-Paul dudaklarını uzun uzun, yavaş yavaş öpüyor, onları ihtiyatla, âdeta tadı meçhul bir meyvenin tadına bakar gibi tadıyordu.

Bu sırada etraflarına birkaç otomobilin daha gelip durduğunu fark etmemişlerdi. Şüphesiz çoğunda sisi seyretme bahanesiyle gecenin karanlığına gizlenip öpüşen kendileri gibi çiftler vardı. Fakat kötü bir şakacının aklına farını tüm bu arabalara dikmek geldi. Arabaların her birinde belli belirsiz, birbirlerine karışacak denli bitişik ikişer siluet seçiliyordu. Vahşi ışık sisi yararak doğrudan Denise ile Jean-Paul'ün üstüne düştü. Bir anlık aydınlıkta birleşmiş yüzleri çiğ bir sahne ışığının altında bembeyaz ortaya çıktı. Şaşıran Denise aniden geri çekildi, şapkası dizlerine düştü; bu sırada bütün vücudu titriyordu: Hemen yakınında boğuk bir haykırış duyar gibi olmuştu. Fakat elektrik ışığı çoktan uzaklaşmış, karanlıkta sinsice öfkeli kadın çığlıklarının yükseldiği başka arabaları taramaya başlamıştı. Denise boşuna etrafını saran karanlığı araştırıp durdu, hiçbir şey göremedi. Yanlarındaki bir taksi birdenbire gaza basıp uzaklaştı. Bu, diğer araçları da harekete geçirdi ve hepsi dört bir yana dağıldı.

"Hayal gördüm herhalde," diye düşündü Denise.

Her şey o kadar hızla olup bitmişti ki, gözünün önündeki hayal meyal imge de neredeyse akabinde yok olup gitmişti. Ormanı bir kez daha turladılar ve serin, küçük bir ağaçlıklı yolda Jaja Denise'i tekrar öptü. Fakat Jaja dudaklarını yukarıya uzatıp da yanağında Yves'in en sevdiği noktayı öpmek istediğinde Denise mantıksız, içgüdüsel bir el hareketi yaptı.

— Hayır, orası olmaz...

Jaja ona şaşırarak baktı. Denise kuru bir sesle:

— Eve dönelim, dedi.

Kendini koyveriş saatinin geçmiş olduğunu anlayan Jean-Paul itaat etti.

Denise eve döner dönmez Marie'yi çağırdı.

— Kimse aramadı, değil mi?

— Aradı, hanımefendi, diye cevap verdi oda hizmetçisi. Mösyö Harteloup aradı.

— Çok oldu mu?

— Ah, evet, neredeyse hanımefendi çıkar çıkmaz aradı.

— Bir şey demedi mi?

— Demedi, hanımefendi. Yarın arayacağını söyledi.

— Tamam, sağ ol, Marie.

Nitekim Yves o akşam, yemekten hemen sonra telefon etmişti. Oda hizmetçisinin "Hanımefendi az önce çıktı," şeklindeki cevabı onu şaşırtmış, neredeyse öfkelendirmişti. On bir aydan uzun zamandır süren ilişkileri boyunca böyle bir şey hiç olmamıştı. Denise daima orada, elinin altında, onun keyfine ve emrine amadeydi. Yves duyduğu hayal kırıklığının içinde yarattığı öfke benzeri duygudan utansa da bundan sıyrılmayı başaramadı. Bunun bir yanlış anlama olduğunu, Denise'in birazdan arayacağını umarak dairesinin içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Fakat hayır. Bu doğruydu. Denise evde değildi.

"Hay lanet, nereye gitmiş olabilir ki?" diyordu Yves kendi kendine. "Halbuki kocası daha dönmedi... Nerede olabilir?"

Sonra aklını başına topladı, zorla gülümsedi.

"Aferin bana... Zavallı küçük Denise... Ne olmuş canım, özgür kadın... Ona haber vermeden çıktığım her seferinde o bana böyle surat assa gün yüzü göremezdim..."

Fakat kendi kendine, daha doğrusu arkasına oturmuş lambanın etrafındaki sinekleri gözetleyen Pierrot'ya boşuna bunları tekrar edip duruyor, bir türlü sakinleşemiyordu. Hendaye'da Denise'in sabahtan gittiği, bütün günü gazinodan plaja onu aramakla geçirdiği günü hatırladı. Ve Denise'in kendisini Bidassoa kıyısında ağlarken bulduğu akşamı... Neden bilmiyordu, ama bu hatıra ona acı veriyordu... Sigarasını hırçın bir tavırla fırlatıp attı; sigara bir kıvılcım yağmuruyla şöminenin mermerine çarptı.

— Ben çıkıyorum, Pierrot.

Pierrot kuyruk salladı.

Yves veda niyetine onun kulaklarını hafifçe çekti ve çıktı.

Sokakta kısa bir süre yürüdükten sonra bir taksiye seslenip kendisini ormana götürmesini söyledi. Soğuk bir şeyler

içmek için Pavillon Royal'de* durmayı düşündü; fakat sütümsü sisin içindeki gece o kadar eşsiz güzellikteydi ki, şoföre Longchamp'a sürmesini söyledi. Oraya vardıklarında karanlıkta birkaç otomobil daha gelip yanlarında durdu. Hemen yakında üstü açık küçük bir arabada birbirine sarılmış bir çift hayal meyal seçiliyordu. Yves onları bir süredir izlemekteydi ki, birden farın çiğ ışığı patlayıverdi. Hemen iki adım ötesinde Denise'in yüzü belirdi; yüzü hafif arkaya devrilmişti, genç bir adam onu öpüyordu ve o da gülümseyerek buna izin veriyordu.

Denise'in aniden adamın kollarından sıyrıldığını gördü. Onun şapkasız başını, gecenin rüzgârıyla birbirine karışmış buklelerini, bu masalsı, bembeyaz aydınlıkta küçük bir heykele benzeyen narin yüzünü, ciddi ağzını, o çok sevdiği, şimdi karanlıkta baktığı yeri görmeden kendisine dikilmiş güzel ve dürüst bakışlı gözlerini de gördü.

Ve sonra bir hayal gibi her şey bir anda yok oldu.

Taksi onu çoktan göle doğru götürürken Yves hâlâ iki eliyle kapıya yapışmış, afallamış bir halde ayakta duruyordu. Arabanın bir dönemeçte ani şekilde sarsılmasıyla olayların bilincine vardı ve "Durun!" diye bağırıp taksiden indi, parayı ödedi ve yaya olarak Longchamp istikâmetinde ormana daldı. Kafasında net bir fikir yoktu; sadece demin Denise'i gördüğü yere doğru gidiyordu, sanki onu hâlâ orada bulabilecekmiş gibi. Birkaç dakika sonra durdu, yüksek sesle: "Ben de iyice şaşırdım," dedi. "O çoktan gitmiştir." Fakat görmediği ağaçlara çarpa çarpa amaçsızca yürümeye devam etti.

Yves bir an bile şüphe etmedi. Şüphe etmek istemiyordu. O felaketler karşısında asla kaçmaz, onlara aynı anda hem korkutan hem de kendine çeken bir uçuruma atlar gibi balıklama atlardı. Adam kimdi? Onu görmemişti. Dümdüz saçları arkaya taralı genç bir adamdı işte. Zaten bunun bir önemi de yoktu. Demek Denise onu aldatıyor, ona yalan söylüyor-

* Boulogne Ormanı'nda yer alan lüks bir restoran. (ç.n.)

du ha? Yves bu gerçeğin altında âdeta ezilmiş gibiydi. Ona duyduğu gözü kör güvenin ne kadar nadide, olağanüstü ve kıymetli bir şey olduğunu ancak şimdi anlıyordu. Niçin? Sonuçta o bir kadındı ve bütün kadınlar gibi yalancı ve zayıftı. Fakat onun için gerçekten de "herhangi bir kadın" mıydı? Bu; pek çok ilişkisi gibi gelip geçici bir ilişki, güzel bir yaz günü hatırası mıydı? Ona hep biraz karısı gibi davranmamış mıydı? Hendaye'da ona hâlâ genç bir kızmış gibi uzun süre saygı göstermişti. Sonrasında da ona, söylediği en küçük sözden veya yaptığı en küçük şeyden bile şüphe etmek gibi bir saygısızlıkta bulunmak aklının köşesinden dahi geçmemişti. Onun o dürüst bakışları... Fakat bu daha bir şey değildi... Belki zamanla dürüstlüğünden şüphe etmeye başlayabilirdi; fakat kendisine olan aşkından asla!.. Hatta öyle ki bu aşk üzerine kafa dahi yormamıştı. İnsan zaten sahip olduğu, daima sahip olacağından emin olduğu şeye kafa yorar mı ki? Bu yüreğinde kök salmış bir kanaat, ispata gerek olmayan bir tür birincil hakikatti. Denise'in ona olan sevgisinin baki olacağını dünyanın döndüğünü, güneşin aydınlattığını ve geceden sonra daima günün ağardığını bildiği gibi biliyordu. Onu iyileştirene vuran hasta bir çocuk gibi onu tersleyebilir, kovabilirdi, bu onun hakkıydı, o kendisine aitti. Zira şunu çok iyi biliyordu: O istediği müddetçe Denise daima orada olacaktı. Hayatında bu aşk bir lamba, hafif loş fakat gönül okşayıcı ve tatlı bir ışık gibi parlamıştı... Ve şimdi o ışık sönmüştü... Affetmek mi? Bu fikir aklına bile gelmiyordu. Neye yarardı ki? Yves'in onda sevdiği şey onun kendisine verdiği güven duygusuydu. O güzel gözleri, dudakları, ufak tefek bedeni, bunlar başkalarında da vardı; fakat hiçbir kadına ona duyduğu inancı duyamayacaktı. O halde denemeye değmezdi... Denise ölmüştü. Yves birden durdu. Amaçsız gezintisi onu gölün yakınlarına geri getirmişti. Yaklaşıp sabit ve sert bakışlarla suya baktı. Ters akıntı hafif başını döndürüp içini bulandırır gibi oldu; su hareket ediyor, zayıf bir ışıkla parlıyordu. Yves oradan ayrıldı. Kendini ormanın dışında buldu. Issız cadde boyunca yürüdü; sonra küçük bir sokağa saptı. Birden kendini çok yorgun

hissetti. Işıkları hâlâ açık bir şarap dükkânı vardı. İçeri girip bir banka çöktü ve içki istedi. Ona şarap getirdiler. Kadehini tek dikişte bitirip yeniden doldurdu. İçinde belli belirsiz bir sarhoş olma isteği vardı. Fakat ucuz şarap midesini bulandırıyordu. Kadehi bıraktı ve dirseklerini masaya dayayıp başını ellerinin arasına aldı. Bar tezgâhında oturan işçiler içki içip sohbet ediyordu. Yves ne dediklerini anlamadan onları dinledi. İnsan sesleri ona iyi geliyordu. Birden kulağına bir kelime çarptı: "Yarın."

— Ah, evet ya, yarın, diye mırıldandı.

Yıkılan bir duvar gibi bütün dertleri bir anda üstüne yığıldı. Yarın. Vendômois'dan ses yoktu. Para yoktu. Üç gün sonra vade doluyordu. Nefretlik büro. Yarın. Korkunç sıcak. Ve sonra hiçlik... Hiçbir ışık yoktu. Gece, hiçlik... Vendômois yardımına koşmadığı takdirde hayal ettiği bütün selamet yollarını âdeta kindar bir inatla tek tek bertaraf etti.

— Beyefendi, kapatıyoruz, dedi meyhaneci.

Yves mekanik hareketlerle ayağa kalktı, hesabı ödeyip çıktı. Sonra uzun uzun, orada burada amaçsızca dolaştı. Gece boyunca. Birden başını kaldırdı ve evini tanıdı. Daha sonrasında oraya nasıl geldiğini hiç bilemeyecekti. Yukarı çıktı. Antrede yere konmuş bir nesneye çarptı. Eğilip baktı. Bu bir valizdi. Jeanne uykulu uykulu mutfaktan çıkageldi.

— Beyefendi, içeride sizi bekleyen bir beyefendi var.

Yves kapıyı itti. Vendômois.

Âdeta bir rüyada gibi onun söylediklerini duydu:

— Dostum... Geç kaldıysam affet... Ama orada her şeyi iyi kötü bir düzene koyup ancak gelebildim, anlarsın ya?.. Sonra hemen trene atladığım gibi geldim... Böyle mektuptan daha kolay anlaşırız, değil mi? Hem sonra bu ay Paris'te işlerim de vardı... Bana niçin telgraf çekmedin diyecek olursan? İyi de karların içinde kaybolmuş küçük köyümde telgraf yok ki. Mektup yazsam benimle aynı sürede gelirdi... Peki ama senin neyin var? Hortlak gibi görünüyorsun... Endişelenme canım... Her şeyi çözeriz...

Yves titreyen eliyle alnını sıvazlıyor ve kendi kulağına da şaşırtıcı gelen tınısız bir sesle "Sağ ol, sağ ol," diye cevap verebiliyordu sadece. Vendômois çabucak sordu:

— Dostum?.. İyi değil misin?

— Değilim, kusura bakma, dostum.

— Mesele sadece para mı?

— Değil.

Vendômois bir el hareketi yaptı.

— Ah, demekle yetindi.

Yves minnetle gülümsedi; duyduğu merhameti bile susan erkek adabı, işte ona gereken tam da buydu. Dostuna baktı.

— Jean, dedi aniden.

— Evet.

— Ne zaman dönüyorsun?

— Bir gün sonra, saat ikide.

— Kırk sekiz saat bekleyebilir misin?

— Beklerim.

Vendômois başını kaldırmış Yves'e dikkatle bakıyordu. Yves, ağladı ağlayacak küçük bir çocuk gibi zavallı bir şekilde sırıttı.

— Jean, beni de götür.

Vendômois omuz silkti.

— Olur, dedi.

22

O temmuz sabahı Denise fazla tuhaf kaçmadan giyinip dışarı çıkabilmek için evin uyanmasını sıtmalı bir heyecanla bekliyordu. Bütün gece gözünü kırpmamıştı. Yüreğinde korkunç bir kaygı vardı ve bu kez kaygısı –heyhat!– fazlasıyla somuttu. Bir haftadır Yves yeniden ortalıktan kaybolmuştu. Denise başta bunu gayet doğal karşılamıştı. Bununla birlikte bir zaman sonra bu uzatmalı yokluk ona tuhaf gelmeye başlamıştı. İki gün bekledikten sonra nihayet ona telefon etmeye karar vermişti. Yirmi dakika boyunca zil sesinin uzun uzun evde yankılanışını dinlemişti. Cevap yoktu. İki üç kez telefon etmiş, yine ses çıkmamıştı. Bunun bir açıklaması yoktu. Denise tam dışarı çıkıp araştıracaktı ki kocası eve dönmüştü. Bütün gece kıpırdayamamıştı. Gece korkunç geçmişti. "Kesin hasta," diye düşünüyordu Denise. Yves'in bir süredir sıhhatsiz göründüğünü hatırlıyordu. Belki de bir klinikteydi? Tanrım, Tanrım, kocaman Paris'te bir yerlerde tek başına acı çektiği doğruysa, Denise dünyadaki her şeyi, kocasını, çocuğunu bırakır ona koşardı. Denise yatağına gömülmüş acı çekiyordu, titiz, ince, ağır işleyen bir işkenceydi bu... Ve gece bitmek bilmiyordu... Nihayet sabah oldu. Yan odada kocasının uyanıp sigara tiryakilerine özgü asabi öksürüğünü ve sesini duyar duymaz zili çalıp oda hizmetçisini çağırdı. On beş dakika içinde yıkanmış, giyinmiş ve sokağa çıkmıştı.

Fırtınalı, boğucu bir temmuz günüydü. Sabahın erken saatleri olmasına rağmen aşırı kızmış asfalttan sağlıksız bir buhar yükselmekteydi; ağaçlar sıcakta yanmış, kuruyup kıvrılmış, çatırdayan küçük, sarı yapraklarını döküyordu. Takside Denise dişlerini sıkmış, titreyen ellerini birbirine bastırıp duruyordu. Taksi durdu. Yves'in evine gelmişlerdi. Denise eski alışkanlıkla kapıcı locasının önünden başını eğerek geçti, birkaç sıçrayışla merdivenleri çıkıp zili çaldı. Zil net ve kuru bir sesle titreşti. Denise bekledi, fakat açan olmadı. Denise tekrar çaldı, bu sefer daha uzun. Zil sesinin odaların içinde nasıl keskin ve telaşlı yankılandığını duyabiliyordu. Fakat kapının ardında hiçbir adım sesi, hiçbir nefes yoktu. İşte o zaman kapıyı yumruklarıyla sarsmaya başladı. Gürültüyü duyan kapıcı kadın koşup geldi.

— Kime bakmıştınız, hanımefendi?

— Mösyö Harteloup? diye mırıldandı Denise.

— O gitti, hanımefendi.

Denise'in kendisine aptallaşmış gözlerle baktığını gören kadın açıklama yapma ihtiyacı hissetti:

— Artık Paris'te değil.

— Uzun süreliğine mi gitti?

— Ah evet, öyle sanıyorum... Dairesini devren kiraladı. Yarın sabah taşınacaklar.

— Nereye gitti?

Kapıcı kadın başını hayır anlamında sallamakla yetindi, ya başına dert almamak için bir şey söylemek istemedi ya da gerçekten bilmiyordu.

— Bilmiyor musunuz?

— Hayır.

— Peki, diye mırıldandı Denise.

Denise başına topuzla vurulmuş gibi sersemlemişti. Daha fazla ısrar etmek, cömert bir bahşişle kapıcı kadını konuşmaya zorlamak aklının ucundan bile geçmedi. Hafızasında bir şimşek gibi uzak bir hatıra canlandı. Küçücük bir çocukken rüyasında sık sık babasının öldüğünü görürdü; ter

içinde sıçrayarak uyandığı korkunç kâbuslardı bunlar. Belki de bu bir önseziydi? Belki de yanında babasının mustarip olduğu kalp hastalığından bahsedilmişti. Ne olursa olsun Denise babasının rüyalarında defalarca gördüğü gibi ansızın öldüğünü görmüştü. Bu felaketi öğrendiğinde nasıl afallandığını, kaderine razı olduğunu hatırlıyordu. "Bu" olmak zorundaydı. Uzun zamandır belli belirsiz bunun olacağını biliyordu. Aynı şekilde burada, bu kapalı kapının önünde de benzer bir mukadderat hissi altında ezilmişti. Kaygıları, endişesi, sevgilisinin sürekli yanında olmasına duyduğu bu bunaltıcı ihtiyaç, iki gün ortalarda görünmemesinin içinde yarattığı ümitsizlik, bütün bunlar olacakların bir önsezisi değil miydi? Bu suskun kapı, ıssız dairede yankılanan zil sesi, bu güneşli sahanlıkta, bu umursamaz kadının önünde tüm varlığında hissettiği bu korkunç güçsüzlük. Denise tek kelime etmeden, sanki ensesine sert bir darbe almış gibi omuzlarını öne eğip merdivenden inmeye başladı. Basamakların aşağısında durdu. Kalbi tekliyordu. Sokağa çıkmadan önce bu araba kapısının eşiğinde kim bilir kaç kere eldivenlerini giymiş, şapkasını düzeltmiş, yüzünü pudralamıştı. Oysa şimdi bir daha asla, asla bunları yapamayacaktı... Yüksek sesle inlediğini duyup şaşırdı. Yine de kafasında hâlâ bilinçli bir düşünce mevcuttu. Yves'in nereye gittiğini bilmek istiyordu. Bir taksi çağırıp Yves'in bürosuna gitti. Müdür onu hemen kabul etti, zira Denise kartını iletmişti. Denise adamın kendisini hayretle süzdüğünü gördü; fakat kocasının adını vererek aslında büyük bir aşırılıkta bulunduğu fikri onu rahatsız dahi etmiyordu. Müdür bildiklerini ona da anlatmakta hiç nazlanmadı. Harteloup Finlandiya'ya gitmişti; müdür onun bir aile meselesi yüzünden aniden oraya çağrıldığını sanıyordu; adresini bırakmıştı. Denise zavallı, küçücük ve kırık bir sesle sordu:

— Sizce uzun süreliğine mi gitti, beyefendi?

— Bana sonsuza kadar dedi, diye cevap verdi müdür tereddüt ederek.

Denise "Ah!" dedi ve tamamen hareketsiz kaldı. Sadece yanakları bembeyaz kesilmiş, ağzının köşeleri yüzünü birdenbire yaşlandıracak şekilde çukurlaşmıştı.

Müdür rahatsız bir tavırla sordu:

— Adresini ister misiniz?

— Ah evet, lütfen, beyefendi, dedi Denise yumuşak başlılık ve sabırla istediğini elde edeceğini zanneden bir kız çocuğu gibi.

Nitekim üstünde şu adresin yazılı olduğu bir zarfı aldı:

Savitaipale.
Koirami beldesi,
Haparanda yolu.
(Finlandiya).

Ve ancak bu tuhaf, yabancı heceleri okuduğunda Yves'in artık çok uzaklarda olduğunu net bir şekilde anladı.

Müdür ona merakla karışık bir acımayla bakıyor, belli belirsiz onun her an bayılmasını bekliyordu. Fakat Denise kırbaç yemiş gibi bir anda bütün vücuduyla dikleşti.

— Teşekkür ederim.

Müdür birkaç avutucu söz söylemeyi denedi. Denise ona o kadar tuhaf bir tavırla baktı ki adam sustu.

— Teşekkürler, beyefendi.

Ve müdürü bir el hareketiyle yana iterek bürodan çıkıp gitti.

Denise elinde Yves'in adresinin yazılı olduğu kâğıt parçasıyla kendini yeniden sokakta buldu. Kâğıdı uzağa fırlattı. Ne gerek vardı ki? Hiç Yves'in isteklerine karşı gelmeye cesaret edebilmiş miydi ki? Şimdiki isteğini de veda dahi etmeden çekip giderek açıkça belirtmemiş miydi? Denise tekrar şöyle düşündü: "Başından beri biliyordum... Onun bir gün hiçbir şey söylemeden çekip gideceğini başından beri biliyordum..."

Denise içgüdüsel olarak evine yönelmişti, fakat caddenin köşesinde durdu. Kapının önünde kocasının arabasının dur-

duğunu görmüştü. Şaşkın şaşkın saate baktı, öğlen olmak üzereydi. Birazdan sofraya geçmek, Jacques'ın karşısında oturmak, gözyaşlarıyla mahvolmuş zavallı yüzünü ona göstermek gerekecekti... Denise'in buna kesinlikle gücü yoktu! Kocasının soracağı ilk soruda hıçkırıklara boğulup her şeyi itiraf ederdi.

Hemen yakındaki postaneye gidip telefon etti ve Marie'yi istedi.

— Marie, öğle yemeğine gelmeyeceğim... Bir işim çıktı... Hasta bir kadın arkadaşımın evindeyim...

Denise işin içinden çıkma zahmetini Marie'ye bırakıp postaneden çıktı. Korkunç sıcak ona iyi geliyor, düşünmesine, hatırlamasına engel oluyordu... Artık neredeyse hiç acı çekmiyordu. Asfalt ayakkabılarının ince tabanından ayaklarını yakıyor ve Denise bundan başka hiçbir şey hissetmiyordu. Sevgilisinin vaktiyle bir gece çıktığı trajik gezintinin belki de aynısına çıkmış olduğundan habersiz yürüyor, yürüyordu...

Nasıl olduğunu tam olarak bilemeden kendini Seine rıhtımlarında buldu. Bir köprüyü geçti. Sudan az da olsa serin bir hava yükseliyordu. Birden Denise'in bir tür fiziksel uyuşmadan başka bir şey olmayan tevekkülü öyle bir ümitsizlik dalgasıyla son buldu ki, olduğu yerde durup ellerini boğulmakta olan bir kadın gibi boğazına götürdü.

— Yves, Yves...

Denise onu yargılamıyordu. Ona karşı her zaman batıl bir hürmetle karışık anlayamama duygusu içinde olmuştu, ki kadının erkeğe duyduğu aşk da neredeyse bütünüyle budur. İçinde ne kin, ne hınç ne de küçümseme vardı. Sınırsız bir şaşkınlıktan başka hiçbir şey yoktu. Hatta Yves'in kaçışında kadının Tanrı iradesi gibi anlamadan sineye çektiği erkek iradesinden başka bir neden olabileceği aklına bile gelmiyordu. Gerçeği hayal meyal dahi seçemiyordu. Zaten o gece ormanda Yves'in karanlıkta hemen yanında olduğunu bilse, bundan şüphe etse bile muhtemelen bu kaçışın nedenini yine anlaya-

mazdı... Buna, bu neşesiz oyuna, Denise'i birkaç saatliğine oyalamış olan eğlenceye "aldatmak" denebilir miydi? Hem özünde bunu Yves uğruna, yakasını bırakmayan, onu boğan abartılı sevgisini biraz olsun hafifletmeyi denemek için yapmamış mıydı? Elbette Yves'e karşı kendini suçlu hissetmiyordu. Kaldı ki anlamaya da çalışmıyordu. İnsan ölünce "niye" diye sorar mı? Kanundur bu.

Denise yorgunluğu hissetmeden yürüyor, yürüyordu. Yalnız olduğu, yanında numara yapmasını, yalan söylemesini, gülümsemesini gerektirecek kimse olmadığı için belli belirsiz bir rahatlık hissediyordu.

Rıhtım boyunca yürüdü. Denise Seine'in güneşteki keskin yansımaları karşısında gözlerini ara ara kapatıyor ve ardından nehir kıyısından yükselen kömür kokusunu keyifsizce içine çekiyordu. Bir dükkânda papağanlar haykırıyordu; bistroların açık kapılarından aralıklı esintilerle sirkeleşmiş şarap kokusuyla birlikte biraz serin hava ve gölge geliyordu.

Denise tıpkı bir parfüm gibi aklına gelen ani ve hayal meyal bir hatırayla sarsılıp durdu. Etrafına dikkatle baktı. Hatırlıyordu. Buraya bir kere Yves'le gelmişti. Tek fark o zaman bir kış akşamı, yağmurlu bir akşam olmasıydı... Islak muşambalarının altında ellerini bir maltızın alevlerine tutarak ısınmakta olan yol işçileri onlar geçerken gülmüştü. Denise ile Yves sağanağın altında birbirlerine sarılmış o kadar sakince yürümekteydi ki... Ve rüzgârda her an sönecekmiş gibi titreşen şehir ışıkları... Ah! Hatırlıyordu, çok iyi hatırlıyordu... Ve çoğu zaman olduğu gibi bu hatıra el ele tutuşmuş çocuklar gibi başka hatıraları da beraberinde getirdi... Yves'in yüzü bir sanrı netliğinde gözlerinin önünde canlandı. Hatta yüz hatlarından da ötesini, daha derinini gördü — bakışını, gülümsemesini, ruh halinin ani dalgalanışlarını ve soluk arzusunu, öfkelerini ve yorgunluklarını, nadir sevgi gösterilerini ve kaprislerini, suskunluklarını gördü.

İşte o zaman Denise büyük bir şaşkınlıkla o sırada mutsuz olduğunu da hatırladı. Artık hiçbir şey anlamıyordu. Bütün

ilişkisini özenle aklından geçirdi. Tekdüzelik, can sıkıntısı, kaygı, hüzün... Bir sonbahar günü gibi gri ve hüzünlü, zavallı aşk... Niçin şimdi hafızasında bir tür buruk tatlılıkla canlanıyordu peki? Yeniden öleceğini bilen ve sakatlıkları, acıları, hayatın sefaletini aklına getirerek teselli bulmaya çalışan bir hasta gibi ümitsiz bir hevesle eski kötü saatleri, endişeyi, şüpheyi aklına getirmeyi denedi... Bunlar ölü gibi zayıf ve soluk düşüncelerdi. Sonra birden o hatıra, Denise'in çağırmadığı o hatıra gözünden yaş getirecek denli net ve canlı bir şekilde çıkageldi. Yves'in gülümsemesi, o beklenmedik tatlı gülümsemesi, bir çocuğunki gibi masum ve ciddi, bütün yüzünü bir anda aydınlatan ve dudaklarının köşesinde âdeta ışıklı bir titreşim bırakarak yavaş yavaş silinen gülümsemesi. Denise bunu o denli yakınında hissetti ki, sanki ona dokunabilirmiş gibi içgüdüsel olarak kollarını uzattı.

— İyi ama bu mutluluktu!

Yüksek sesle bağırmıştı. Yanından geçen insanlar ona hayretle baktılar. Denise utandı. Havaya kalkmış olan ellerini ağzına götürüp hıçkırmasını bastırdı. Orada öylece, bir anda ayılmış, ölümüne hırpalanmış ve yorgun, ışıldayan Seine'e aptal aptal bakarak kalakaldı. Bir taksi geçmekteydi; Denise'i gören şoför yavaşladı. Denise bir otomat gibi taksiye binip adresini verdi.

Araba eski sokakların sivri taşlarında sarsıla sarsıla ilerliyordu. Denise ağlamıyordu. Hatta artık acı da çekmiyordu. Sadece anlamadığı bir problemi tekrar edip duran küçük bir kız gibi sürekli şunu tekrar edip duruyordu:

"İşte böyle, işte bu kadar, artık bitti... Ve ben bunun mutluluk olduğunu bilemedim... Ve şimdi bitti..."

Modern Klasikler Dizisi - 223

1920'li yıllar. Fransa'nın güneyinde, Bask diyarının enfes sahil beldesi Hendaye'da başlayıp Paris'in gri sonbaharına uzanan bir aşk öyküsü. Bir yanda Birinci Dünya Savaşı'ndan döndükten sonra eski refah ve statüsünü yitirmiş Yves Harteloup; diğer yanda başarılı bir girişimciyle evli, alımlı, duyarlı, incelikli bir burjuva kadını olan Denise Jessaint. Duygusal açıdan sakatlanmış Yves ile ömründe sıkıntı görmemiş, tutkulu, romantik Denise'in aşk öyküsü, okura iki savaş arasındaki çalkantılı dönemde duyguların yerine ilişkin derinlikli bir anlatı sunar. Némirovsky henüz 23 yaşında yazdığı bu ilk romanında, duygular üzerine sarsıcı gözlemleri, erkeğin ve kadının bakışları arasında salınabilen esnek üslubu, aşkın merceğine tüm bir sosyal değişimi sığdırabilmesiyle nadir rastlanan bir edebi yetenek olduğunu kanıtlamıştır.

IRÈNE NÉMIROVSKY (1903-1942): Irène Némirovsky Ukrayna'da, Yahudi kökenli bir ailenin kızı olarak dünyaya geldi. Banker olan babasının Bolşevik Devrimi sonrası kaçarak 1919 yılında Fransa'ya yerleşmesiyle Némirovsky burada öğrenim gördü. İşadamı Michel Epstein'la evlendi. İlk romanı olan, 1926 tarihli *Le Malentendu* (Yanılgı) onun edebi olgunluğunu erken bir dönemde ortaya koydu. Yazar bir Yahudi bankeri anlattığı, 1929 tarihli *David Golder* adlı romanıyla adından söz ettirdi. Yapıtlarında iki dünya savaşı arası dönemin derin sosyal değişimlerini ve bunların insan ilişkilerindeki yansımalarını işledi. 1942 yılında Fransa'da Vichy hükümetince Nazilere teslim edildi ve gönderildiği Auschwitz toplama kampında tifüsten öldü. *Les Mouches d'automne* (1931; Güz Sinekleri), *Les Chiens et les Loups* (1939; Köpekler ve Kurtlar) gibi yapıtlarının yanında, ölümünden sonra yayımlanan *Suite française* (2004; Fransız Suiti) gibi romanlarıyla 20. yüzyıl Fransız edebiyatının önde gelen yazarları arasına girmiştir.

THG
0875511
VFZ

9 786254 296550